

M
N.
S

REINE
IV.
DE

LLA
G
AL

A
8
183

A
8
183

~~28=3.~~ 23=3. 52=1

51-2

13-2-3

211806412

41-3-12

3

25-163

2-25-5420

R/6836

(1)

THEATRVM
R E G I V M
Collegii Paris. SIVE Societat. Jesu.
REGVM HISPANIÆ
 SERIES

ET
COMPENDIOSA NARRATIO.
VARIAS ILLIVS REGNI HISTORIAS COMPLECTENS.
 AVCTORE,
I. B. LAMBERTINO Domino de Cruz-houen,
 Prætorè Halensì. Belga.

BRVXELLÆ,
 Apud Ioannem Meerbecium. M. DC. XXVIII.

Permissis Regio.

Ex Libris quos Collegio Parisiensi Societatis
 Jesu, legavit Nobiliss. D. D. ACHILLES DE
 HARLAY, Comes de Beaumont, Regi à san-
 ctioribus Consiliis,

THE FIRST VOLUME

D. ALPHONSO

Printed and Published by M. D. K. III.

ILLVSTRISSIMO
ET
REVERENDISSIMO DOMINO
D. ALPHONSO
DE LA CVEVA
S. R. E. CARDINALI
AMPLISSIMO.

MIRABERIS fortasse Ill.^{me} & R.^{me}
Præful, cur ego post tot præclaros
Hispanicæ historiæ Scriptores
in THEATRVM hoc REGES gen-
tis illius producam: at si propositi mei
rationem cognoueris, non solum mirari
defines, sed, vti confido, etiam probabis.
Etenim multi quidem magna de Hispani-
cis rebus volumina conscripserunt, at illi
aliarum gentium Reges & Principes, vel
Illustrium virorum facta ijs inseruerunt:
ego Hispaniæ Reges tum veteres, tum
recentiores sanguine Gothicos, postre-
mò etiam omnium maximos Cælareo
stemmate Austriacos compendiosa serie
edere decreui, atque ita eos in theatri
* 2 orche-

EPISTOLA

orchestra sedentes ob oculos ponere, ut nemo exterorum Principum huic regio ordini permisceretur. Secutus hac in re Cornelij Scipionis Africani, & Sempronij Longi Coss. exemplum, qui in publicis ludis, & cuneatis spectaculis Patres ab Equitibus secreuernut, cum antea permixti Senatoribus Equites considerent. Sed non paucos fore scio, qui hoc scribendi genus non satis dignum Regibus iudicent, aliorumque scripta sufficere dicant, quibus illi subsequenti æuo innotescant. Verum cum mihi satis perspectum sit plurimis Reipub. cura occupatis, non tantum otij esse, ut magna illa Scriptorum volumina euoluant, existimaui operæ prætium fore, si breuiter Reges Hispaniæ describerem, ut ij, quibus longioris historiæ legendæ tempus deest, ad manum habeant opus breue, ex quo de Hispaniæ Regibus differere possint. Et ne quis breuitatis nimiam arguat, nouerit exiguos etiam Xenophontis in laudando Agefilao, & Herodoti præstantibus Miltiadis, Themistoclis, & Aristidis facinoribus

DEDICATORIA.

ribus recensendis libellos sua laude non caruisse. Quod ego quidem de isto meo tantillo foetu sperare non ausifim: nisi quod ipse se a materia commendet. Adde nihil esse quod timeat, qui sub nominis tui fauore, quasi numerofo fatellitio circumseptus, in publicum proci dit. Neque verò in isto mihi eligendo patrociniò videor aberrasse, cui enim potiùs Regum res offerã, quam tibi, qui Regium in Belgio obtines locum? Circumspexi, fateor, aliquando inuictissimum Hispaniarum Monarchã tot Regum regnorumque hæredem : verùm iamiamq; ausurum duo repressere, & ingenitus pudor & splendor iste fere plus quam humanus. Succedebat animo Serenissima Isabella, at terrebat & ista tot Regibus & Imperatoribus agnata maiestas, adire fas erit, vbi per te strauero viã. Accipe ergo Illmo & R.^{mo} Domine munus hoc meum, quantumvis exiguum, eo oblatum animo, quo in te fui; cùm primùm per literas illas commendatitias ab Illmo & R.^{mo} Card. Vbaldino ad te scriptas te nouisse coepi. Quæ dum me in domum

* ,

& col-

EPISTOLA DEDICAT.

& colloquium tuum adduxissent; tantum illa tua ibidem humanitas enituit, meque sibi deuinxit, ut neminem inueniri posse existimarem, qui tam beneuolum erga se animum tuum expertus, quantumuis odisse conaretur, posset tamen à te amando desistere. Quocirca hunc libellum inter tua meque inter tuos adscribito. Hoc uouet & optat

Ill.^{mz} D. T. deuotissimus cliens

I. B. LAMBERTINVS.

LECTO.

LECTORI S.

HISPANIÆ Reges in scenam emittere, candide Lector, gloriosum simul & periculosum putavi: gloriosum quidem, quod eorum res gesta omni gloria plena, rerum magnarum copiam subministrant: periculosum tan. è, quod styli mei tenuitatem arduis rebus describendis imparem videam: quis enim horum religionem hactenus intactam? quis exquisitissimas leges, quis iusta bella, denique quis victorias diuinitus datas recenseat? Tamen quia res hac historia tractanda unumquemque per se satis allicere posse videbantur, etiam rudi stylo eas aggredi animus fuit. Si enim quae iucunda sunt, hominem oblectent; quid pulchrius, quid delectabilius, quam ijs animum pascere, quae a vulgo penitus sunt remota? ijsq; mentem occupare, quae ad magnanimos Heroes solum spectant? cum id non sit aliud agere, quam gustare ea, quae in hac immortalitatis expectatione nescio quid diuinitatis habent. Hac occupatione euitamus id, quod Romanus Orator nonnullis obijcere videtur, cum ait: Nescire ea, quae ante vitam nostram acciderunt, semper est puerum esse. Rectè quidem: cognitio enim praeceptorum, non solum hominem commendat, verum longè inter alios facit eminere. Quod non solum argumentis, sed

AD LECTOREM,

*sed & quamplurimis probare possem exemplis, qua-
 quemuis excitent, & stimulum addant ad magno-
 rum Regum facta & virtutes imitandas. Quam-
 uis enim omnibus esse Reges aut Principes à natu-
 ra non sit datum, eos tamen scientia, magnarum
 rerum cupiditate, & gloria studio equare nemini ab
 eadem est denegatum. Felicius mea quidem senten-
 tia est Regibus subijci, quam imperare, modo animo
 nostro insit cupiditas quadam gloria moderata:
 gestare enim in pectore regium animum gloriosius
 nobis est, quam regibus regno potiri, si & regia
 magnanimitate alijsque regijs virtutum ornamen-
 tis careant. Quamquam postremum hoc raro con-
 tingat: solet enim DEVS Reges & summos Prin-
 cipes non solum vultus maiestate, sed & sapientia
 præ ceteris donare. Nec tamen Regum felicitatem
 eam esse voluit, ut beata omnino sit, aut talis ab ijs
 habeatur, qui fastigium regium nunquam ascende-
 runt. Tot enim curis anxietatibusque illa regnandi
 dulcedo miscetur, ut non minus fellis quam mellis
 habeat: & acrius spina pungant, quam leniant rosa.
 Testis ille Rex, qui traditum sibi diadema, prius-
 quam capiti imponeret, retentum diu considerans di-
 xisse fertur: ô nobilem magis quam felicem pannum!
 quem si quis penitus cognoscat, quam multis sollici-
 tudinibus & periculis & miserijs sit refertus, ne hu-
 mi quidem iacentem tollere vellet. Item et illud Aga-
 memnonis, & post illum Græci Ducis Nicia dictum:*

Fastus

A D L E C T O R E M.

Fastus quidem specie reliquis præcellimus.
Verùm ministri multitudinis sumus.

Fastus inquit specie non fastu. Humana enim cuncta fumus, umbra, vanitas. Voluit tamen omnium moderator DEVS Reges & Principes, ut sacra litera testantur, eximia præ cæteris obseruantia coli: persona enim sacra sunt, quibus DEVS tanquam ministris ad mundi gubernationem utitur, quosque vult esse legum suarum latores. Habe igitur Lector, hoc Hispanicum Theatrum, in quo magnorum magna regionis Regum cælitus datorum seriem breuiter demonstrare conabor. In quo facile aduertes, quam sit necessarium, ut mundus reges habeat. Constat enim quantis calamitatum procellis Hispania agitata fuerit, dum Regibus eius extinctis, pro illa Carthaginenses & Romani bella gesserunt, qui eam per aliquot sacula suo destitutam rectore miserandum in modum multo sanguine cruentarunt. Cuius rei alias inter vrbes Carthaginensis Numantia, & Romana Saguntus testes sunt. Tandem miserator DEVS huic orbis plaga alios Reges è nobilissimo Gothorum sanguine dedit: qui per multa sacula æquissimis legibus in auita religione Hispania populum continuerunt, miroque in fidem semper zelo exarserunt. Quamobrem nemo inficias ibit, quin DEVS illas alio sub sole iacentes terras, quas Assyrijs, Persis, Græcis & Gentium orbisq; victori populo negauit, per tot sacula incognitas

AD LECTOREM.

huic potissimum regno seruat as quasi in pramiis
 concesserit. Luce id meridiana clarius est: quis enim
 hominum tam solers, qui suapte sponte, nullo impel-
 lente Numine, orbis incogniti visendi tanta cupidine
 duci potuisset? quis tam demens tamque insanus,
 qui vasti Oceani in infinitum patentis penetrare re-
 serare, & natura claustra perrumpere ingenti ausu
 primus tentasset, nisi DEVS prateritos Regum &
 gentium pro fide Christiana susceptos labores, hac
 noui orbis adiectione remunerare destinasset? Id ex
 eo partim patet: quod noua illi & haecenus inaudita
 in Occidentem expeditioni initium datum sit, cum
 finis Batice decennali bello impositus fuit, quod con-
 tra Mauros Ferdinandus & Isabella Catholici His-
 pania Reges felici successu, & optato exitu gesserunt.
 Ad hac sacrorum conatum premijs premium addi-
 dit DEVS, quando Hispanos dignos effecit, ut ijs
 Casareum Austriacorum stemma imperaret. Quo
 autem modo hoc eueniret, rerumque in Hispania
 cum sanioris orbis Imperio magni Austriaca sobolis
 Principes potiti sunt; Lector ex sequentibus videre
 poteris, ubi iudicabis hoc non sine singulari DEI
 nutu & prouidentia euenire. Quod uti tibi iuncun-
 dum accidat, scriptori optandum, & à Lectoris
 benignitate in tanta materia varietate expectandum;
 meo igitur studio tuo bono utere, frueri.

AD LECTOREM.

Prima pars

SItum & naturam atque antiquissimos ante ad-
uentum CHRISTI Reges, seu Duces, seu ut
quidam volunt, Principes cultores exponit; item
interregnum ad tempora Gothorum.

Prætea Gothos ad aduentum Maurorum.

Tertio: Legionis & Castellæ à Pelagio ad præ-
sentem ætatem cum catalogo & indice.

Parte altera.

REligua Hispania regna, quæ Christianos Reges
habuerunt, cum eorundem Regum serie breui-
ter describuntur, quorum catalogum & indi-
cem ad unamquamque partem adiecimus.

Aduertat Lector, quod in vita Philippi 2. ali-
quantulum digressi videmur fuisse, non desunt ibi-
dem rationes.

CATA.

CATALOGVS VETERVM
 Regum, qui in Hispania ante aduentum
 Christi regnarunt, quamquam non de-
 sint, qui meras esse fabellas, quæ de his
 Regibus circumferuntur, asserunt.

Anni mundi.

1799 Tubal.
 1954 Iberus.
 1991 Iubalda.
 2055 Brygus.
 2106 Tagus.
 2137 Bætus.
 2169 Deabus.
 2204 Geryones.
 2247 Hispalus.
 2264 Hispanus.
 2296 Hercules.
 2315 Hesperus.
 2326 Atlas.

Anni mundi.

2338 Sycorus.
 2383 Sicanus.
 2414 Siceleus.
 2458 Lufus.
 2488 Vlus.
 2598 Testa.
 2602 Romus.
 2636 Palatuus.
 2653 Cacus.
 2695 Erythrus.
 2763 Gargoris.
 2840 Habidus.

Catalogus Regum Gothorum, qui in His-
 pania regnarunt post natum Christum
 usque ad aduentum Maurorum.

Anni CHRISTI.

411 Ataulphus.
 417 Sigericus.

Anni CHRISTI.

418 Wallia.
 441 Theodoredus.

C A T A L O G V S.

<p>454 Turismundus. 457 Theodoricus. 469 Enricus. 486 Alaricus. 506 Gefalaricus. 510 Amalaricus. 531 Thendus. 548 Theodiscus. 549 Aquila. 552 Athanagildus. 567 Luiba. 572 Leouigildus. 586 Recaredus. 601 Luiba 2. 603 Victericus.</p>	<p>610 Gundemirus. 612 Sisebertus. 620 Recaredus 2. 621 Suinthilla. 631 Sisenandus. 635 Suinthilla 2. 639 Tulcas. 941 Cindasiunthus. 651 Reccesunthus. 669 Bamba. 680 Eruigius. 687 Egica. 701 Vitissa. 711 Rodericus. <i>Sub hoc Roderico Hispania ab impuris Mauris fuit occupata.</i></p>
---	---

Catalogus Regum Legionis & Castellæ
 ab Infante, siue Rege Pelagio ad Chri-
 stianis. Regis Philippi Dñi nostri
 Imperium vsque deductus.

<p><i>Anni CHRISTI.</i> 717 Pelagius. 736 Fasilla. 738 Alfonsus Catho. 757 Froila.</p>	<p><i>Anni CHRISTI.</i> 768 Aurelius. 774 Sillo. 783 Mauregatus. 788 Veremundus.</p>
--	--

C A T A L O G V S.

Anni CHRISTI.

791 Alfonsus castus.
 823 Ramirus.
 831 Ordonius.
 841 Alfonsus 3.
 887 Garfias.
 890 Ordonius 2.
 898 Froila 2.
 899 Alfonsus 4.
 905 Ramirus 2.
 924 Ordonius 3.
 929 Sanctius.
 941 Ramirus 3.
 962 Veremundus 2.
 979 Alfonsus 5.
 1005 Veremundus 3.
 1015 Ferdinandus.
 1055 Sanctius 2.
 1061 Alfonsus 6.
 1104 Alfonsus 7.
 1126 Alfonsus 8.
 1157 Sanctius 3.

Anni CHRISTI.

1159 Alfonsus 9.
 1214 Henricus.
 1216 Ferdinandus 2.
 1252 Alfonsus 10.
 1284 Sanctius 4.
 1295 Ferdinandus 3.
 1310 Alfonsus 11.
 1350 Petrus.
 1369 Henricus 2.
 1379 Ioannes.
 1390 Henricus 3.
 1407 Ioannes 2.
 1454 Henricus 4.
 1474 Ferdinādus Catho.
 1504 Philippus.
 1516 Carolus.
 1556 Philippus 2.
 1598 Philippus 3.
 1621 Philippus 4. qui ho.
 die feliciter re-
 gnat.

Catalogi Regum Hispania finis.

CEN.

C E N S U R A.

QUod in globis suis agunt Geographi, hoc in Theatro suo hoc Regio nobilis ac Clariff. Ioannes Baptista Lambertinus, illi exiguo loco magna terrarum spatia exhibent, hic quoque in hoc suo opere amplissima Hispaniarum regna maximosque Reges complectitur, stylo suo illustrat, & illustratur ab illis. Vtiliter itaque prælo committetur. Ita censeo hac 22. Febr. 1628. Bruxellis.

HENRICVS CALENVS
*S. Theol. Licent. Archipresbyter
Bruxellis, Librorum censor.*

THEA-

THE
REGLIM

REGLIM

REGLIM

REGLIM

REGLIM

REGLIM

REGLIM

THEATRVM REGIVM

SIVE

REGVM HISPANIÆ

SERIES

ET

*Compendiosa narratio varias illius Regnū
Historias complectens.*

PARS PRIMA.

HISPANIA prima Europæi Orbis in Occiduo pars, viris animisque nobilis, cuius formam extenso corio similem alij formant, alij quadratam depingunt: inter Africam & Galliam posita, vndique mari alluitur, nisi qua parte Pyrenæis montibus a Gallia diuiditur. Hanc primū Iberiam, siue ab amne, siue a Rege dictam volunt: Hesperiam quoque vltimam ab Hespero stella, vel ab Hespero Atlantis fratre, vel ab Hesperia eiusdem filia: Item & Celtiberiam a Celtis nuncuparunt. Postremò Hispania dicta, quod nomen in hunc vsque diem retinet, siue *Ἰσπανία* pro Hispania, ab Hispali
A virbe

vrbe primaria, vt nonnulli, veriùs ab Hispano optimo Rege Hispali filio, Herculis nepote. In varias partes siue Regna diuiditur hodiè: olim in duas tantummodò à Romanis, interiorem nempe, & vltiorem. Vltior rursus in duas secabatur, in Bætiam, quæ hodie Granata, & Lusitaniam. Bætica Africæ littoribus opposita, & Bæti fluvio, vulgo Guadalquivir, qui Provinciam quasi totam percurrit, nomen assumpsit. Eadem & Vandalicia ab incolis Vandalis dicta fuit, vnde hodiè quoque mutato vocabulo Andalusia dicitur. Lusitania quæ & Portugallia a quodam Luso Liberi Patris filio, vel Lyfa eiusdem Liberi socio nuncupata ab Occidente habet Oceanum. Reliqua autem Hispaniæ pars quæ & citerior, Tarraconensis Provincia est, quæ nomen à Terracone metropoli ciuitate splendida, & antiqua accepit. In quot autem Regna hodiè diuidatur, siue Provincias diffusius explicare huius loci non est: curiosus enim Lector id scire cupiens Vaseum, & alios eiusdem Regionis doctissimos Scriptores consulat. Regio hæc magna est, ab aeris clementia, à fructuum copia mirè commendatur. Terra vini, frumenti, olei, auri, gemmarum, & metallorum ferax. Ex ea bellicosissimi viri, & velocissimi equi procreantur. Montibus satis aspera sed feracibus, fluminibus non abundat, fontibus felicior, qui magna vi per subterraneos meatus decurrentes, & hinc inde per montium crepidines erumpentes; aridas valles, & terræ glebam æstu solis alioquin induratam
irri-

REGIVM.

3

irrigant. Haftenus de situ: nunc quod potiffimùm intendo, ad Reges veniamus: compendiofum enim Regum Hispaniæ Theatrum animo concepi, quod extra Hispaniæ terminos non vagabitur, nec illi aliquid addam, quod foris quaſitum fit, niſi quod ad huius intelligentiam neceſſe erit, ſupervacaneum ducens foris petere, quod domi abundat. Sed nonnullos in Regum Hispaniæ ferie & annorum numero ſcio variare, ideò ad prolixitatem euitandam, neue in compendio longior ſim; Scriptorem doctiffimum quendam Italum, qui Principum Theatrum Italico ſermone conſcriptum ante aliquot annos edidit, in omnibus ferè ſequi decreui. Igitur ab Adamo uſque ad diluuium elapſis annis mille ſexcentis quinquaginta ſex, poſt illas immanes aquas, & prodigioſam generis humani ſtragem, magiſque miram paucorum conſeruationem, tres Noeni filij Sem, Cham & Iaphet ad varias Orbis partes ſe contulerunt. Sem occupaui in Oriente Syriam: Cham alter filiorum Noe meridiamam partem obtinuit: Iaphet filiorum natu minimus ad Occaſum deuenit, & in Europam profectus filios ſeptem procreauit: Gomer, Magog, Meder, Iauam, Tubal, qui primus Hispaniæ cultor & Rex fuit, Moſoch, & Thyraſ quorum ſinguli ſingulas nationes ſuo ferè nomine dixerunt. Tubal autem condidit Hiſpanos, ante cuius aduentum in Hiſpaniam neminem veniſſe, præter Ayum Noam apud omnes pro comperto eſt.

A 2

Tubal

1766 Tubal itaq; primus Hispaniæ Rex Attalus dictus, vel quod in Mauritania obierit Atlas Mauritanus. Studium huic fuit greges atque armenta inducere. Nonnulli tradunt mari venisse, eamque partem, ad quam appulit, Celtubaliam fuisse appellatam suo nomine, & post eum Celtiberiam. Nauarræ proximus tractus est, in qua vrbes duas condidit Tuballam & Tubellam. Regnavit in ea annos centum quinquaginta quinque. Cuius filius

1954 Iberus mortuo Tubali Patri in Regno successit: qui metallorū è terræ visceribus eruendorū artem suos docuit. Ibero memorabili fluvio nomen dedit, vnde Hispania Iberia dicta, & Iberi Populi: nec desunt qui asserunt Iberes, qui Asiam minorem incolunt, ex Hispania profectos esse: Item Hiberniam Insulam ab Ibero Duce siue Rege Hispano dictam, qui eam occupavit. Regnavit annis septem & triginta.

1991 Iubalda siue Idubeda Iberi filius, & in regno paterno successor. Iubalda mons circa Bæticam ab hoc Rege nomen accepit. Anno huius quinto decimo Noe naturæ concessit in Italia apud montem Ianiculum, vbi nunc Orbis Domina Roma. Regnavit annis sexaginta & quatuor.

2055 Brygus Iubaldæ Patri successit, qui primus
Castella

R E G I V M.

5

Castella in Hispania fundauit, quibus nomen suum *Anni*
indidit, & inde Oppida quædam, quæ in Briga termi- *Mundi*
nantur, vt Cartobriga, Deobriga, & alia. Huius Regis
temporibus fama est, populos adeò in immensũ coa-
luisse, vt opus fuerit nouis sedibus quærendis ex Euro-
pa in Asiam trajcere, vbi Brygios populos condidere,
quos Posterj mutata B. in Ph. Phrygios dixerunt. Vixit
annis duobus & quinquaginta.

Tagus paternum accepit Regnum, Tago fluuio no- 2106
men dedit, colonias multas in alias partes inhabitatas
duxit, misit & colonias in Asiam & Africam. Vixit an-
nos triginta.

Bætus Tagi Patris in Regno successor, à quo Betis 2137
fluuius dicitur, & Prouincia Bætica. Fæliciter regnauit,
vrbes condidit, litterarum amantissimus fuit. De-
mum nullo relicto hærede moritur, vndè Hispania
ad exterum deuenit. Regnauit annos vnum & tri-
ginta.

Deabus Geryon Afer aduena, ex Mauritania traj- 2169
ciens in Hispaniam, hanc occupauit, sibiq; parere coe-
git. Nomen assumpsit à diuitijs, & ideo Aureus Latine
dictus fuit. Illustrissima Gyroncorum Principum Do-
mus & familia, ab hoc Rege descendens nomen acce-
pit. Magna fanè, & rara huius familiæ antiquitas.
Gerunda vrbs antiquissima ab hoc quoque dicta.

Mūdi Quidā occisum tradūt anno Regni trigesimo quinto.

2204 Geryones tres occisi Patris successores, quos trigenos, propterea quod vnanimes fuerint, summaq; cōcordia vixerint, nomināt. Hos Hercules Libycus Osiridis filius sustulit. Regnarunt annos quadraginta tres. Hercules aliquamdiu in Hispania mansit, verū in Italiā discedens filium suum Regem creauit.

2247 Hispalus ergo Herculis huius filius Rex à Patre relictus, Hispalim, vulgò Seuilla, condidit, quem post decimum septimum annum secutus est in Regno

1264 Hispanus filius, Herculis nepos. Princeps tantæ generositatis fuit, populoque tam gratus & carus, vt Hispaniam, quam Iberiam ab Ibero nominatam supra dictum est, à suo nomine Hispaniam in posterum vocarint, quod ei nomen in hunc vsque diem perdurat. Huius filia siue soror Illiberia Ciuitatem Illiberiam construxit, quam vulgo Granatam vocant. Sub hoc Rege famosum illud in Pyrenæis montibus incendium hoc modo contigisse nonnulli tradunt. Pastores quotannis mense Augusto siccas, arentesq; herbarum stipulas immisso igne solent consumere, solum nouis fructibus aptantes. Id fortè dum faciunt, flamma ventorum & tempestatis vi altiùs adacta vicinas inuadit filuas, easque horrendo fragore breuissimo tempore in cineres redigit. Stupèdum hoc, & memoratu dignum
incen-

Incendium. Alij longè post euenisse volunt, post tempora nempè Abidi vltimi Regis & sub Rhodiorum in Hispaniam aduentum, quibus potiùs subscribò: illa enim viginti sex annorum continua siccitas, quæ Abidi Regis temporibus Hispaniam suis habitatoribus exuerat, humida quæquæ adusta reddiderat, flammæquæ concipiendæ admittendæquæ aptissima. Vixit hic annis duobus & triginta.

Hercules Libycus nepote Hispano sine filijs vita 2296
functo, metu nouarum rerum ex Italia in Hispaniam properauit, eamquæ per annos decem & nouem cum omnium laudum & virtutum titulis rexit. Tandem Gadibus humanis excessit: cuius ossibus opulentum sepulchrum, templum illud sumptuosissimû, quod ad Romanorum vsque tēpora stetit, Gaditani extruxerūt.

Hesperus natione Italus, non Maurus, vt nonnulli 2315
autumant, vnus ex Herculis Ducibus, Atlantis frater, quem Hercules post nepotis obitum in Hispaniam secum adduxerat, Hispaniã regere cœpit: successor enim regni ab Hercule relictus fuerat. Ab hoc Hispaniam Hesperiam potiùs quam à sidere dictam volunt. A fratre Atlante ex Hispania post annum regni vndecimum, viribus inferior cum filijs pulsus in Italiam reuertitur. Filij autem cum auri & argenti immenso thesauro ad Insulas fortunatas confugiunt: vndè postea Hesperia nominata.

Mūdi 2326 Atlas Italus superioris Hesperii, vt diximus, frater, pulso fratre Hispaniā occupat, in qua annos inde duodecim regnavit. Ceterum cum Hespero fratri à se in Italiam pulso res ad votum flueret, Sycoro filio suo Rege creato, in Italiam per Siciliam contra fratrem dimicaturus contendit.

2338 Sycorus itaque Rex à Patre relictus Hispaniæ regnū accepit, à quo Sycorim fluvium, qui Ilerdam Hispaniæ Oppidum alluit (cuius etiam Cæsar in Commentarijs meminit) nomen accepisse ferunt. Dominatus fuit Hispaniæ annis quadraginta & quinque.

2383 Sicanus Sycoro Patre mortuo Hispanias rexit. Hic quibusdam Hispaniæ populis Sicanis nomen dedit: qui in Italiam postea transeuntes, & inde pulsi in Siciliam traiecerunt, Insulamque suo nomine Sicaniam dixerunt, cum antea Trinacriadicta esset. Regnavit annis triginta & vno. Post hunc

2414 Siceleus paterno regno inauguratus est. Xenophon refert hunc virū fuisse præcipuum in re militari. Huius tēpore diluuium Theffaliæ sub Deucalione & Pyrrha, plagasque Pharaoni Regi iussu Dei per Moysen irrogatas fuisse affirmant. Vixit annis quadraginta quatuor. Nec desunt, qui dicant hos tres postremos tantum Duces siue Principes fuisse à vocabulo Sic, quod Principatus titulum significat. Sed eos in
Regum

R E G I V M.

Sed eos in Regum catalogo cum multis alijs pono. 9 *Annè*
Muds

Lusus Sicelei filius Hispaniam regendam accepit. 2452
Ab hoc Luso Lusitaniam dictam omnes vna voce
ferè affirmant. Colonias multas duxit. Regnavit
annis triginta.

Vlus Hispanie gubernacula capessit, Lusi, vel, vt alij 2488
volunt, Atlantis filius. Regis nomen repudiauit, Prin-
cipis siue Ducis titulo contentus, & ideò Sic Vlus siue
vnico Vocabulo Siculus dictus est. Princeps bonus &
benignus. Regnum obtinuit annis sexaginta.

Testa Sic Vlo siue Siculo sine filijs functo aduena 2548
Libyus, ex Tritonide Libyca Mineruæ patria oriùdus,
Principatum sibi Hispaniæ vindicauit. Testam vrbe
condidit, quam Teucriam à Teucro Telamonio
vocauere Hispani. Postea Carthaginenses in Hispa-
niam transeuntes Carthaginem appellarunt: nunc ve-
rò Carthagera dicitur.

Romus Patri Testæ in Principatu successit. Huic 2602
Valentia vrbs ampla primordia sua refert accepta,
quam Romani postea Romam à Rege Conditore di-
ctam multum amplificatam & nobilitatam, Va-
lentiam appellarunt. Eodem ferè tempore Bac-
chus siue Iacchus ex India à se domita rediens
in Hispaniam venit: sed parum ad hanc mate-
riam.

Anni 10

T H E A T R V M

Mūdi riam. Vixit Romus in regno annis triginta tribus.

2635 Palatuus siue Palatous secundū aliquos viuentē Patre Romo in Hispania regnavit. Ab hoc Palentiam Civitatē, in qua olim Mineruæ studium, & Gymnasiū generale Hispaniæ floruit, conditam fuisse, derivatio nominis est argumento. Huic Cacus Vulcani filius, sic dictus quod primus in Hispania ferrū, & arma conficere docuerit, bellum intulit, à quo Palatous admodū adolescens, & qui militarem disciplinā nondū callebat victus, & fugatus fuit, octavo decimo anno regni.

2658 Cacus ergo à quibusdam quasi regnum occupasset, inter Hispaniæ Reges numeratur, quem ab Hercule Græco victū Virgilius 8. Æneidos fingit, sed Palatuus, qui etate firmiori arma resumpserat, trigesimo, & sexto Tyrannidis suę anno, superatum & pulsum in Italiam fugere coëgit. Auctores non desunt qui duorum præcedentium Regum temporibus Herculem Græcum Thebanum in Hispaniam venisse asserant, multaque ibidem Oppida fundasse, inter quæ Civitatem Gibraltarensē siue Gades fuisse aiunt, vel saltem illustrem admodū reddidisse. Sed nō est verisimile, Gades enim à Tyrijs & Pœnis conditas fuisse ferè omnes tradunt. Post exactū Cacus Palatuus regnavit annis sex.

2695 Erythrus siue Erithreus Palatui secundū quosdā filius, secundū alios Tyrriorū Rex, in Regnū Hispaniæ successit:
& in

REGIVM.

11 *Anni*
Mudi

& in ea annis sexaginta & octo regnavit.

Gargoris dictus Mellicola, quoniam primus Hispanos usum mellis edocuit, in Patris locum successit, cuius tempore Troia eversa fuit: post quod excidium multi Græcorum Principes ad diversas Orbis partes devenere: siue quod in Patriam redire noluerint, siue non poterint, multique ex illis in Hispaniam post varios errores appulsi, diversis in ea sedibus confederunt, multasque præclaras urbes condiderunt: ut Vlysses Ithacus Vlyssæam siue Vlyssiponam. Alij Saguntinam, tum Zacynthum dictam, cum sumptuosissimo Dianæ iuxta urbem templo, cui propter insignem antiquitatem Annibal religione ductus pepercit, & ad Plinij usque tempora, ut ipse narrat lib. 16. c. 40. stabat, annis nempe. 1770. Qua ratione Hispania tota in dominium Græcorum devenit, & sub diversis Græciæ populis per multos annos extitit. Regnavit Gargoris annis septuaginta septem, aut ut alij. 70. aut denique alij. 74.

Habidus siue Habis Gargoris Mellicolæ ex filia stupro nepos, quem Avus infantem rei indignatione ductus, perdere desiderans; primo quadrupedibus urbem ingredientibus calcandum, deinde canibus & porcis devorandum proijci iussit: verum summo miraculo hoc evadens periculum, in marinas undas eiusdem aui iussu præcipitatur. Ex quibus diuina profus

Midi prorsus providentia in littus expositus à cerua, quæ
 recens pepererat, in antrum asportatur, ibique eiusdem
 lacte nutritur, donec Regij venatores ijs in partibus
 feras investigantes, ceruam caperent, puerumque in-
 uenirent, quem ad se delatum Rex certis ex signis ag-
 nouit nepotem, eumque animo mutatus in Aula
 educari iussit, & Regni successorem designauit. Hic
 tam insignis euasit, ut non frustra diuina clementia
 tot periculis ereptus videretur. Barbarum populum
 legibus iunxit, in septem vrbes, quas Audientias vo-
 cauit, diuisit, Iudices constituit. Qui autem de hoc
 Rege plura nosse desiderat, Iustinum lib. 44. Epitoma-
 tum consulat. Hunc Habidum veterum Hispaniæ
 Regum vltimum fuisse posteritas affirmat: quanquã
 Iustinus narret regnum per multa sæcula ab huius
 Habidi successoribus fuisse retentum. Sed cum certò
 constet, non vnitis solùm imperio totam Hispaniam,
 verùm occupatam diuersis paruisse, in hoc veterum
 Hispaniæ Regum series terminatur. Hi sunt igitur,
 quos breuiter descripsimus, antiqui Hispaniæ Reges,
 quorum vltimum Habidum fuisse non absurdè credi-
 tur: aliquamdiu enim Hispaniam fere incolis vacuã
 admirabilis & incredibilis illa siccitas reddidit, cuius
 tam celebris ariditatis plurimi Hispanorum Historici
 meminerunt, affirmantes per viginti sex continuos
 annos Hispaniam nullis omnino pluuijs irrigatam,
 omnes fluvios exaruisse, Ibero, & Bæti exceptis: cui-
 dentissimum sanè iræ diuinæ signum. Exteras natio-
 nes

nes, quę diuersis deinde temporibus in Hispaniam migrarūt, quęq; Gentes & Populi Hispaniam ad Carthaginensium tēpora obtinuerunt, varij Scriptorum fusiū tradidere: ego hoc breuiter perstringere nō abs re fore iudico. Tēporibus ergo Gergoris & Abidi Nepotis post Troiam euersam varij Græcorum Principes, vt supra dictum est, in Hispania sedes fixere. Lydi Populi mare obtinentes in Hispania imperarunt, Ciuitates nonnullas ab ijsdem conditas, & annis eos quadraginta septem regnasse referunt. Thraces Populi Scythis vicini: item & Rhodij ibidem imperasse putantur, & Rhodam in Pyrenæis montibus, vulgo Rosas, oppidum construxisse: insuper Phryges, Cyprij, Phænices, qui templum mirificum in Herculis Ægyptij honorē extruxerunt: vt & Ægyptij sub Duce Tarracone, vndē Ciuitati Terraconæ in Hispania citeriore nomen inditum volunt: denique Milesij, Cares, Lesbij, Phocenses Græcię populi, à quibus Massilienses originem habent: item & Nabugodonosor huius nominis secundus, tertius Chaldeorum Rex Hispaniam occupat, cuius regni anno nono Carthaginensium in Hispania dominium incepit. Atque hic Hispaniæ status fuit, vsque ad Carthaginensium aduentum, de quibus iam agemus. Est Carthaginensis Populus Africę potentissimus, à Phœnicibus & Tyrijs ortus, qui magnum in Europa & Africa imperium obtinuit. Quorum in Europa Hispani ferē omnium primi arma sensere, idque hac de causa. Gaditani à Tyrijs descendentes,

ab Hispanis finitimis nouæ Urbis Gaditanæ splēdori, & in immensum surgentis diuitijs & opibus inuidētibus bello petuntur: qui cūm perpetuis Hispanorum armis lacefferentur, auxilio à consanguineis Carthaginensibus impetrato se ab iniuria vindicarunt. Sed hi magnam vicinæ Prouinciæ missis auxiliarijs copijs partem obtentam; quasi armis suis partā sibi retinuerunt, Imperiumq; paulatim vlteriùs extēdere cœperūt, qui quasi Regionis huius inescati bonitate Imperiū Orbis, quod iam animo conceperant, stabilire posse iudicarunt. Plerosque statim in ea milites diuersis temporibus conscribunt, quos in Siciliam contra Hieronem Syracusanorum Regem miserunt, horum opera, quod gens bellicosa foret, plurimūm in bellis vtentes. Sed cum Insula varijs distraheretur factionibus, Siculi multis calamitatibus fracti ad Barbarum Regem Pyrrhum, qui tum cum Romanis bellum in Italia gerebat, Legatos mittunt, orantes vt ad exigendos Pœnos, Insulamq; à Tyrannis vindicandam suppetias ferret. Qui statim triginta peditum, equitum duobus millibus & quingentis in Insulam trajciens; primo post aduentum conflictu Pœnos superauit, Prouinciam eorum subegit. Sed cūm odium sibi Insulanarum Ciuitatum, sua barbarie Rex Barbarus conciliaffet, ad Carthaginenses aliæ, aliæ ad Mamerminos defecerunt. Vndè Pyrrhus fugere coactus, cūm Insula excedens, vela in Italiam faceret ad eam respectans, Cinæ comitibusq; suis fertur

fertur dixisse: Quam amici palæstrā Carthaginensibus & Romanis relinquimus! Palæstram dixit, sed cruentā, & plenam crudelitatis orchæstram poterat nominasse. Horrenda enim illa bella, quæ hæc tempora subsecuta sunt, quorum Insula hæc causam dedit materiamq; subministrauit, orchæstræ potius quam palæstræ habet faciem. Odiorum itaque & belli causa talis fuit. Carthaginenses à Romanis in Siciliam ab Insulanis vocatis, ea Prouincia cedere iussi sunt, qui non solū eorum mandatis nō parent, verū etiam bello eos terra, mariq; infesto Marte aggrediuntur. Verumenimverò fatali maloq; consilio: cum Populo enim vinci nescio bellum inchoabant. Vbi in mentem venit memorandæ illius sententię: *Fatum prouideri quam vitari facilius, & cuiuscumque fortunam Superi mutare constituunt, cōsilia corrumpunt.* Quod si modum Carthaginenses seruassēt, si Romanorū Legatis & imperio paruissent, Siciliaq; excedere parati fuissent; Rēpublicam suā integram, & illēsam conseruassent, nō Hispaniam Prouinciā opulentissimam, non tot exercitus, non tot præclaros Duces, nō Africæ Imperiū amisissent: deniq; non ipsam Carthaginem belli caput incensam, funditusq; deletam & euersam vidissēt. Populus itaq; Romanus Pœnis deuictis Africā & Hispanias Imperio adiecit, nec decuit ex tā vasto tamq; glorioso, nobiliq; Imperio, nobilissimam clarissimamq; Regionē excludi. Quo autē modo id euenerit, quę bella victor Populus gesserit, quot annos in Pœnis subiugandis, eisq; ex

Hispania fugandis consumpserit; eamque exactis Pœnis, partim bello, partim amicitia in potestatem redegerit, & adeptam administrauerit, studiosus Lector Auctores, qui numero infiniti has res copiosissimè tractant, consulat, hæc enim fusiùs describere huius loci non est. Quousque tamen sub Romanis Hispania permanserit, quoque modo nouos Reges adepta sit, paucissimis exponere, paulumque extra materiam diuagari, quod & superiùs eadem de causa fecimus, rei & successus intelligentia requirit.

Orbis Imperium populus Romanus Victor Gentium obtinuit. Meritò igitur Roma Orbis Domina, Urbiumque Domitrix & Mundi Triumphatrix dicitur, quæ ad vltimas Mundi partes & quatuor Orbis Cardines Imperium protulit. Europæ enim Asiam, deuictis in ea magnis Regibus, adiecit. Africam domuit, Imperij terminos in Oriente Tygrim, in Meridie Atlantem montem, in Occidēte Oceanum, in Septentrione Danubium habuit. Magnum sanè amplissimumque Imperium, & mirum vnam Urbem Romam tanto Orbi regundo sufficere potuisse. Nō tamē mirabere, si Camillos, Fabios, Fabricios, Flaminius, Marcellos, Metellos, si Scipiones, Æmilios, Catones, Marcos, Cornelios, Lucullos, si denique Pompeios, Crassos, Cæsares, Cicerones, itē Brutos, & Augustos, aliosque; his non inferiores consideres, quos viros Roma, tanquam lucidissimas stellas, mundo dedit, per quos non solum bellicosissimas nationes,
Reges-

Regesque potentissimos debellavit superavitque: verum debellatos & superatos, quod gloriosum omnino est, sub Imperio æquissimis legibus in officio conseruavit, & in tanta Gentium Populorumque varietate neminem iniuria affici passa fuit. Vnde rectè Poëta:

*Tu regere Imperio Populos Romane memento,
Parcere subiectis, & debellare superbos,
Hæ tibi erunt artes.*

De Alexandri Macedonis expeditionibus hanc solebat proferre sententiã Cæsar Augustus: mirari se Adolescentulum istum tam fuisse sollicitum, vt Terrarum Orbẽ deuinceret, cū de illo conseruando, bonis scilicet legibus, non cogitaret. Sciebat enim sapientissimus Princeps, tantum ad Imperium conseruandum requiri, quantum ad acquirendum. In vtroque Roma excelluit, que sub Regibus Imperium Orbis animo concepit: sub Consulibus & Dictatoribus, suas Aquilas armaque victricia per omnes Mundi partes circumferendo, acquisiuit: sub Cæsaribus autem, & Imperatoribus partem tanto sanguine Imperium summa sapientia, & æquitate conseruauit: donec

Fata Deusque sinebant

Nam quemadmodum in hoc Mūdo nihil est stabile, nihilque quod mutari non possit, inueniatur: sic Imperia quoque magna DEVS pro nutu, & voluntate (sue Diuinitatis

arcanis caulam solùm referuans) modò dat, modò auferit: Regna & Principatus varijs casibus de vno in aliũ transfert, vtiturque pro infinita sua sapientia, bonitate & iustitia varijs vijs ad præmia distribuenda, & iræ suæ diuinæ vltionem immittendam. Quod in tanta huius imperij mutatione videre licet. Quæ enim harum rerum & fortunæ (si loqui sic mihi permissum) maior instabilitas, vel quod diuinæ iræ manifestius signum, quam quod tanti Imperij magnitudo & Maiestas euauerit: tot opes & diuitiæ in vnum cumulatae aliò translatae: tantus Urbis Romæ splendor conciderit: tot triumphi, tot legiones, & tot exercitus perierint? Perijt quoque Romana potestas: vnumque quondam Imperij corpus, dissectis & protractis hinc inde membris, miserè lacerum (prò dolor) conspiciamus. Vulnere sentiunt tota Asia, tota Africa, in plagis quoque est Europa, in qua inter cæteras Græcia, Regio olim omni disciplinarum genere excultissima, nimum pro sua dignitate & antiqui splendoris fama depressa iacet. Cæteræ partes meliorem fortunam sortitæ Imperio æquo & iusto subsunt. In quibus nostra Hispania, quæ modò Cæsareæ Austriacorum Soboli paret, præ cæteris gloriari videtur. Quam DEVS sub Austriae Domus & stirpis Principibus ad hoc rerum & potentia culmen mirabiliter hoc ferè modo euexit.

Cùm itaque Romanum Imperium DEVS diuidere constituisset, illudque aliò transferre, id primò mole sua

sua ruere cœpit: deinde nationes barbaras Septentrionales immisit, quæ foedè omnia ferro ignique vastantes cuncta barbara crudelitate miscuerunt. Hos autem diuersos fuisse constat: nempè Alanos, Vandalos, Sueuos, & postremos Gothos, ex quorum sanguine Reges quam plurimi in Hispania regnarunt, quos omnes breuiter suo ordine recensere decreui. Sed priùs de Gothorum origine, & eorum aduentu. Sūt Gothi immanes Scythiæ Populi in tractu Septentrionali Danis & Noruegis contermini. Gothorum tamen varia genera traduntur. Cornelius Tacitus Gothinos Gothos appellat, & Germanos dicit esse. Spartanus in vita Cæsarum Getas esse dicit, quorum trecenta millia Claudius secūdus Princeps prælio deleuit. Procopius Auctor Græcus, qui sub Cæsare Iustiniano vixit, ex Cimmerijs, qui ad Tanaim habitant, venisse ait. Volaterranus homo doctissimus Gothos eosdem esse putat quos Cimbro, qui olim à C. Mario mira felicitate, magnaque strage victi superatiq; fuere. Plurimis vicibus in Europam irruperunt, sed eam multis cladibus affecti, multisq; suorum millibus amissis, cruentisq; prælijs attriti desertes excedere coacti, multis annis quietem egere. Postea Valentis Principis temporibus Gothi ab Hunis sedibus pulsà Cæsare supplices petunt, vt liceat sibi Mysiam Prouinciam P. R. tributariam, ad Danubium sitam, inhabitare. Qua re impetrata cum à Romanis Prætoribus auarè & crudeliter haberentur, Ducibus cæsis & præsidio Romano, Mysiam intercipiūt,

ac Thraciam vastantes omnia latè occupant. His Valens cum milite occurrens strato exercitu ipse saucius viuis in villula quadam, in quam fugerat, concrematus est: iusto, vt aiunt, DEI iudicio, quod Arrianæ hæreseos assertor fuerat, quam ob rem has tam insignes impietatis suę pœnas dedit. Gothi hac victoria elati Constantinopolim petunt: quam cùm Gratianus Imperator retinere & Barbarorum impetum reprimere posse diffideret; Theodosium fortunatissimum Principem ex Hispania accersuit, eumque Imperij consortem creauit, à quo victi Gothi & ex Thracia fugati pacem impetrarunt. Verùm hi post mortem Theodosij sub Honorio & Arcadio, magna & formidabili manu, post Illyricum & Pannonias occupatas, Alarico ex Balthornm nobili familia Rege creato, in Italiam venere. Hic coniuncto cum Radagasto alio Gothorum Rege exercitu, de Italia subiuganda cogitauit. Cæterùm Radagastus primus Italiam ingressus ad Appenninum fame adactus à Stilicone cum toto exercitu opprimitur. Alaricus autem cum Honorio pacem fecit, ea conditione, vt ex Italia in Galliam, quam Honorius diutiùs conseruare posse diffidebat, discederet. Sed hūc excedere parantem Stilico contra foederis interpositam fidem aggressus fudit. Alaricus postero die instructus copijs vicissim Stiliconem cædit, & ingenti percitus ira Romam obsidione cingit & capit, sub annum à Christo nato quadringentesimum duodecimum: post urbem conditam millesimum centesimum sexagesimum

gesimum quartum, Imperij Honorij decimum quintum. Hi ferè sunt mille anni & ducenti, quibus Romam duraturam duodecim Vultures, quos Romulus vidit, auspiciam dederant. Sed cùm nonnulli defint, numerusque expletus non sit, eos Chronologi in Totilæ aduentum, qui post fuit, differunt. Roma igitur capta, Alaricus mitè & clementè se ad sacra loca confugiētibus præbuit, ac triduo moratus, Urbis direptioni intentus, discessit in Campaniam: inde mare conscendit in Siciliam & Africam traiecturus, verùm naufragio reiectus in Italiam, paucis post diebus Consentiaë moritur. A Barbaris in fluminis Barentini alueo sepultus est, aquis hac de causa deriuatis, & in locum reductis, fossoribus item omnibus ad vnum trucidatis, ne locus aliquando posset cognosci. Indignus meo iudicio, cuius sepulcrum conspiceretur, qui Urbem Romam Mundi Reginam, & Urbium Dominam primus diripere ausus fuisset. Gothi Ataulphum Alarici consanguineum, vel filium, iuuenem forma conspicuum, Regem creant, qui ad Urbem reuersus, si quid reliqui erat, diripuit. Romam Gothiam deinceps vocare in animo habebat, post eam solo æquare destinabat, sed Placidia Honorij sorore in vxorem accepta, dicitur barbarum pectus dilinitum, vt ea non patraret, quæ in Romanos cogitauerat, Cū qua in Galliam profectus, & inde in Hispaniam, in ea remansit: vndè postea Gothi imperium in Hispania tenuerunt. Ab his Gothis Christianissimi Hispaniaë Reges nati sunt. Ab iisdem quoque

Anni 22
XPI.

THEATRVM

quoque originem ducit Clarissimus & Maximus omnium Rex Philippus quartus, quem DEVS Mundo à se datum conseruet. Scriptores hic variant, quisnam primus fuerit huius sanguinis in Hispania Rex. Hispani potissimum ab Athanarico sumunt initium, qui tamen in Hispaniã, sicut nec Alaricus, qui eum in Regno secutus est, nunquam venit. Ego Auctorem Italum secutus Hispaniæ Regum seriem ab Ataulpho inchoabo. Atq; hac de causa parum extra materiam diuagati sumus, Romæque diutiùs inhæsimus, historiam lucidiorem reddere volentes, Lectoremq; paucis instruere, quis fuerit Hispaniæ status ab anno Mundi 2840. vsque ad annum Christi 411. quibus Hispania Regibus caruit, qui sunt circiter anni 1539. Sed nunc ad materiam reuertamur.

411 Ataulphus Alarici filius, siue consanguineus, primus ex Gothorum sanguine in Hispania regnavit, quam post direptam Romam cū Placidia vxore adiit, Hispanorum calamitatis misertus, quam à Barbaris patiebantur. Hunc Barcinonæ à suis, quod Romæ percerat, interfectum tradunt. Alij post domitam Hispaniam sibi manus intulisse referunt. Regnavit annis sex.

417 Sigericus Ataulpho succedit, qui & ipse vix Regni sui anno primo expleto, quod pacem cū Romano Imperatore fecerat, necatur, vitam cū Regno relinquens.

V Vallia

Wallia Rex à Gothis creatur, ea conditione, ne cum 418
Romanis pacem ineat, quod facere non fuit ausus,
monitus præcedentium Regum exemplo, eadem de
causa occisorum, animum à pace licet non haberet
alienum. Quod ne à suis animaduerneretur, instructā
classē in Africam contra Romanos Prætores misit:
qua tempestate conquassata, militibusque mari par-
tim absorptis, partim inedia extenuatis, pacem cum
Romanis iniit: Placidiamque Ataulphi Regis viduam
Honorij Principis sororem honorificè apud se habi-
tam in Italiam remisit.

Theodoredus siue Theoredus extincto Wallia ad 441
Regnum euehitur. Hic in campis Catalaunicis contra
Attilam Hunorum Regem, coniuncto cum Romanis
ex foedere exercitu, pugnans occubuit. Cui prælio
quinque Reges interfuisse memoriæ proditum est: At-
tilam Hunorum belli caput, Valamirum Ostrogotho-
rum, Theodoredum Visigothorum, Ardaricum Ge-
pidarum, Merouæum Francorum. Memorandum &
famosum sanè prælium.

Turismundus occisi in prælio Theodoredi filius 454
Regnum Hispaniæ suscepit. Qui Hunos ad interne-
cionem delere constituerat, verum ab Aetio Duce Ro-
mano subdolè dissuasus, domum se contulit, ne Fra-
tres sui Regnum (vt Aetius callidè inferebat) se absētē
inua-

Anni 34
XPI.

THEATRVM

inuaderent. Quod Actio postea lethum attulit: nam à Cæsare Valentiniano occisus fuit, quod Attilæ, quem iunctis cum Thurismundo copijs debellare poterat, effugij locum præbuisset. Valentinianus vicissim ab Aetij amicis obruncatur. Thurismundus tamē contra Attilam pugnavit, cumque fuscum & fugatum trans Danubium pristinas inuisere sedes coëgit. Hic anno Regni sui tertio ægrotans venam iussit incidi, sed scalpello altiùs adacto vulnus accepit, ex quo cum sanguine vitam amisit. Nō desunt tamē qui Thurismundum à fratribus Theodorico & Frigelarico primo Regni sui anno occisum tradant: nos alios secuti illi tres annos attribuimus.

457 Theodoricus in fratris interfecti locum substituitur, Princeps omni laude dignissimus. Cum Rechario Sueuorum Rege consanguineo suo collatis signis pugnavit inuitus, quem captum, & adductum ad se occidit. Theodoricus ab Eurico fratre Tolosæ fuit interfectus.

469 Euricus ex fratricida Rex factus, vndè illud poëticū:

Fraterno primùm maduerunt sanguine muri.

Hic cum videret multas in se Ciuitates fraternæ mortis vindicandæ causa insurgere, Lusitaniam deprædatus est, Pampelonem, & Cæsaraugustam, quæ ab eo defecerant,

fecerant, in suam redegit potestatem. Tarraconam urbem validam, quod diutiùs resisteret, Tyrannumque admittere constanter recusaret; funditus evertit, vnde multo tempore inhabitata mansit. Romanos circa bella ciuilia impeditos agnoscens, Imperijque vacillationem cernens, Arelatum & Masiliam Ciuitates Gallicas bello captas Regno suo adiecit, vbi extinctus est. Cui successit

Alaricus filius. Bellum cum Clodoueo Rege ⁴⁸⁵ Francorum gessit, à quo Gallia expulsus, ingenti praelio superatus in Hispaniam se recepit. Sed postea reuersus à Childeberto, vel vt alij, ab eodem Clodoueo victus occiditur, cum tanta suorum strage, vt campus, in quo praelium commissum fuerat, Arrianus ab hæresi Arriana, quam profitebatur, dictus fuerit. Addunt in hoc praelio Alaricum à Clodoueo equo fuisse deiectum, paratumque Clodoueam stetitisse deiectum confodere: verum duos Gothorum equites irritatos magis quam territos, hastas equorum cursu in Regis sui deuicti latus direxisse, antequam Regem Rex conficere, & opima spolia capere posset, sed beneficio armorum incruentus periculum euasit. Quem surgere conantem Francus occidit. Hoc successu ferocior Carcaſsonem Urbem Francus obsedit, in qua Alaricus senior, qui Romam spoliavit, Salomonis præstantissimam & ingentis precij gemmis ornatam supellectilem, quam Hierosolymis

XPI. solymis Romani auerant, reposuerat.

506 **Gesalaricus**, occiso in bello fratre Alarico, Eurici ex concubina filius, vel, secundum alios, Alarici ex concubina filius Rex creatus est, quod Amalaricus, qui postea regnavit, filius Alarici ex Theodorici Gothorum in Italia Regis filia vixdum quinquennis Imperio nondum maturus esset. Hic Gesalaricus, ut matre erat humili & obscura natus, animo degener omnino fuit. Cum Galliam Narbonensem ab irrumptentibus inimicis Burgundis defendere non posset, magna exercitus sui parte amissa, Barcinonem ignominiosa fuga se contulit, ibique turpiter delitescens vixit, quoad à Theodorico Gothorum in Italia Rege regno exutus, & paulo post ab eiusdem Duce tota Hispania fugatus Africam petijt. Tandem post varios casus & errores, Vandalorumque auxilium frustra petitum, apud Druentiam Galliae flumen interijt, vitamque amisit, ut antea Regnum.

510 **Amalaricus** Theodorici Italiae Regis è filia nepos, Alarici filius, post Gesalaricum à Theodorico avo materno Hispaniae Regnum accepit, qui id per annos quindecim paruuli tutelam agens, non sine gloria, nepotis nomine administraverat: qua de causa & quod Romam restaurasset, murosque redintegrasset, in Italiam reuersus auream à Senatu statuam promeruit. Amalaricus Arrianorum
veneno

veneno imbutus vxori Clotildi Childeberti Francorum Regis sorori feminæ pietati addictæ, iniurias & ignominiam suos inferre passus est: eamque ea crudelitate dicitur cecidisse, vt illa infectum suo sanguine sudarium fratri remiserit. Vndè ille turbatus, amoreque fraterno motus Hispaniam petit. Cuius aduentum Amalaricus non expectans conscendere parat: sed cum thesauri secum asportandi causa moram trahit, ab imminente Childeberto mare petere impeditur. Cuius cum se manus euadere non posse cernit, ad templum quoddam Christianorum, quod sæpè violauerat, confugit: sed priusquam sacra limina contingeret, telo eminus emissio ictus, vulnere mortali faucibus, expirat. Stupendum sanè diuinæ vindictæ argumentum, cuius memoria & recordatio exulcerato nostro sæculo, templorum violatoribus non foret inutilis: vt discant hos non mereri salutem & vitam in sacris locis inuenire, quæ prius polluerunt, vt in impio hoc Rege apparet.

Thendius, quem alij Theodatum vocant, occiso 531
Amalarico, nullo de se filio relicto, Regnum Hispaniæ,
ducta nobilissima ibidem coniuge, vsurpauit. Theodori
exercitus armiger fuit, quo regnante Franci
magnis copijs Hispaniam ingressi, Tarraconam depopulabantur.
Sed à Theodisco Duce repulsi Pyrenæis faucibus inclusi,
vndè effugere non poterant

XPI. vitam & fugam multis precibus & auro coacti sunt redimere. Qua victoria Gothi elati Septam oppidum trans fretum Herculeum à Romanis occupatum, magna vi oppugnant: verùm à Romanis cùm incautiùs se gerunt, & die Dominica religiosè armis abstinent, repentina oppressione ad vnum omnes cæduntur, ita vt ne nuntius, vt tradunt, quidem cladis superfuerit. Tam tristia noua mors Regis excepit, qui vulneratus à quodam, qui insaniam dementiamque simulauerat, occubuit, inter sanguinis effusionem, & vltima vitæ spiracula ijs, qui adstabant, vetans, ne quis suæ cordis vltorem se præberet, percussorem iustè à DEO immissum affirmans, quod ipse primarium quendam suum Ducem iusserat trucidari.

548 Theodisclus Totilæ Ostrogothorum Regis ex Sorore Nepos, superioris Regis Thendij contra Francos Dux, quos in Pyrenæis montibus ab eo deuictos memoratum est, post mortem eiusdem Thendij Rex eligitur. Qui cùm Magnatum vxores passim, & præcipuas Matronas turpi libidine constupraret, mortemque plerisque, quibus id vitæ genus displicere agnouerat, moliretur; Hispali inter epulas à coniuratis occiditur, anno primo postquam regnare cœperat. Post quem

549 Aquila Gothorum Rex constituitur. Hic impius fuit,

fuit, & Cordubensibus bellum mouit, quod ab eo de- *XPI.*
fecerant, verum ab his, filio primum, tum thesauris
amissis, victus turpi fuga Emeritam se contulit, vbi à
domesticis interficitur.

Athanagildus (qui viuentis Aquila regno per tyran- 552
nidem inhiauerat, exercitumque Aquilæ contra se
missum Cordubam inter & Hispalim fuderat) ab
Hispanis Rex eligitur. Romanis (qui ex hac sedi-
tione, & varia Regum mutatione Hispaniam recu-
perandi spem conceperant) exclusis. Regnum igitur
quod vi & armis occupauerat, omnium Hispano-
rum consensu & voluntate est consecutus. Rex ve-
rè Christianus fuisse perhibetur. Toleti fato con-
cessit.

Luiba siue Loyba Narbona euocatus, vbi Præfectus 567
erat, Regnum communi Primatum consensu adipif-
citur. Nihil ferè dignum egit: nisi quod Regni sui
anno secundo fratrem Leouigildum Imperij confor-
tem creauerit.

Leouigildus ergo, vt dictum est, à Loyba fratre in 572
Regni socium assumptus, post eius mortem Rex solus
est. Gothorum Prouinciam multis rebellionibus im-
minutam ad pristinum splendorem reuocauit. Asoni-
dam urbem fortissimam Romanis eripuit. Huius Re-
gis tempore monasticæ obseruantia vsus & regulam

XPI. Donatus quidam Abbas ex Africa Barbarorum vim fugiens, in Hispaniam dicitur induxisse. Leouigildus Cordubam Gothis rebellantem noctu occupatam suam facit. Post hæc filios duos Hermenegildum, & Ricaredum Regni Consortes declarat. Cantabriam ingressus, Cantabros ipsos, & multos Hispaniæ occupatores oppressit. Sueuorum Regnum, quod in Galicia per annos centum septuaginta septem sub octo aut nouem Regibus durauerat, deleuit. Quibus vbique feliciter peractis, Tyrannisque extinctis, Ciuitatem in Celtiberia condidit, quam Ricopolim vulgo Ripol nuncupauit, mænibus adornauit, & pacatè in ea egit: donec filius Hermenegildus Hispali rebellionem mouens, domesticam Patris quietem turbaret. Sed Pater ad opprimendam filij seditionem adducto exercitu Hispalim obsidet, filium nunc fame, nunc ferro & fluuij deriuatione ad deditiõem compellens. Quem demum vrbe expugnata, fugientem Cordubæ rapit, & regni societatis titulo priuatum Valentiam in exilium mittit: & postea per Sisbertum quendam occidi iussit. Alij ob fidem Catholicam, quam Hermenegildus à Sancto Leandro Hispalensi Episcopo doctus amplexus erat; à patre occisum referunt. Hic tamen

Infelix, utcunque ferunt ea Fata Nepotes.

Fuit hic Leouigildus cordatissimus Princeps, meliore fide & filio dignus secundum aliquos: secundum alios verò

R E G I V M.

31 *Anni*
XPI.

verò meliore Patre dignus filius. Arrianorum sectæ acerimus assertor extitit, in quorū gratiam Cōcilium celebravit. Sed ante mortem pænitentiam de hæretico errore agens in fidem Catholicam transijt, filioque Ricaredo præcepit, ut B. Leandrum coleret, Episcopos ab exilio reuocaret. Tandem Toleti fatis concessit. Primus Regum purpura & regalibus ornamentis usus est, quum antea vestitum haberent cum Nobilibus communem. Leges ante se latas emendavit, ea addēs, quæ ex Reip. usu & vtilitate plurimum esse iudicabat. Sub hæc tempora Mahometem Orbis pestem in Arabia natum tradunt.

Recaredus Patri in Regno succedit, sed non in prima Patris fide: Princeps enim Catholicus fuit; bona aliena à Patre Regibusque prædecessoribus direpta, & in fiscum relata benignè Catholicis restituit. Ecclesiarum quoque conditor, & restaurator extitit. Arrianos non vi, nec armis sed sapienti colloquio aggressus ad fidem conuertit. Gothos, item & Sueuos in fidei unitate continuit. In tertio Toletano Concilio publicè cum Regina Badda Arrianam hæresim abiuravit. Qua ratione plurimæ ei tenduntur insidiæ, eaque præcipuè à domestico suo Cubiculario Tyrannidem affectante. Sed is nefandi consilij detecto molimine, dignas sceleris & infidelitatis suæ pænas dedit. Fuit hic Recaredus Princeps verè dignissimus, tamque in populum benignus, ut Pater Patriæ publicis vocibus salutaretur.

XPI. Toleti maximo sui relicto desiderio obiit: purgata prius tota Hispania omni publicæ hereseos labe. In qua fidei puritate per annos iam mille, & eo amplius sine vlla vacillatione & errorum publicè admissorum macula Hispania permansit. Magnum sanè constantiæ signum & laudandi in fidem zeli.

601 Luiba huius nominis secundus Recaredi filius Patris in regno successor. Iuuenis indole omnis virtutis insignis, sed à Viçterico regali folio deiectus omnem, quam de se dederat futuræ magnanimitatis & prudentiæ spem, cum vita abstulit, quæ illi à Viçterico gladio impiè adempta fuit anno secundo, quo regni gubernacula cum laude inchoarat. Arcanum Diuinæ Maiestatis iudicium, quæ tam pij, tamque præclari Regis posteritatem diutius regnare passa non fuit. Sed propter peccata populi facit DEVS regnare hypocritas.

503 Viçtericus igitur Tyrānide regnum occupat, quod inglorius tenuit, regni que sui decus varijs malarum actionum improbitatibus deturpauit: præcipuè cum Arrianorum perfidā sectam reuocare conaretur. Qua de causa suorum in se impetu facto in proprio palatio gladio obtruncatus, patrati in Luibam sceleris præmium accepit. Iusto DEI iudicio: gladio enim interire par erat, qui gladio percusserat.

610 Gundemirus Viçterici percussorum antesignanus Gotho-

R E G I V M.

33 *Anni*
XPI.

Gothorum Rex creatur. Hic Vascones deuicit, & vastauit, Romanis, qui in Hispania reliqui erant, bellum intulit. Tandem regni anno secundo Toleti moritur.

Sisebutus Princeps optimus, & verè Christianus, 612 bellicosus simul, & eloquentissimus ab Optimatibus in solio regio ponitur. Acerrimè in Iudæos animaduertit, quorum causa Concilium Toletanum indicendum curauit. In quo Iudæos vel Christianè viuere, vel Hispania excedere, decretum fuit. Morbo, vel, vt alij, immoderato medicamento haustu è viuis excessit.

Recaredus secundus trium annorum infans pro 620 Rege agnoscitur. Sed regnum primo anno cum tenera vita reliquit.

Suinthilla secundum aliquos Recaredi Hispaniæ 621 Regum primi Catholici filius regnum administrat. Sisebuti in bello dux fuerat. Primus omnium Gothici sanguinis & nominis Regū Romanis penitus exactis Hispaniæ Monarchiam obtinuit. Hostes bello deuictos suis sumptibus Ciuitatem Oligirim (quam Valladolid multi dicunt, sed plurimi dubitant) ædificare compulit. Rechimirum filiū in regni socium cooptauit. Qui vno quasi tempore, & hora fatis concedunt. Suinthillam Hispani miris laudibus cumulant, pauperum patronum, & Patrem appellantes.

Siseb

631 Sisenandus in Suinthillæ locum suffectus est. Eo urgente Concilium cogitur, in quo inter alia multa præclara duo, præcipuè sunt decreta. Clericos nempe publicorum munerum functionibus abstinere: alterum non licere Iudæis officia publica appetere, ne hac occasione Christianis iniuriam facerent. Obijt Toleti.

635 Cinthilla, siue Suithilla Sisenandi, secundum aliquos, frater in regno succedit. Quo rogante duo Concilia Toleti instituta sunt. Bella habuisse hunc non constat: Hispania enim tota (ob exactos ex ea Romanos) pacata, ciuilibus Reipub. ordinationibus vacabat. Incolas nisi verè Christianos non sustinuit: exteros alterius Religionis in Hispania non admittendos lege fanciuit.

639 Tulcas siue Tulgas, mortuo Cinthilla regnat. Iuuenis admodum erat, sed qui prudentiæ & futuræ liberalitatis spem magnam de se præberet. Regia omnino indole & omnium virtutum titulis ornatissimus Princeps fuit. Cuius cum tota Hispania prudentiæ bonorumque operum fructus exspectat, in flore ætatis, regni que cum omnium plausu, publica que lætitia inchoati primordijs eripitur, anno regni secundo.

651 Cindasiuntus vacuam Gothorum Regiam, non sine tyrannidis nota inuadit, quam vt maculam elucet,

ret, summa prudentia & mansuetudine rexit. Item vt Regnum à se occupatum stabiliret, & ad posteros transmitteret, Flauium Reccesunthum filiorum natu maximum (alter enim Fasila dictus minor erat) in Regni societatem assumpsit, cuius eum successorem cum amplissima thesaurorum hæreditate reliquit. A Pontifice obtinuit, vt Primatus Hispaniæ pro arbitrio esset, vel Toleti vel Hispali: vixit & rexit cum summa pace: Toleti moritur.

Reccesunthus post obitum Patris Regnum Hispaniæ solus obtinuit, quod cum patre regni socius quatuor annis administrauerat. Eius tempore duo Concilia Toleti celebrata sunt. Primatus Hispaniæ ex Ecclesia Hispalensi in Toletanam translatus est. Princeps pius fuit. Toleti moritur, filio relicto Theodefredo admodum puero

Bamba, mortuo Reccesuntho, vir de Gothorum genere nobilissimus, ad Regni fastigium omnium Primatum consensu euehitur (Theodefredo ob infantiam regno nondum maturo) quod cum constanter recusaret, à quodam primario stricto ense, vel regnare vel mori eligere adigitur. Cuius minis cedens in Ecclesia vngitur & coronatur. Regni huius initio ab ijs, qui nouis rebus studebant, Hispania turbata fuit. Hildericus enim Comes Iudæos in patriam reuocauit, Galliamque Gothicam rebellionem abduxit. Ad quem

Anni 36
XPI

THEATRVM

quem opprimendum Paulum quendam Græcū Rex mittit, qui fidei oblitus, qua Regi & Domino suo erat obstrictus, sua effecit perfidia, ut ipse à regijs copijs, quibus præerat, Rex saluaretur. Cui rei Rex quamprimum obuiam eundem ratus, ciuitates rebelles obsedit: quas (inter alias Barcinonam & Gerundam) partim deditione, partim armorum vi recepit, breuique de proditoribus gloriosa victoria est potitus. Quibus tanta felicitate peractis, Toletum tendens ubique faustis omnium acclamarionibus, ductis in triumphum hostibus, recipitur. Internam hanc rebellionem alius mox rumor insequitur. Saraceni siue Arabes ducentarum septuaginta nauium classe Hispaniæ littora infestantes, facto in terram impetu, omnia ferro & igne miscebant. Quorum Rex certior factus, militibus suis eo missis, Barbarorum classis incensa est, Saracenis partim occisis, partim in captiuitatem abductis. Post hæc eo annitente Concilium celebratum, & Ecclesiasticæ res ordinatæ sunt. Toletum ipse regiam urbem plurimis cum publicis tum priuatis ædificijs, tum turribus & muris exornauit. Denique à quodam Eruigio Erduasti aduenæ cuiusdam filio, qui ad regnum aspirabat, letifera potione accepta, in insaniam versus, ex qua (vitam prius monasticam professus) in oppidulo quodam propè Burgas moritur.

680 Eruigius aduenæ cuiusdam, ut diximus, filius regnū inuasit, Theodofredo Reccefunthi Regis filio legitimo

R E G I V M.

37 *Anni*
XPI.

mo iustoq; hærede excluso, ac in exilium misso. Initio regni leges promulgavit: Concilia indicenda curavit. Filiam suam Cixilonem Egicæ Gothorum magnæ auctoritatis Principi vxorem dedit: hac ratione turbas euitans, quas à Theodefredo metuebat. Huius tempore ingens fames magnam Hispaniæ partem habitatoribus vacuum reddidit. Toleti moritur.

Egica Eruijij gener regno inauguratus vxorem ⁶⁸⁷ suam, per quam Regnum accepit, repudiauit, sceleris ab eius patre Erugio in Regem Bambam commissi odio. Filium tamen ex ea susceptum penes se retinuit, hæredem Regni destinans, cui Galleciam regendam commisit. Ter cum Francis dicitur pugnasse, sed dubio Marte, Princeps sapiens fuit & patientissimus. Tribus ante obitum annis etate grauis, filium Vitissam Regni consortem declarauit. Toleti (vbi eo rogante aliquot erant Concilia celebrata) mortuus magnificè sepultus fuit.

Vitissa Egicæ filius post Patrem Rex solus est. Hic ⁷⁰¹ in regni primordio clementissimi Principis futuræque probitatis, & omnis virtutis spem de se ferens, paternos exules ferè omnes in patriam reuocauit. Verùm ingenium deprauatum diutiùs celare non valens, omnium flagitiorum turpique libidinum genere se contaminauit. Ac primò Fasilam Cindasiunthi Regis filium, Polagij Patrem, Cantabriæ siue

Anni 38

THEATRVM

XPI. in Cantabria Duce[m] (eiusdem Fafilæ instigante vxore, cum qua consuetudinem clam Vitissa habebat) fuste occidit: filio eius Pelagio vrbe regia expulso. Sed is Tyranni metu & paterno territus exemplo in Cantabriam, suis fuga elapsis comitantibus, se repente contulit, vnde

*Conueniunt, quibus aut odium crudele Tyranni,
Aut metus acer erat.*

quam Cantabriam postea cum Asturibus contra Saracenorum impetum egregiè defendens, victoriæ, quam posteri Reges eius successores contra Mauros obtinuerunt, primus portam aperuit. Vitissa Rex primùm in occulto impudicus lubricam vitam agebat, verùm omni pudore deposito, publicè multas vxores duxit, plures domi concubinas habuit. Regni quoque Proceres ad idem vitæ genus exhortatus est. Omnes Hispaniæ Ciuitates, paucis exceptis, per speciem pacis, reuera autem rebellionis metu, murorum solatio spoliauit. Iudæos, multis ijs immunitatibus concessis, reuocauit. Tanta denique facinorosorum criminum edidit exempla, vt illo tempore Gothorum ferè strenuitas, quæ Gentibus Regibusque imperare consueuerat, vitiorum altitudine submersa, cunctis foeditatibus subiaceret. Libidini crudelitatem quoque addidit, quam impiè exercuit, in supplicio Theodofredi (cui oculos erui iussit) viri regio sanguine orti
(patre

(patre nempe Reccesuntho Hispaniæ Rege) & cui regnum iure debebatur. Is Cordubæ procul ab aula regia Eruigij & Egicæ Regum, à quibus Regno exactus fuerat, metu viuebat, vxoremque ibidem Recilionem regio Gothorum stemmate natam duxerat, ex qua filium nomine Rodericum (qui Hispaniam postea perdidit) magnæ spei, vt apparebat, iuuenem sustulit. Huic Rex Vitissa insidijs structis cæcitatem, vt antea eius patri, irrogare decreuerat. Verùm adolescens prudens & cautus, suam præuidens ruinam, ad Romanos confugit, ijs ob Reccesunthi aui gratiam admodum carus. A quibus exercitu & milite adiutus, tam crudelem expulsiurus Tyrannum in Hispaniam tendit. Vbi prælium cum Rege Tyranno commisit, in quo captum Vitissam & folio deturbatum, omni- que regali dignitate spoliatum, oculis confossis, quo & ipse supplicio Theodofredum affecerat, Cordubam ablegauit. Vbi miserabiliter ducta ad finem vita, sepulchri honore carens, meritas crudelitatis & impietatis suæ pænas exoluit.

Rodericus igitur prænominatus Theodofredi ex 711
Recilione filius Reccesunthi Regis nepos, deuicto &
Cordubæ exilium agente Vitissa, Romanorum auxi-
lio Hispaniæ Regnum obtinuit, quod breuissimo tem-
pore post perdidit, Gothicæque Gentis nomen & glo-
riam, sicut & Vitissa, cui moribus non erat dissimilis,
infami libidine conspurcavit, toti que Hispaniæ

XPI. infelicissimam cladem attulit. Solet enim DEVS mundi peccata sæpè, prauorum Regum & Principum temporibus, castigando eluere (cui interdum etiam ob eorundem virtutes solet parcere) vt sub malo hoc Rege contigit: cuius adulterinam vitam, corruptos item hominum mores & funesta flagitia, Regum etiam demortuorum tyrannides, cædes & iniustas successiones DEVS vindicans, tandem hunc Rodericum vita exutum Regno eiecit, & Gothicum propè succidit Imperium. Vndè illud Senecæ:

*Violenta nemo Imperia continuat diu,
Moderata durant.*

Vt autem euersio tristisq̃ue & horrenda hæc rerum mutatio, tamq̃ue florentis Regni deuastatio euenerit, diuersi Hispani scriptores diffusè scriptum tradidere. Quocirca ea quæ per eosdem satis nota & manifesta sunt, ad longum repetere præter propositum ducens, obiter, paucisq̃ue verbis, ad huius rei euentus intelligentiam, narrando attingam. Rodericus igitur eo quo diximus modo Regnum adeptus, vno tantùm anno solus administrauit. Vir durus bello, sed infortunatus, item ad negotia expeditus, quiq̃ue spem magnam de secunctis præbebat: verùm hanc violentum stuprum nobili cuidam puellæ illatum mox præscidit. Moris erat in Hispania illustrium virorum & Magnatum filios filiasue in domo Regia nutiri. Inter has Iuliani Comitis viri nobilissimi,

liffimi, & armis exercitati filia, nomine Caba, præstantiffima habebatur. Huic Rex Rodericus, cum eam deperiret, stuprum, matrimonij addita spe, obtulit, postea intulit, nihil interim minus, quam de matrimonio cogitans. Iulianus Cabæ pater tum in Africa legationis munus obibat; vndè rediens, filiæ suæ à Rege constupratæ intellecto dedecore, conceptum inde dolorem vultus alacritate egregiè dissimulauit. Verùm id vindicare constituens, legatione sua exposita Septam Africæ urbem petijt, ibique vxore, filiaque (quam ex Aula infirmæ, vt fingebat, Matri solatio destinatam à Rege impetrauerat) collocatis cum Musa Principe, qui illas partes Miramomelino Arabum Regi seruabat, colloquium iniit, ac tantis eum pollicitationibus animauit, vt Hispaniæ obtinendæ spem conciperet, cum eam Iulianus prædæ illius cessuram, si milite inuaretur, promitteret. Quare ad Miramomelinum Regem delata, exiguis copijs, quas ob fidem dubiam primò tantum fidendas Rex censebat, Musam in Hispaniam cum Iuliano transfretare mandat. Qui deinde omnia vera expertus maiores adiunxit. His Baticam & bonam Lusitaniæ partem primo statim impetu inuadit: Hispalim aliasque Vrbes muris nudatas diripit, horrendâ strage cuncta miscens. Quibus ad Regem Rodericum delatis, Sanctium consobrinum cum exercitu per tumultum collecto obuiam misit: sed Gothorum copiæ tanta vastatione

Anni 42

THEATRVM

XPI. percussæ & longa pace armorum vsibus defuctæ; præ-
teritorum immemores occiso Sanctio in fugam ver-
tuntur. Qua victoria Arabes elati barbaram crudelita-
tem in deuictos passim exercuerunt. Rex autem Ro-
dericus hac suorum audita clade, tamque repentina
Patriæ inuasionem (quæ diuina illo tempore indigna-
tione viribus & consilio destituta videbatur) omni
Gothica nobilitate conscripta, & numerofo omnis
generis exercitu, Arabibus Maurisque infeliciter pugna-
turus obuiam proficiscitur, hosteque ad amnem, qui
Guadalete vulgò dicitur, propè Xeritium oppidum re-
perto, rebus omnibus ad conflictum paratis, pugnae
se accingit. Pugnatum est vtriusque per octo dies, du-
bio semper Marte, nec facile erat iudicare, quæ partium
superior euassisset. Tandem Rodericus rerum & belli
summam experiri magnopere desiderans, classicum
cani iubet. Ipse corona aurea gemmis distincta, regali
trabea in curru eburneo insignis (ita enim solenne
erat Gothis Reges interesse conflictibus) suos ad con-
seruandam veterem illam Gothorum gloriam cohortatus,
in Saracenos inuehitur; in qua pugna non solum
sapientissimi Ducis, verum etiam strenuissimi militis
munus obibat. Sed multitudine hostis superior erat,
fessisque integri succedebant: quorum impetum Go-
thi diutius non sustinentes, sed terga vertentes, victo-
riam Barbaris cum Imperio reliquerunt. Dies is Do-
minicus erat, quasi DOMINVS suo die Regum, & po-
puli peccata castigare decreuisset. Quo autem anno,
quoue

quoue in loco pugnatum sit, Scriptores inter se variāt. Memoria autem teneo, me (cū in Hispania iter haberem) per vallem quandam satis capacem, montibus vndique sēptam, transiisse, innumerabilibus crucibus è duobus stipitibus confectis, & terræ infixis refertam, cumque tam ingentem multitudinem (ad aliquot enim millia erant) tacitus, & cogitabundus admirarer, incolæ funestum hunc esse campum, in quo Rex Rodericus vltimum illud prælium cum Mauris consecruit, se à Maioribus accepisse affirmabant. Vallis ista in saltu Castulonensi, quem Marianum montem, vulgò Serram Morenam vocant, nō procul à Corduba erat. Verūm hæc parum referunt, qualiscunque enim annus, dies, aut locus fuerit, is Gothorum nomini cum totius pæne Hispaniæ excidio finem attulit. Ipse Rex Christianorum acie fracta fugane elapsus, an occisus fuerit, ignoratur, nec enim postea visus, nec inuentus apparuit. Vestium tamē & coronæ vestigia, equusque, cui Orelia nomen erat, iuxta fluuium sine corpore sunt reperta. Non procul tamen à Viseo oppido Portugalliæ tumulus quidam visitur, cuius inscriptio Roderici Regis cadauer ibi sepultum testari videtur, cūm dicit:

Hic iacet Rodericus vltimus Rex Gothorum. Maledictus furor impius Inliani, quia pertinax, & indignatio quia dura, vesanus furia, animosus indignatione, impetuosis furore, oblitus fidelitatis, immemor religionis,

Anni
XPI. 44

THEATRVM

religionis, contemptor diuinitatis, crudelis in se, homicida in dominum, hostis in domesticos, vastator in Patriam, reus in omnes, memoria eius in omni ore amarescet, & nomen eius in aeternum putrescet.

Nec DEVS tam impium Iuliani scelus, & nefarium furorem inultum reliquit: nam ipse Comes omnibus exutus possessionibus, proditionis infimulatus, & in vincula coniectus: vxor lapidibus obruta, filia causa mali tanti è turri Septensi præceps acta, miseram mortem sustinuerunt, mali consilij sui meritas, & condignas pænas inter primos exoluentes. Stat enim vetus illud inconcussum.

Malum consilium consultori pessimum.

Tandem post hanc victoriam à Barbaris nullum crudelitatis, & acerbitatis genus Hispania non experta, cladem hanc acceptam multis postea sæculis abolere non potuit. Sæuitum est in vtriusque sexus homines, atque adeò vltra omnem modum, atque modestiam debacchata est Barbarorum feritas, vt pecudes non homines iugulare viderentur. Denique octo mensium spatio, siue, vt alij, infra biennium Hispaniæ Principatum obtinentes (præter Asturias & Cantabriam) plures in ea Reges constituerunt. Qui paruo admodum tempore regnantes, à suis interfecti interierunt; & regnum scelere quæsitum, scelere perdiderunt. Hoc quoque

que memorie proditum hic omittendum non putavi. Palatium siue turrim Toleti fuisse dicunt à multorum Regum temporibus, in illam vsque diem semper clausam, plurimisq̃ feris custoditam. Hanc Rodericus Rex cunctis repugnantibus ingentes thesauros ibidem repositos & seruatos credens, iussit aperiri: verum vt aperuit, nihil præter pannum quendam coloribus variegatum offendit, in quo Latinis literis erat scriptum: quando contingeret palatium illud siue turrim recludi, Gentes eius effigiei, que in panno depicte conspiciebantur, Hispaniam inuasuras. Quo viso Rex territus, augurium infaustum execrans, turrim omnibus suis feris claudi mandat. Verum auguralem stragem euadere non potuit: breuissimo post interuallo eo, vt dictum est, modo contigit, vt Gothicæ Maiestatis gloria vno bello inclinaret, eaq̃ per multa sæcula sub barbara hac Tyrannide oppressa permanserit. DEVS tamen tam florens Regnum perire penitus non finens, liberatorem eius tam cruentis Barbarorum manibus eripuit, quem montium obicibus protectum conseruauit. Pelagius hic est, cui Hispania cuncta debet, suumq̃ Camillum meritò potest appellare. A quo Catholici Reges, qui post eum in Hispania tanta cum omni laudum gloria regnarunt, originem ducunt. Cui iure meritò istud adscribemus elogium:

Non sine Dijs animosus Princeps.

Pela-

Anni 46
XPI.

T H E A T R V M

Pelagius igitur Fafilæ à Vitiffa fufte occifi filius, Cindafunthi Regis Nepos diuina pietate præferuatus in Cantabria latebat, ex qua post cladem illam omnium maximam in Afturias venit. Aderat illi foror facie venufta & liberali, cuius amore captus Princeps quidam Chriftianus, Numatius nomine, fed Mauris fœderatus, fratre eius Pelagio per legationem Cordubam vſque ad Muſam ablegato, puellam violauit. Quam iniuriam Pelagius à Cordubeniſi legatione reuerſus indignè ferens; ad interiora Afturiarum cum ſore ſe cõtulit, nihil magis quã de vindictæ occasione capeſſenda cogitans. Sed meliori quã Iulianus modo: is enim ob eandem proſus rationem, ſimiliſque facinoris vindicandi ſtimulis agitatus, Hifpaniam perdidit: hic perditam recuperare ſolicitus, Chriftianos, qui bello ſuperfuerant, & circa vallem Canicem in montes altiffimos confugerant, ibidem hoſtium metu latentem, facta ſpe auxiliij diuini, ad audendum aliquid pro patria & Religione Chriftiana adhortabatur. Vndè alacres facti Pelagium communi omnium ſuffragio Ducem elegerunt, Regemque ſalutarunt.

717 Pelagius igitur hac electione Rex factus Hifpaniæ primus poſt cladem, non Gothorum vt præcedentes, verùm Legionis, quam urbem Mauris eripuit, & Afturiarum Rex dici voluit. Hic Gothorum inſignibus relictis, Leone rubro in candido campo pro inſignibus gentilitijs vſus fuit. Multa cum Mauris bella geſſit,
tot

tot in dies oppida recuperans, vt Hispania, tot malis afflicta, aliquantulum inciperet respirare. Quod cum Tarica Rex quidam Maurorum, qui Cordubæ residebat, audisset, Alchaman supremum militiæ Principem contra Pelagium destinavit. Cuius innumeris pænè copijs cum Pelagius parva suorū manu resistere posse diffideret, assumptis secum, quos strenuiores credebat, reliquis ad montium altitudines ire iussis, in caueam quandam rupe inexpugnabili circūclusam se recepit. Hanc Arabes expugnare tentant: sed ecce diuinitus factum, vt iacula, & sagittæ in emittentes conuerterentur. Pelagius hanc DEI pro se stantis misericordiam animaduertens, ea magis vtendum ratus è spelunca cum exiguo suorum numero egressus, viginti pænè Barbarorum millia confecit. Magnam deinde post hanc victoriam Hispaniæ partem recuperavit, nihil intentatum, relinquens, vt Mauros quam longissimè pelleret. Generi sui Alfonsi Petri Cantabriæ Ducis filij (cui filiam suam Ermesindam in vxorem concesserat) auxilio multa oppida recepit. Denique post multas bellicas laudes, post res præclarè gestas, apud Canicas è vita migravit, bina ex se relicta prole, Fasilla nempè filio, qui post eum regnavit, & filia Ermesinda prædicti Alfonsi vxore.

Fasilla Patri Pelagio successit, qui parum, aut nihil 738
memoriæ dignum egit, & tam sancto Patre indignus
pænè filius extitit. Venationi potiùs vacans, quam
bella

Anni 48
XPI.

T H E A T R V M

bella paterna prosequendo, afflictis Hispaniæ rebus succurrere intentus, ab vrso, quem insequebatur, dilaniatus periit anno regni secundo.

738 Alfonso cognomento Catholicus, Petri Cantabriæ Ducis filius, tertius post cladem Hispaniæ Rex, Pelagij gener, quo socero dignior erat quam Fasilla Patre. Hic Regnum Nauarræ magnamq; Hispaniæ partē, & Lusitaniæ oppida complura fugato Arabum præsidio recepit. In vrbe Legionē regiam sedem posuit, ingentes victorias contra Saracenos obtinuit. Plurima castra in Castella deuictis Barbaris expugnauit. Verè Catholicus Princeps, & hoc nomine dignissimus fuit. Arrianam sectam, quæ denuò in Hispania pullulabat, extirpauit: in eo gloriosissimum Principem Recaredum, à quo genus ducebat, Regē secutus, qui omnium primus perfidam hanc hæresim penitus rescidit. Ædes sacras omnes & templa à Mauris destructa reparauit, ijs ornamenta, & donaria attribuens. Vnde meritò secundus post Maurorum irruptionem patriæ restaurator dici potuit. Tandem summa post se nominis & fame relicta gloria, è viuis migravit relictis filijs tribus Froila, Aurelio, Vimerano, qui postea à fratre Froila propter regni suspicionem occisus est, filiaque Egimida, quæ Silonis postea Regis vxor fuit: item Mauregato ex concubina.

757 Froila Alfonsi primogenitus filius post Patris obitum

tum Legionis Rex constituitur. Regnum Nauarræ cum vxore Moyna obtinuit. Vbi sibi rebellantes inuasit armatus. Quinquaginta quatuor millia Saracenum Galliciam infestantium cecidit, à quibus ditissima spolia consecutus, eos Cordubam egregiè mulctatos reuerti coëgit. Vitio crudelitatis notatus fuit, quod Vimarandum fratrem, quem Regno inhiare suspicabatur, sua manu occiderit. Sed facinus inultum non mansit: ipse enim vicissim à fratre Aurelio occiditur, relictis Veremundo, & Alfonso filijs.

Aurelius parricidio Regnum occupat, quo regante 768 serui contra dominos arma sumpserunt: sed hi Aurelij Regis industria, & prudentia non minùs in pristinam seruitutem rediguntur, ac in Sicilia à Fulvio & Rutilio Romanorum temporibus. Veremundum Vimarani à Froila fratre occisi filium, vt inuidiam periculumque declinaret, quasi verum regni hæredem, excludere nollet, in spem successionis adoptauit. Ab humanis excessit sine prole.

Sillo Alfonsi Catholici Regis per Egimandam siue 778 Odifindam filiam gener, depulso Veremundo Vimarani à Froila fratre occisi filio, ab Aurelio adoptato, Regnum inuasit. Hic pacem ignominiosam cum Arabibus firmavit, de qua tandem correptus, pœnitentia ductus, præclarissima contra Mauros bella gessit.

Anni 50

T H E A T R V M

XPI. Galleciam rebellantem domuit. Denique prolis ex-
pers moritur.

783

Mauregatus Alfonſi Catholici ex pellice filius, fu-
gato Saracenorum auxilio Alfonſo caſto Froilæ Re-
gis filio, cui regnum Legionis & Aſturiarum com-
muni omnium Magnatum ſuffragio delatum erat,
Hiſpaniæ regnum per ſummum nefas impiè & ſcele-
ratè occupat. Patri Alfonſo diſſimilis omnino fuit. Ille
enim viros probos & bonos amabat: hic ſcleratis &
perditiffimis hominibus coniunctiffimus: ille vir-
tutum omnium amantiſſimus, hic nefarijs volu-
ptatibus, vitijſque deditus, Barbarorum auxilia tur-
piſſimo pretio mercatus eſt: annuo nempe tributo
quinquaginta nobilium virginum, & totidem ple-
beiarum, tot enim ſingulis annis eorum libidini ex-
pacto expoſuit. Tributum ſimile illi, quod Ieremias
deplorabat, dicens: *Audite populi, & videte dolo-
rem meum. Virgines meæ abierunt in captiuitatem
inimicorum ſuorum.* Item

Tum pendere pœnas

Cecropidæ iuſſi, miſerum, ſeptena quotannis

Corpora natorum.

Verùm hic ſcleratus centena impijs impiè promiſit.
Quapropter DEO & hominibus exoſus, vitam mi-
ſerè finiit.

Vere-

Veremundus Vimarani filius, Alfonſi Catholici 788
nepos, poſt Mauregatum in regnum aſſumitur. Ex
vxore duos filios ſuſcepit: Ramirum poſtea Regem,
& Garſiam. Princeps magnanimus fuit. Regnum po-
ſtea dimiſit, & vxore abſtinuit, quod ſacros ordines
ſuſcepiffet. Quapropter Alfonſum, quem à Maure-
gato, Alfonſi Catholici notho, regno exutum ſupra
dictum eſt, & qui apud Nauartos ad quos confuge-
rat, latebat, conſobrinum ſuum regni inſtituit ſucceſ-
ſorem. Ipſe ſecundum aliquos in religione piè mo-
ritur.

Alfonſus ſecundus, dictus caſtus, Froilæ Regis fi- 791
lius Rex eſt. Vir caſtitate & pietate præcipuus cæli-
bem duxit vitam, aut vxorem intactam ſeruauit. Quo
regnante ingēs Arabum exercitus Duce Mugay Aſtu-
rias eſt ingreſſus, verum ab Alfonſo egregiè fuit repul-
ſus, ſeptuaginta eorum millibus cæſis. Ex huius ſorore
Semena & Comite quodam Sancio, vel, ſi alijs credi-
mus, ex Comite de Saldagna, inter quos furtiui erant
amores, natus fuit Bernardus Carpius, tot carmini-
bus in Hispania decantatus, famoſiſſimus Bellator.
Alfonſus Carolum magnum Imperatorem, Franco-
rum Regem, & Rolandum cæterosque Duces, quos
Pares vocant, apud montes Pyrenæos in valle, quæ
Roncis vallis dicitur, deuicit. Regno deinde à ſuis exa-
ctus, breui à Theudo & ſibi fideliffimis reuocatus,
E 2 regno-

XPI. regnorum culmini restituitur. Magnus templorum fuit ædificator & dotator; quocirca ei DEVS tam præclaras victorias est largitus: ita vt pristinam Gothorum gloriam penè iam extinctam ad hominum admirationem reduxerit. Denique Rex pius, castus & sobrius apud Ouetum moritur. Corpus in Ouetensi Ecclesia, quam ipse fundauerat, cum omni honore sepelitur.

Ramirus Veremundi Regis filius, quem ob ordines sacros susceptos regno se abdicasse dictum est, Alfonso casto vita funèto, Rex proclamatur. Cuius regnum Comes quidam Nepotianus, dum ipse in Castella Vrracæ vxoris causa diutiùs moraretur, occupare tētavit: sed hūc Ramirus prælio superatum, & captum in monasterio vitam finire cogit. Fratrem suum Garfiam tāto fuit amore profecutus, ob singulares & raras eius virtutes, vt eum regni consortem declarauerit, quod pari cum illo potestate summa concordia administrauit. Cum Normannis, qui innumera classe Galleciæ littoribus sese applicuerant, conflixit, quos altum mare repetere coëgit, fufis eorum copijs, ac septuaginta nauibus incensis. Regni huius anno secundo Saraceni centum virginum tributum, annuo ab impio Mauregato ex pacto promissum, per Legatos petierūt. Verùm Ramirus cum Regni Proceribus tam indignis pactis non standum ratus, Barbaris armatos milites, virginibus penes se retentis, pro tributo misit, quibus agrum

agrum eorum vastare coepit. Sed his barbari cū copiosissimo exercitu occurrentes, Christianos primò die in fugam verterunt: qui noctis beneficio mortis periculo erepti, eam de rei euentu solliciti, & cogitabundi lachrymis & precibus transegerunt. Postero autem die Rege (qui in somnis sacra visione confirmatus fuerat) iterum copias educente in aciem, tantam stragem Christiani in hostes edidere, vt supra sexaginta Barbarorum millia cæsa referantur. In hoc prælio Diuus Iacobus Hispaniæ Apostolus, albo vectus equo, vexillum candidum cum cruce rubea præferens, omnibus conspicuus magnum hostibus terrorem incutiens, dicitur apparuisse. A quo tempore pro militari tessera Hispanis fuit Diui Iacobi præces ante conflictum exorare. Post hæc Ramirus fato concessit. Ex Vrraca vxore religiosissima femina duos reliquit filios superstites, Ordonium & Garfiam.

Ordonius Ramiri optimi Principis filius Hispaniæ gubernacula sumit. Hic Musam Principem Saracenorum Regnum infestantem deuicit: eiusdem filium Lupum, qui Toleti Principatum obtinebat, tributariam reddens. Qui operam vicissim Regi Ordonio fidelem & strenuam contra Barbaros præstitit. Salamanticam urbem recuperauit. Ordonius Oueti podagra perijt, filios quinque superstites relinquens, Alfonsum, Veremundum, Numium, Ordonium, & Froilam. Quorum

841 Alfonſus tertius Ordonij primogenitus (qui ob re-
rum geſtarum magnitudinem & gloriam Magnus di-
ctus fuit) patri ſucceſſit, anno quarto decimo ætatis.
Quam ætatem Froila deſpiciens fugato Alfonſo Re-
gnum inuaſit. Verùm is, quod tyrannidem exerceret,
ab Hiſpanis Senatoribus occiſus eſt. Quo ſublato Al-
fonſus ex Cantabria, quò exercitum comparaturus ſe
recepit, reuerſus, magno cum omnium plauſu pu-
blicaque lætitia receptus eſt. Sed primam hanc coniu-
rationem alia deinde excepit: Comite quodam Eilo
Alabennes ad rebellionem incitante. Verùm Comite
in catenas coniecto, Alabennes ſubiugantur. Legio-
nem urbem ab Arabibus acriter oppugnata, & Co-
nimbricam à Saracenis ſtriçtè obſeſſam ſua virtute &
conſilio liberauit. Sæpiùs in Mauros militem deduxit:
quos vt commodiùs debellare poſſet, cum Gallis fœ-
dus coiijt, ex quibus nobiliſſimam feminam Ameli-
nam, poſtmodum Ximenam dictam, vxorem habuit.
Ex ſpolijs Saracenis ademptis Eccleſiam D. Iacobi, quæ
terrea erat, è lapidè conſtrui, columniſque marmoreis
exornari iuſſit. Magnos theſauros in templa, & paupe-
res puro pietatis ſtudio erogauit. Mauros Toletanos
plurimis prælijs ſuperatos contriuit, ope præcipuè Ber-
nardi Carpenſis, qui omnibus hiſce pugnis ſumma cū
rerum geſtarum laude interfuit: cui ſe poſtea Rex in-
gratum, & quodam modo crudelem videtur præbuiſ-
ſe. Is enim patrem Comitem Sancium in caſtro Lunæ
vinculis

vinculis detentum paterna pietate liberari à Rege enixè petebat: sed Rex moram trahens in Comitis Sancij obitum, qui ei in carcere contigit, liberationem distulit, quem ita mortuum Bernardo remisit: qui patrem suum defunctum amarè deplorans, se ad Gallos ex Hispania recepit, à quibus magnificè cum omni honorum genere susceptus, eorum auxilio horrenda illa bella, quæ subsecuta sunt, Arabibus movit. Fuit hic Bernardus vir maximis comparandus, sed fortuna virtuti defuit. Sed ad Alfonso reuertamur: qui filiorum insidijs infortunatus multum affligebatur, instigante eos Matre Ximena, quæ debito Regem maritum amore prosecuta non est. Verum iam senio confectus, & mundanis sollicitudinibus molestijsque defungi cupiens, regnum Garsia filio cessit, filiorum suorum Ordonij, Froilæ, & Gundifalvi primogenito. Ipse autem vita benè & sanctè ad finem perducta, regnoq; cum gloria administrato, Zamorrae è viuis decessit, regni sui anno quadragesimo sexto. Tempore huius Alfonso Cordubæ à Saracenis occupatæ Mahometem quendam Miramolinum regnasse & obiisse referunt. Qui cum quodam die ad amœnissimum viridarium diuertisset, ait ad eum miles siue nobilis aulicus: O quã dulcis, quam pulcher, sapidus, & delectabilis foret hic mundus, si homines non essent morituri! Ad quem Rex: Erras, inquit, grauius; si enim nō esset mors, utiq; ego non regnassem. Ad quem rursus vir quidã sapiens, qui fortè aderat: Grauius, inquit, erras ô Rex, dum ideò

caram habes mortem, quia tibi regnum attulit. Oderis ergo mortem necesse est, quia tibi breui regnum auferet. Quare tu magis præ cæteris timere debes mortem, quia plura cæteris perditurus es per mortem. Adde quod si dulce putas regnare, amarissimam puta & mortem, quæ ne regnes efficiet. Mihi igitur crede, ô Rex, mortem minus timet, qui minus delectationis, minusque terrenæ habet felicitatis. Mors enim quæque; suaui spernit, odit alta fastigia, quæ diu stare non finit. Ad quæ Rex: Quid igitur regnare iuuat? At ille: Ut honore Rex solum fruatur, & gloria, cui enim hæc non sufficiunt, Tyrannidem exercere, non regnare dicendus est, nec regnat, quem ratio non regit. Confabulationem hanc Barbari Regis ex Hispanis scriptoribus ad verbum desumptam, non solum iucundam, verum sapientissimam & Christianam prorsus doctrinam redolentem, hic inferendam iudicavi: qua Christiani Principes & Reges doceri possunt, quid regnare sit, quid imperare. Sed ad materiam veniamus.

Garfias Alfonsi primogenitus Patri regnum illi vitro cedenti subrogatur. Cuius virtutes imitatus contra Arabes in expeditionem profectus, eos graui damno affecit, dirisque incursionibus afflixit, breuissimo tempore præclarissima bella conficiens. Ayolam eorum Regem cepit, eidemque; detracta spolia Ouetenfis Ecclesiæ tholo suspendit: in qua post mortem sepeliri voluit, quæ illi tertio regni sui anno, nullo relicto

relictio filio, contigit. Vndè

Ordonius secundus post fratrem Garfiam regnat. 890
Galleciæ Præfectus à patre constitutus, totam ferè Lu-
sitaniam vastavit, quæ Saracenis suberat. Diuersa cum
ijs bella acriter gessit, & victorias obtinuit, Principem-
que exercitus Regis Cordubæ bello cepit. Prudens &
sagax admodum fuit: verùm regias virtutes immode-
rata vindictæ cupiditate parumper obscuravit. Hic
enim quatuor Castellæ Comites (per quos Castella
tum, vt Prouincia, administrabatur, & Legionis &
Asturiarum Regibus feudataria suberat) ad se vocatos,
fides licet publica, regiaque interposita foret, in carcere
iussit trucidari, quod ad bellum vocati non paruis-
sent. Vndè factum est, vt Prouincia Castellæ à Le-
gionensium Regum imperio se subtraheret, Iudi-
cesque de Nobilioribus Castellanis eligeret: à qui-
bus Castellæ Reges, qui postea regnarunt, in ea genus
ducunt.

Froila eo nomine secundus, Ordonij fratris filios 898
exclusit, Principatum in se transtulit, quo tamen, vt
fraude quæsito, diu frui non potuit. Nihil egit memo-
ria dignum. Nonnullos è prima nobilitate viros ini-
què occidit. Tandem lepra percussus inglorius obiit,
post annum regni sui primum, relictis ex vxore sua
Muninadonia filijs Alfonso, Ramiro, Ordonio, &
secundùm alios Froila.

Alfonfus

899 Alfonso quartus, quem aliqui Ordonij, cæteri Froilæ filium faciunt, Regnum sibi ab Aulæ Proceribus delatum accepit. Quod cum annos quinque & menses septem administrasset, Ramiro fratri dimisit: ipse monasterium ingreditur. Sed facti pœnitentia ductus, Regnum, quo cesserat, à fratre repetijt. Vndè à fratre captus effossis oculis luce priuatur, Ordonio eius filio cognomento Malo superstite.

905 Ramirus secundus, Alfonso fratre oculis orbato, Regnum obtinet. Sed eorum, quæ in fratrem impiè commiserat, pœnitens, monasterium non procul à Legionem condidit, domicilium amplissimum fratri futurum, in quo illi omnia necessaria, suæque regie dignitati conuenientia, abundantissimè suppeditauit, & mortuum honorificè sepeliri iussit. Hic Madritium cepit & muris nudauit. Magna apud Osman Ciuitatem (Ferdinando Gondifalico Castellæ Comiti, viro bellicis artibus clarissimo, qui que Castellam à Legionensi in feudum tenebat, fociatus) contra Arabes victoria est potitus: maiori item apud Simancas octoginta millibus eorum interfectis, & Abenayro Cæsar-augustæ Rege viuo capto. Tandem tot bellis feliciter confectis, ad pietatem conuersus, monasteria aliquot condidit. Deinde Ouetum profectus in morbum incidit, vndè Legionem delatus, fatum instare videns, in hæc verba cum lachrymis prorupit: Nudus egressus sum

R E G I V M.

59 *Anni*
XPI.

sum de utero matris meæ, nudus reuertar illuc, & mox animam reddidit, duos relinquens filios, Ordonium & Sanctium.

Ordonius tertius, Ramiri Regis filius primogenitus, mortuo patre regno potitur. Quem frater iunior Sanctius auxilio Garfiæ Nauarræ Regis auunculi sui, & Ferdinandi Gundissalui Castellani Comitis (cuius tamen filiam Vrracam Ordonius in vxorem habebat, & ex ea filium nomine Veremundum susceperat) regno pellere tentauit. Ob quam causam Vrracam eiusdem Ferdinandi Comitis filiam Ordonius dimisit, aliamque duxit: ex qua secundum aliquos, & non ex Vrraca Veremundum, podagricum postea dictum, generasse perhibetur. Ordonius fratrem Sanctium & Gallicos, qui fratris causæ fauere videbantur, bello superauit. Denique Castellæ Comiti reconciliatus moritur, relicto filio Veremundo prædicto. Sequitur hic Ordonius quartus, cognomento Malus, Alfonsi quarti à fratre Ramiro excæcati filius, qui à quibusdam in Hispaniæ Regum catalogo ponitur: sed cum regnum per vim occupatum, crudeliter & violentè administraret, indignus iudicatus fuit, cui anni & tempora attribuerentur. Vrracam Castellæ Comitis filiam ab Ordonio tertio repudiatam vxorem duxit: ad quem Comitem socerum Ordonius, Sanctium cum exercitu aduenientem fugiens, pro auxilio impetrando se recepit. Verum Comes generi ignauia & crudelitate
perspecta,

Anni 60
XPI

T H E A T R V M

perspecta, filia Vrraca adempta, finibus cum suis exclusit, qui demum à Sanctio apud Cordubam eius Regis auxilio occisus est. Huic nulli dantur anni, quorum hic magnam in Hispanis Scriptoribus varietatem inueni, quocirca de annorum numeri certitudine nihil ausim affirmare. Italus quoque Auctor, quem in omnibus ferè sequor, hunc quoque in Regum catalogo omittit.

- 929 Sanctius Ordonij tertij frater, Ramiri secundi filius, post fratrem Rex est, nominatus Crassus ob enormem pinguedinem. Verùm ex quorundam consilio cum Abderamene Rege Cordubæ, qui medicorum copiam penes se in Aula habebat, pacem fecit, eumque accedens magnificè suscipitur, & antidoto cuiusdam herbæ ab iisdem medicis in eum vsum præparato, à pinguedinis grauitate liberatus agilitati restituitur. Sed dum Sanctius apud Regem Cordubæ moram trahe- ret, Fernandus Castellæ Comes, & Magnates Ordo- nium Malum, de quo supra, in Regem eligunt. Verùm is à Sanctio auxilio Regis Cordubæ fugatus & occisus est. Hoc ferme tempore Rex Castellam Legionensi- bus subditam, propter æs alienum, cui ipse soluendo non erat, ex fœdere liberam declarauit; vndè Ferdi- nandus Gundifaluus primus liber Castellæ Comes dicitur fuisse. Sanctius à quodam Gundifaluo viro pri- mario, qui rebellionem mouerat, sed in gratiam à Re- gereceptus fuerat, homine impuro, diuini & humani
iuris

REGIVM.

61 *Anni*

iuris oblito, veneno pulcherrimo pomo immisto, in *XPI.*
itinere Legionensi necatur, ~~tenet~~ filio vnico regni
hærede. Princeps pius & religiosus fuit.

Ramirus tertius, patre Sanctio veneno extincto, 941
quinque annorum puer Rex est. Verum ex matris pru-
dentissimæ feminæ consilio & auctoritate cuncta ad-
ministrabantur. Hæc pacem cum Rege Cordubæ à
marito factam cōfirmavit. Rege adolescentiam adhuc
agente, ingens Normannorum multitudo Galleciæ
littoribus appulit: qui mira crudelitate cuncta depo-
pulabantur, verum hi Gundisalvi nobilissimi Castellæ
Comitis virtute, nauigijs primū eorum incensis, mira-
biliter prostrati, fugatiq̄ue fuere. Ramirus anno ætatis
decimo nono, Regni verò decimo quarto, Vrracam
duxit vxorem: ac deinde per ætatem insolentior fa-
ctus, matris suæ & amitæ salutaribus spretis consilijs,
vitam lasciuam ducens, regni Magnates tam acriter in
se exacerbauit, vt Veremundum Ordonij tertij fi-
lium in Vrbe Compostellæ Regem crearent. Ex
quo Ramirus de vita lubrica, quasi de somno, sur-
gens alacrior & vigilantior factus, Veremundo ad
se properanti, cum valido exercitu obuiam progred-
ditur. Sed prælio commisso æquo Marte certatum
& discessum est, non tamen sine vtriusque partis gra-
uissima cæde. Tandem Ramirus obiit apud Legio-
nem, nullis ex se relictis liberis. Regnante Ramiro
tertio mortuus est fortunatissimus nobilissimusq̄ue

F

Comes

XPI. Comes Ferdinandus Gundifaluus siue Gunfalus, tot victorijs contra Mauros clarus: in cuius locum substituitur Garfias filius.

962 Veremundus Podagricus eo nomine secundus, Ordonij tertij filius, affectato armis regno potitus est. Plurima contra Saracenos bella gessit, quos adiuuante Garfia, Fernandi Castellæ Comite, viriliter pugnans egregiè deuicit. Verùm postea Arabes maioribus copijs reuersi, Legionem recentibus viribus obsessam occuparunt, murisque nudarunt. Post hæc Almanfor eorum Rex Compostellanam Ecclesiam diripuit: sed locum, qui Diui Iacobi Apostoli corpore exornatur, violare non valuit, fulmine territus, grauique cum suis infirmitate correptus. Denique Almanfori Veremundus & Comes Garfias tantum intulere bellum & cladem, vt animi dolore confectus paulo post è vita decesserit. Verùm hæc victoria Regi plurimum obfuit, qui ex ea insolentior factus, superbè nimis & crudeliter erga cunctos se gessit: ob quam causam DEVS maxima siccitate, rei que frumentariæ angustia Hispaniam puniuit. Vndè

Quidquid delirant Reges, plectuntur Achisi,

Tandem Veremundus podagra, qua grauiter torquebatur, extinguitur, hac pœnitentia præcedentium peccatorum labem expians. Ex prima vxore filium reliquit

reliquit Alfonsum, ex secunda filiam Tereciam.

Alfonfus quintus patri Veremundo in regno successit. Hic adolescens prauorum quorundam secutus consilium, Theresiam sororem insignis pudicitiae & Religionis feminam, Abdalę Saracenorum apud Toletum Regi nuptum dedit. Hoc Rex bono quidem zelo fecerat, pactus nempe sororis connubio barbari Regis auxilium, contra Regem Cordubę infestissimū Hispani nominis hostem. Verum Theresia, vt quę virgo erat castissima, infideles nuptias abhorrens, intacta a barbaro marito, eam ob causam graui infirmitate percusso, magna auri copia pretiosisque onusta vestibus, ad fratrem reuertitur, quę monasterium ingressa vitam cælibem in posterum duxit: non impar sanę Cornelie Scipionis filie, femine cunctis sæculis commendata, quę Ptolomæi Ægyptiorum Regis nuptias spreuit, quia barbarę Religionis erat, & sectę. Alfonfus ciuitatem Legionensem, quam supra ab Arabibus destructam, murisque nudatam fuisse dictum est, instaurauit: Regumque defunctorum corpora, hostium metu in montes asportata, Legionem referri iussit: Anno regni vigesimo sexto cum Viseum in Portugallia oppidum, quod a Mauris tenebatur, oppugnaret, telo lethaliter ictus interiit: Ex vxore reliquit filium Veremundum Regni hæredem, & Sanctiam Garfie, aut, vt alij, Sanctio secundi Castellæ Comitis (qui omni belli gloria clarissimus obierat) filio

Anni 64

THEATRVM

XPI. desponsatam prius. Sed hic dum ad Veremūdum Regem, vt Sanctiam eiusdem Regis sororem vxorem duceret, proficiscitur, à Comitis cuiusdā filijs, quem Ferdinandus Castellæ Comes ob insolentias Principatu suo expulerat, occiditur. Vndè Sanctius dictus Maior Aragoniæ & Nauarræ Rex hanc Sanctiam Garfiæ trucidati sponfam filio suo Ferdinando vxorem obtinuit.

1005 Veremundus hoc nomine tertius, Alfonso Patre ante Viseum à Saracenis occiso Rex est. Sed hic orta inter eum & Ferdinandum Sanctiæ sororis maritum dissensione (vndè in apertum Martem vterque prorupit) in acie apud Carionem oppidum cecidit, anno Imperij decimo, nullo ex se relicto filio. Princeps bonus, & amator pacis erat, bella semper, quorum dubium perhorrebat exitum, quantum poterat cuitans.

1015 Ferdinandus igitur huius nominis primus, occiso in prælio Veremundo, vxoris causa, quæ occisi Regis erat soror, Legionis regnum adipiscitur. Castellam quoque post matris suæ Eluiræ vltimi Castellæ Comitis filia obitum obtinuit, qua de causa secundus Castellæ Rex vocatus est: pater enim Sanctius Maior, qui eam post soceri Comitis mortem vxoris nomine possederat, non Comes sed Rex Castellæ dici voluit. Rex optimus fuit DEI que comprimis timens, bellicosissimus item, vt ferè pietas ac fortitudo iunguntur, vndè Mauris semper infestus nunquam bello

bello illis inferendo abstinuit. Magnam Portugalliæ ^{XPI.} partem & Conimbricam urbem præclaram sibi subiecit. Viseum Portugalliæ oppidum obsedit, & cepit, captumque militibus diripiendum dedit, in quo sagittarium illum, qui socerum suum Alfonsum, vt supra memoratū est, ictu sagittę interfecerat, inuentum oculis, manibus, & pedibus iussit mutilari. Regem quoque Toletanum tributum sibi pendere coëgit. Deniq; tantam Hispaniæ vlterioris partem tam à Mauris recuperatam, quam hæreditario iure acquisitam possedit, vt Hispaniæ Monarcha appellaretur, Magnique Ferdinandi nomē apud omnes meritis fuerit. Quibus omnibus gloriosissimè confectis, iam senex inualetudine tentari cœpit, quare Legionem iubet se abduci, vbi diem vltimum instare videns, ad DOMINVM voce clara Rex pius clamabat identidem: Tua est potentia, tuum est regnum DOMINE, tu es super omnes Reges, tuo imperio omnia sunt subiecta, quod te donante accepi, restituo tibi regnum, tantum animam meam in æterna luce iubeas collocari. Et his dictis indutus cilicio, & conspersus cinere, duobus diebus in pœnitentia & lachrymis supervixit, tertio die felicissima morte extinctus est, anno regni quadragesimo. Filios tres ex Sanctia vxore præstantissima femina superstites reliquit: Sanctium, Alfonsum, Garfiam, & filias duas Vrracam & Geloiram. His viuens partem regni vnicuique suam assignauit, & sic Castellæ regnum à Legionensi (quod in

XPI. illo coniunctum fuerat) diuisum est. Tempore huius Ferdinandi vixit æternis victorijs clarus Rodericus de Biuar, cognomento Cidus, Campiator quoque dictus, qui Valentiam urbem validam Mauris eripuit. Hic tantus bello fuit, quoad vixit, tamque Saracenis suo aspectu terribilis, vt ij, qui post mortem audaciores facti Valentiam recuperarant, infesta acie ulterius progredientes, sola Cidi Campiatoris cadaueris, equo à suis impositi, specie territi in fugam versi fuerint. Si quis autem tanti Ducis innumeras virtutes, & bellicas laudes scire cupit, Hispanos Scriptores legat. Originem duxit ab antiquis & Illustribus Castellæ Comitibus, sicut & Mendosiæ Domus Equites illustrissimi.

1055 Sanctius secundus, Ferdinandi Magni filiorum primogenitus, Castellæ Rex fuit, ea Hispaniæ parte illi à Patre assignata. Verùm hanc Regnorum diuisionem non ferens, Alfonso fratrem, qui Legionem à Patre acceperat, regno expulsus ad Habalmonem Maurum Toleti Regem confugere compulsi, à quo magnificè receptus est. Nec hoc contentus, fratri Garfiæ, cui Gallecia, & magna Portugalliæ pars cesserat, item & sororibus bellum intulit. Verùm execranda hæc regnandi cupiditas sua non caruit vindicta. Dum enim Zamoram, in qua soror Vrraca erat, militari corona premeret, à quodam Vellido, qui simulata fuga ad regem se contulerat, venabulo trucidatus est, nulla relicta prole. Vndè

Alfonso

Alfonfus huius nominis sextus Rex Legionis, à Ma- 1061
gnatibus & Populo ab exilio (quod Toleti apud Ha-
balmonem Regem agebat) ad Regni Castellæ & Le-
gionis fucceffionem reuocatus est, & hoc modo rur-
fus duo hæc Regna coniuncta fuere. Toletum vrbem
præclarâ (Habalmone filioque mortuis, quibus se
æterna amicitia deuouerat, nec vnquam bellum illis
illaturum iureiurando affirmauerat, ne ius hospitij
violaret) post longam & difficilem obsidionem expu-
gnauit, eamque Christianis incolendam reddidit. Cõ-
tra Mauros, qui magnis copijs è Carthagine profecti
Hispaniam vltiorem vastabant, septem Comitibus
Regem comitantibus, exercitum duxit, quibus omni-
bus in pugna ad vnutu cæsis, egrè barbaras manus ipse
Rex effugere potuit. Causa verò insignis huius calami-
tatis fuisse dicitur: quod milites Maurorum balneis
Toleti constitutis nimium in mollitiem versi, luxuriæ
plus solito vacarent. Quamobrem Rex eiusmodi deli-
tiarum illecebris amotis, hastiludia, torneamenta, &
similia exercitia bellica indixit, quibus militum ani-
mos ad pristinam virtutem & seueritatem accendit.
Annibale profectò sapientior, cuius milites ob vnâ
hiemem Capuæ lubricè peractam, effeminati, effœti-
que reddebantur, cui malo cum nullum cautus alio-
qui Dux remedium adhiberet, effecit, vt Italiæ Impe-
rium & Orbis amitteret. Verùm Scipionem Cõsulem
potius secutus, qui fugatis à castris duobus scortorum

Anni 68
XPI.

T H E A T R V M

millibus bellicosam deleuit Numantiam. Demum
Alfonfus senio confectus, anno regni quadragesimo
tertio, fatis concessit, nullo relicto filio: verum deterio-
ris sexus prole quina. Inter cæteras Vrraca fuit, quæ
Raymundo Berengario Tolofati Comiti nupsit. Siue
secundum alios, Raymundo Henrici Bisuntini fratri.
Sed vidua facta (filio tamen Alfonso ex eo suscepto,
qui & postea Rex fuit) Alfonso Aragonum Regis vxor
exstitit. Item Taresia quæ Henrico Lotharingæ Comi-
ti nupsit, illa parte Galleciæ, quæ Portugallia appella-
tur, in dotem à patre accepta. Cuius filius Alfonso ex-
pugnata Vlyssipona, & quinque Maurorum Regibus
vno prælio superatis (vnde quinque scutorum insigne
facti monumentum posteris reliquit) primus Portu-
galliæ Rex factus, tot clarissimorum Regum, qui post
eum in Portugallia tanta cum laude tantaque cum
rerum gestarum gloria regnarunt, initium dedit.

1104 Alfonso appellationis huius septimus Aragoniæ
Rex, Alfonso sexto, socero suo mortuo, Vrracæ vxoris
iure Castellæ Legionisque Regnum obtinuit. Sarace-
nos magnis comparatis exercitibus à Cæsaraugusta,
aliisque locis Aragoniæ quamplurimis eiecit. Scipionis
Numantiam, Soriam vocat, restaurauit. Bellum quoque
cum Alfonso Vrracæ vxoris ex Comite Raymundo
Berengario filio gessit, sed Gallecis pro eo pugnantibus
regnum illi Castellæ vltro cessit. In Fragæ oppidi op-
pugnatione occisus, nec mortuus, nec viuus apparuit.

Alfonfus

Alfonſus octauus , Alfonſi ſexti ex Vrraca filia ne- 1126
 pos, Comitis Raymundi Berengarij filius, cedente Al-
 fonſo ſeptimo Aragoniæ Rege, matris in ſecundis nu-
 ptijs marito, Castellam & Legionem, ab expeditione
 Hieroſolymitana rediens, Hiſpaniæ regnum ſuſcepit.
 Princeps hic bonus & ſtrenuus fuit, multaque virtute
 præditus. Plurima oppida magnaſque prouincias ſuo
 ſubiecit imperio : ita vt multi Saracenorum Satrapæ
 ei ſeruirent tributo, eiusque ad Curias vocati venirent.
 Calatrauam expugnauit, Cordubam magno validoque
 exercitu obſedit, eamque (Mauris clauis ad eum defe-
 rentibus) obtinuit. Aragoniam feudatariam ſibi reddi-
 dit. Denique Principatum à Mari Oceano uſque ad
 mare Mediterraneum ſolus tenuit, vnde Hiſpaniarum
 Imperator appellari voluit. Iuſtitia amantiffimus fuit:
 ita vt potentem militem, qui ruſtici cuiuſdam bona
 inuaſerat, ad reſtitutionem coegerit: verum cum miles
 ruſtico mortis minas intuliſſet, militem illico ſe præ-
 ſente ſuſpendi mandauit. Quo faciōre multi perter-
 riti à rapinis abſtinuerunt. Regem Franciæ Ludouicum
 ſeptimum generum ſuum per Beatricem filiam Toleti
 :auguſto apparatu recepit ; ibique habitis Comitibus ge-
 neralibus, tam numeroſa fidelium, & infidelium eſt
 collecta Nobilitas, vt Rex Francorum diceret, in Orbe
 non eſſe ſimilem Regis Aulam. Regna Castellæ & Le-
 gionis, quæ ſub Alfonſo ſexto ruruſus vnita fuerant, ite-
 rum ſeparauit ; Sanctio filio Castellam, Ferdinando
 verò

Anni 70
XPI.

T H E A T R V M

verò Legionem tribuens. Tandem æger sub arbore quadam ad Baësam extinctus est.

1157 Sanctius tertius, Alfonsi Hispaniarum Imperatoris filius primogenitus, Castellæ Regnum per paternam diuisionem obtinuit. Hic Desideratus dictus fuit, quod immatura morte (post primum nempe annum ex quo regnare cœperat, terræ sanctæ bellum parans) eriperetur. Vndè ob egregias, quæ in illo erant, virtutes, & Iustitiam, quam illæsam seruari mandabat, omnibus desideratus obierat. Cum Ferdinando fratre Legionensium Rege bellum gessit, quem captum regno suo restituit fraterna pietate motus. Ex Blanca Garfiæ Nauarræ Regis filia Alfonso sustulit, quem puerum regnorum reliquit hæredem. Hic Sanctius militum Ordinem de Calatraua circa Toletum instituit, qui postea nauata contra Barbaros insigniter opera, clarissimus euasit. Inter hunc Sanctium & Alfonso nonnum nonnulli Ferdinandum huius quasi nominis secundum ponunt Legionis Regem, Alfonsi Imperatoris filium huiusue Sanctij fratrem: verum ego Regum Castellæ ordinem sequens, ad Alfonso nonum transeo.

1159 Alfonso itaque nonus cognomento Bonus, patre Sanctio mortuo, inter ipsos infantia vagitus regnare cœpit. A patruo Ferdinando Legionensium Rege bello petitus, qui pueri Regno inhiabat, à Comitibus de Lara viris strenuissimis egregiè defensus fuit. Adultus omnium

omnium Princeps euasit clarissimus, Mauris continuis bellis infestus. Semel à Saracenis apud locum Alarcos prælio deuictus, superatus fuit. Verùm instaurato prælio cum Arabum Duce Miramomelino iterum congressus, tantam edidit stragem, vt in Hispania negent visam maiorem. In eo enim conflictu ducenta Maurorum millia referunt cecidisse. Gloriosissimæ Crucis auxilio, quæ illi in pugna apparuisse creditur, tantam contra ipsos inuictissimæ Crucis hostes victoriam adeptus est. Famossissima hæc pugna dicta fuit à posteris, prælium de nauibus Tolosæ. Illustrissimorum Equitum Sancti Iacobi de Spata Ordinem instituit, opibusque ingentibus ditauit. Horum insigne est gladius sanguinolentus, quòd durante prælio sanctus Apostolus Iacobus per ærem vectus, gladium Maurorum sanguine cruentatum gestare conspectus sit. Omnium Regum primus castrum aureum in campo rubeo, eò quod magno illo prælio victor euaserat, insignibus suis inseruisse perhibetur. Vir tantæ patientiæ & longanimitatis fuit, vt Alfonso Bonus passim ab omnibus diceretur. Cùm iuuenis quidam Nobilis, sed moribus non satis ornatus, Præturam à Rege peteret; Rex ætatem illi impedimento esse dicebat. Cui iuuenis liberior, quam modestior: Quid tu igitur Rex ab incubulis regnare cœpisti? Risit Rex iuuenis libertatem & facetiam, eumque dimittens armis & equo donauit. Sub hoc Rege floruit in Hispania sanctus Dominicus Prædicatorum Ordinis institutor: vt eodem tempore

Anni 72
XPI.

THEATRVM

tempore præclarissimum Sanctum præclarissimumq; Regem adeptæ sit Hispania. Denique Alfonsus cum omnium, & vniuersorum subditorum dolore & lachrymis ad superos migravit. Ex Leonora Henrici Angliæ Regis filia Henricum Regni hæredem reliquit filium, & filias plurimas, inter alias Berengariam, quæ iuncta fuit Alfonso Legionis Regi. Hic rursus Hispani Scriptores Alfonsum Ferdinandi Legionis Regis filium ponunt, quem nonum eius nominis vocant, cum tamen decimus esset. Ratio autem, cur numero differant, hæc est. quod Alfonsum, qui per uxorem Vrracam Alfonsi sexti filiam Regnum Castellæ ad tempus obtinuit (quod postea, ut supra dictum est, uxoris filio Alfonso octauo cessit) tanquam Regem Aragoniæ, è Regum Castellæ catalogo omittant, quem nos tamen, ut qui Castellam obtinuerit, eorundem catalogo inseruimus. Ferdinandum quoque huius Alfonsi patrem, quem eius nominis secundum faciunt, post Sanctium tertium Castellæ Regum ordini inscribunt. Verum cum Castellam non habuerit, ego Italum secutus, eo omisso ad Alfonsum nonum transiui; quem admodum & hic eiusdem Ferdinandi Legionis Regis filio Alfonso, qui nec ipse Castellam habuit, relicto, ad Henricum Alfonsi noni filium venio.

1214 Henricus ergo Alfonsi noni filius ex Leonora Henrici Angliæ Regis filia, admodum adolescens Castellæ Rex salutatur. Verum cum per ætatem regno nõdum aptus

aptus foret, penes sororem Berengariam sapientissimam Heroïnam, Alfonſi Legionis Regis vxorem, regni administratio fuit. Sed hic biennio post cum Nobilibus pueris ludens, minùs proindè custoditus, tegula fortè in caput excepta vulneratus, apud Palentiam obiit sine liberis. Qua de causa

Ferdinandus (quem Hispani quidem ob auum 1216 eiusdem nominis in Castellæ Regum catalogo positum tertium vocant; nos autem ob causam superiùs relatam, auo ex catalogo omisso, Castellæ Regum eius nominis secundum vocamus) Alfonſi Legionis Regis filius, Ferdinandi nepos, auunculo Henrico matris suæ Berengariæ fratri, in Regnum Castellæ, quod proximus hæres esset, successit. Hic Castellam Legioni perpetuò sociavit, nec vnquam postmodum separate fuerunt, verùm coniunctæ in hunc vsq; diem remanentes, præclarissimo Christianissimoque Regi Philippo quarto parent. Omnium Hispaniæ Regum felicissimus & potentissimus fuit, quippe qui post maximas & inauditas clades Mauris illatas, Hispaniam ferè totam Christianis restituit. Hispalim urbem præclaram expugnauit, Cordubam, Bæticam, & totam Vandaliæ, vulgò Andalusiam, suo Imperio subiecit. Regem Granatæ (in quo angulo Mauros omnes conclusit) qui solus ex tot barbaris Regibus, qui in Hispania tyrannidem exercuerant, expugnandus restabat, tributarium sibi reddidit: atque ex pacto in diem mille

XPI. morabetinos aureos (quod genus est nummi) perfol-
tere, ad curias, seu conuentus regios cùm vocaretur
venire, trecentos equites contra Mauros mittere coë-
git. Denique quicquid funesta illa clade à Roderico
Rege perditum fuit, mira felicitate ferè recuperauit.
Huius quoque Ferdinandi copijs Iacobus Arago-
num Rex adiutus & auctus, Insulas Baleares, vulgò
Maioricam & Minoricam, eiectis ex ijsdem Sarace-
nis, expugnauit. Regnante Ferdinando memorabile
prodigium ad Iudæorum infringendam pertinaciam
accidisse fertur. Nam cùm apud Tolctum Iudæus
quidam in vinea sua ingentis magnitudinis rupem
comminuisset, concauitas in medio inuenta est, &
in ea liber ligneis compactus tabulis, tribus linguis,
Hebræa, Græca, & Latina conscriptus. De triplici
mundo ab Adam ad vsque Orbis exitium differebat.
Exordium verò libri tertij à Christo ducebatur hisce
verbis: In tertio mundo Filius DEI nascetur in
mundo ex Virgine Maria, patieturque pro salute
hominum. Vndè Iudæus commotus cum tota fa-
milia sacro fonte renatus est. In calce, liber ipse
Ferdinandi Regis tempore inueniendus dicebatur.
Sæua pestiferaque illa dissensio Gebellinorum, qui
Imperio, & Guelforum qui Ecclesiæ fauebant, hoc
tempore orta est, quæ postmodum tanta Italiae
vulnera inflixit, eamque itanto sanguine cruenta-
uit. Fuit hic Ferdinandus Princeps verè magnus,
armis exercitatus, laborum bellicorum patientissimus,
quique

qui que toto ferè vitæ tempore bellis, Infidelibus sine intermissione inferendis, indefessus vacaret. Sæpè enim totius ferè Africæ Mauri in Hispaniam transfretarunt, quos mirabiliter fregit, eorumque diuina ope victor euasit. Quibus victorijs non animo elatus, verùm submissior factus, in illud propheticum sæpè erupit: DOMINVS mihi adiutor. Quod Catholicis nostris Hispaniæ Regibus, vt Christianissimis & pijs-
 fimis Principibus, hodie in ore semper, & vbique sonat. Ferdinandus hic secundus à Demetrio Poliorchetes dici potest, nullam enim urbem, quam obsederit, non expugnauit. Verùm maiori cum gloria, nam Asiaticus ille Rex cunctas sua Ελέπολι superabat vrbes, hic verò noster auxilio diuino. Laudatissimum in hoc Rege illud quoque, ac memoria dignum inuenitur: quod inter tot ex partis victorijs triumphos, inter palatiorum Regionum splendorem, & honorum culmina, DEVM timuerit, Ecclesiam coluerit, & inter tantam diuitiarum & opum affluentiam, quæ homines plerumque corrumpunt, cunctarum virtutum exercitia non deseruerit. Quamobrem post tot pro fide Christiana susceptos labores, ad æternæ vitæ præmium à DEO vocatus, piam animam Creatori suo circa Hispalim placidè reddidit: verùm cum tam vberibus fidelium subditorum lachrymis, vt passim per totam Hispaniam tanti Principis mortem deplorantium illæ voces exaudirentur: O vtinam talis Princeps, aut non nasceretur, aut non

Anni 76

T H E A T R V M

XPI. moreretur. Cæteros inter filios Alfonsum & Héricum hunc fratri infensum Romæ Senatorē, illum regnorum hæredem & successorem reliquit, ex Brabantia Ducis filia genitos. Vndè illud Virgilianum nonnihil inflexum non ineptè hic dici posset:

magnam

Partem opere in tanto validus Brabantus habebat.

Sub hoc Rege Antonium de Padua è Lusitania oriundum, Ordinis Minorum sanctissimum virum, multisque virtutibus illustrem vixisse constat.

252 Alfonsus decimus patri in Regno successit. Hic ob singularem prudentiam & omnium rerum scientiam sapiens dictus fuit, tanto patre verè dignus filius. Liberalissimum & munificentissimum se cunctis ostendit. Imperatorem Constantinopolitanum à Soldano Ægypti captum suo ære redemit. Pauperes omnes, qui in regno suo erant, vestibus viritim donavit. Portugalliam, quæ Castellæ suberat, à tributo immunem fecit, idque in gratiam Alfonsi Regis, qui Beatricem filiam suam illegitimè natam uxorem habebat, cui & Algarbium in dotem dedit, vndè Portugallia Reges Algarbi quoque Reges dicti fuere. Murciam ab Arabibus recepit, quæ in fide eius postea semper permansit: quamobrem ei privilegium concessit, vt in testimonium singularis fidelitatis

titatis septem coronas in insignibus deferret. Ferdinādo de la Cerda filio (ex quo Duces de la Cerda originem trahunt) Blancam S. Ludouici Francorum Regis filiam vxorem impetrauit, eiusque sollemnissimas nuptias apud Ciuitatem Burgensem magna cum pompa celebrauit. His interfuisse narrantur plerique illustriores Orbis Principes, videlicet decem Regum filij, quorum primus Philippus Sancti Ludouici filius, Franciæ primogenitus, sponsæ frater, Eduardus inde, & ipse Angliæ primogenitus, item Petrus primogenitus Aragoniæ cum Sanctio fratre: insuper Fredericus, Emanuel, & Philippus Infantes, Alfonsi Regis fratres, Sanctius, item Petrus, & Iohannes Infantes eiusdem Alfonsi filij, Sponsi fratres, & ipse Ferdinandus sponsus, qui vndecimus Regis filius erat, pater item Rex Alfonsus. Denique tantam aiunt omnis generis congregatam ibidem Nobilitatem, quantam aliàs à multis sæculis conuenisse negant. Post has nuptias Alfonsus Germanorum Imperator à Germaniæ Principibus electus est, Imperiumque illi vltro, summo Pontifice suadente, oblatum. Ad quod in Germaniam profectus est, ex qua rediens domestica turbata intellexit. Mauri enim Xericium oppidum, quod ipse expugnauerat, recuperarant, magnaque Baticæ Prouinciæ damna intulerant. Ferdinandum quoque de la Cerda filium natu maiorem mortuum inuenit, & Sanctium filium secundo loco genitum arma-

XPI. tum, quasi patrem Regno excludere tentaret. Vndè & apud Hispalim ex animi dolore decessit.

1284 Sanctius quartus, patre Alfonso decimo, & Ferdinando de la Cerda fratre primogenito mortuis, Regnū Hispaniæ suscepit, non sine aliqua Principatus per vim occupati nota, quod patri ex Germania redeunti obuiam armatus processerat, suiq̄ primogeniti fratris Ferdinandi de la Cerda filium Alfonso Regno excluderet, ad quem Castella magis pertinere videbatur, quod Alfonso decimi primogeniti filij filius esset, cum Sanctius eiusdem Alfonso decimi solummodo filius secundo loco natus foret. Hanc tamen notam suis virtutibus & ingentibus meritis, quibus postea claruit, deleuit. Strenuus & animosus fuit, eiusq̄ arma cum magnis suorum cladibus Mauri sensere. Inter cætera Tarifam oppidum fortissimum longam post difficilemq̄ obsidionem à Mauris recuperavit. Regem quoque Fessanum siue de Fez, qui numerosa classe in Hispaniam traiecerat, singulari sua virtute prostratum & deuictum, Mauritaniam turpiter repetere coegit. Bellicæ disciplinæ seuerissimus custoditor, ita vt nonnunquam leui de causa milites virgis cæsos, in medijs castris securi percuti iusserit. Bellum cum fratribus gessit, quorū vnus Ioannes ad Abeniacob Maurorum in Africa Regem confugit, à quo milite adiutus Tarifam oppidum, quod à fratre eius Sanctio difficulter Mauris ereptum fuisse dictum est, obsedit. Præerat
vrbi

vrbi vir Nobilis Alfonsus Petri de Gusman, cuius singulari prudentia & strenuitate à Barbarorum impetu præseruata ciuitas fuit: nec præmijs nec minis eorum, vt oppidum traderet, adigi poterat, filium licet suum, qui in Ioannis Infantis inimici castris erat, ante oculos barbara crudelitate iugulari vidisset, quod Romana prorsus constantia pertulit, fidei, quam Regi & Domino suo debebat, nunquam oblitus. Tandem Sanctius fato functus est anno regni vndecimo, filio Ferdinando natu maiore relicto Regnorum hærede.

Ferdinandus huius nominis tertius, Sanctij primo- 1293
genitus, anno ætatis nono Rex coronatur. Verum excellentissima Matrona, Regina vidua, Maria filij pueri tutelam gerebat. Fœmina à castitate & in egenos liberalitate mirè commendata, quæ cum à multis moneretur, vt secundas contraheret nuptias: Nequaquam, inquit: nam felix & pudica Matrona nunquam secundo nubit. Hęc tenellum puerum à multis Regni emulis armis peti animaduertens (Alfonsus enim de la Cerda Castellam vt suam inuaserat) diuersisque in regni partibus bella moueri, tanta prudentia & dextertate hanc bellorum irruentem sedauit tempestatem, vt tot hostium molimina, neque sibi essent, neque filio detrimento. Quod non armis solum effecit: sed orationibus, ieiunijs, eleëmofynis, & vltronea corporis maceratione, victoriam de tot hostibus sibi, filioque insurgentibus à Deo impetrauit. Ferdinandus interim

Anni 80
XPI

T H E A T R V M

ætate & virtute crescebat, donec in Principem euasit, amantissimum æqui; vnde factum vt crebros conuentus indiceret, oppressi populi oneribus subleuandis. Tandem animum ad bella Infidelibus inferenda applicuit, quibus infinita damna magnasque intulit clades. Oppidum de Gibraltar expugnatum suæ ditioni subiecit. Post cuius expugnationem cum Mauri ex pacto se suaque asportare possent, accessit ad Regem senex quidam venerandus, quasi centum annorum, & facta loquendi potestate: Nescio quid sit, inquit, ô Rex, cur me tu tuique persequamini. Hispali ciuis eram, quæ cum à proauo tuo Ferdinando expugnata esset, Xericium me contuli, qua rursus vrbe ab auo tuo Alfonso capta expulsus, in Tarifa oppido domum fabricaui, quod me saltem ibi tutum putarem. Superuenit pater tuus Sanctius, qui oppidum vi & armis obtinuit, ex quo simili modo fugatus, in castro hoc (quod fortissimum eorum, quæ Mauri in Hispania possident, iudicaui) nicestos dies, qui supersunt, finire decreueram. Tandem venisti tu & castrum occupasti: oro igitur, vt nauigium concedas, quo cum familia in Africam transeam, finiamque paucos dies meos in quiete, nec videam tot gentis nostræ clades. Rex Ferdinandus facetiam ridens, simul & compatiens, muneribus donatum, concessio nauigio in Africam trajicere passus est. Qua humanitate, regiaque munificentia à vicinis & finitimis cognita, vltro illi se suaque oppida sine sanguine tradidere. Fuit Ferdinandus Princeps

ceps multis virtutibus clarissimus, quibusdam tamen vitijs non caruit. Erat enim in credendo leuis, & ex parua causa in puniendo celer. Nam ad oppidum de Martos duos Nobiles, qui proditionis accusabantur, præcipiti iudicio (licet omnino innocentes sese affererent) de altissima rupe deturbari iussit. Ob quam iniustam necem infra triginta dies coram Diuino Tribunali Regem citarunt. At verò Rex, adueniente citationis die, subita morte extinctus est: filium Alfonsum ex Constantia Dionysij Portugalliæ Regis filia susceptum hæredem relinquens.

Alfonsus vndecimus in patris Ferdinandi tertij lo. 1310
cum successit. Iuuenis regnare cœpit: vndè quorūdam
prauorum hominum seductus consilijs, magnos aliquot viros occidi iussit, non sine subditorum suorum metu, ne crudelis euaderet. Verum postea iniquorum hortatu, ex iuuenili calore hæc contigisse animaduertens, factorum pœnitens errorem cognouit. Quocirca humanior & benignior factus, munificum & liberalem se suis præbuit. Cùm enim in Portugallia bellum gereret, ne milites sui pauperes & innocentes læderet, sub graui pœna mandauit. Trecentos quoque nobiles bello captos ad suos remisit. Cùm Rege Almohaseno Marochitano, & Rege Granate, qui ducentarum quinquaginta nauium & septuaginta triremium classe, cū quadringentis peditum, equitum septuaginta millibus in Hispaniam infesto tantæ multitudinis agmine irru-

irruerant, bellum euentu prosperrimo gessit. Quod eius potissimum consilio confectum est: cum enim tanta Barbarorum colluies Hispaniam vastaret, egregie ab omnibus trepidatum est, & qualiter nunquam antea. Rex Hispali erat, vbi Magnatum conuocato Concilio, cum nihil concluderetur, his pacem, Rege verò bellum suadentibus, ipse Rex Coronam sinistra, ensen dextra tenens, ad suos conuersus, mira vultus hilaritate, rerum bene gerendarum spe plenus, hortatur: ne permittant coronam quam manu teneret, in exilium asportari, neue ensen infamiae rubigine obduci, quo dicto è Concilio se proripit. Vnde repente itum est à toto Concilio in Regis sententiam. Qui statim mira fortitudine Barbaris, valido instructus exercitu, obuiam proficiscitur, cui se Aragoniae & Portugalliae Reges & ipsi copijs suis haud contemnendis coniunxerant. Tariffam oppidum Barbari obsederant, qui Hispanis aduentantibus occurrunt, ac cum iisdem acerrimo prelio dubia contentione diu certant. Verum Hispani pro salute pugnantes, DEI benignitate Barbaros illustri pugna superantes, victoria potiuntur insigni, caesis ferè ducentis hostium millibus, pari clade, qua Alfonsi noni temporibus attriti fuere. Alij dicunt quadringenta quinquaginta Saracenorum milia desiderata fuisse, Christianos viginti tantum occubuisse: quod ferè incredibile esset, ni bonae fidei auctores traderent. Victoria sanè magna, illaque non inferior, quam L. C. Sylla de Pontico Mithridate, ac L. Lucullus

Lucullus de Armenico Tygrane reportarunt. Post quā victoriam Algesiram Ciuitatem viginti duobus mensibus, cum summa militum suorum constantia & fame, obsedit. A qua obsidione cū Barbari nullis modis posse Regem distrahi cernerent, ciuitatemque in summo periculo, muris, turribusque eius subrutis, versari agnouissent: pertinacissimus quidam Saracenus ancipiti gladio sub tunica accincto, Alfonsi Regis castra petit. Ad quem cū deduci peteret, quasi de tradenda ciuitate verba habiturus, gladius, militibus vestes eius perscrutantibus, apparuit. Stans itaque ante Regem, hac doli arte detecta, suam de Rege trucidando deliberaram voluntatem patefecit. Quem Rex admirandi animi moderatione vsus & clementia, Africano Regi incolumen transmisit dignum præmio, vt qui vitam propriam patriæ saluti postposuisset. Rex verò Africanus, qui proditorem detestabatur, crudeli militem supplicio affecit. Pulchrum sanè & laudandum Barbari Regis facinus, in hoc Alexandri Macedonis exemplum secuti, qui Bessum crudelissimo tormenti genere necari iussit, quod Regem & Dominum suum Darium, Alexandri licet inimicum, prodiderat, imò & interfecerat. Tandem Alfonsus, post tot victoriarum continuum cursum, castris suis valida peste afflictis, ipse quoque glandula pestifera percussus interijt. Ante obitum adstantibus Regni Proceribus, & petentibus, cui subditos commendatos relinqueret, quibusue Petrum filium, hoc, profundè ingemiscens, respon-

Anni 84
XPI

THEATRVM

responsum dedit: DEO summo Regi vos populumq;
committo, vobis autem Petrum filium, si bonus erit.
Cum enim non ignorem, qualis futurus sit, doleo ta-
lem vobis relinquere Regni hæredem & Dominum:
Petrum vt filium diligo, vt successorem non amo, quẽ
nec Regem vestrum futurum lætor. Non enim minùs
ac Marcus Aurelius, qui Commodum filium Imperij
Romani hæredem deplorabat, pro Reipub. salutè soli-
citus, ingentibus curis optimus Princeps moribundus
angebatur. Nec eum fefellit opinio, filio enim Petro,
sicut & Commodo, mors violenta fuit. Ex Maria Al-
fonsi quarti Portugalliæ Regis filia genuit hunc Pe-
trum, Henricum ex Leonora Gußmanna, item alios
ex alia.

1350 Petrus Alfonso patri successit. Fuit hic supra mo-
dum crudelis, ita vt in fratres ense sæuierit: Rubicum
quoque Granatæ Regem hospitem suum, opem & au-
xilium implorantem iugularit, hospitij iure violato.
Multa item alia crudelitatis exempla de hoc Rege
ab Hispanis Scriptoribus memoriæ produntur, quam
etiam in bonos & probos viros exercuerit. Quocirca
omnibus exosus, à fratre Henrico bello superatus, gla-
dio confossus perijt: Princeps alioquin, si sanguinem
non sitisset, prudēs & bellicosus fuit, & armis strenuus.
Vndè paucis subiungo, quod semper verum fuit.

Instabile est Regnum, quo non clementia regnat.
Henri-

Henricus huius nominis secundus, interfecto Re- 1369
ge Petro, cum summa omnium Magnatum gratula-
tione & publica populi latitia, & applausu Hispaniæ
Rex receptus fuit. Ipso regni exordio magnas Princi-
pum quorundam pertulit rebelliones, quod illegiti-
mus esset: sed hos sua magnificentia regiaque liberali-
tate, morum comitate, suisque, quibus ornatus erat, vir-
tutibus sibi conciliauit. Latronibus & prædonibus
quibus itinera, ob præterita bella, infestissima, erant
Hispaniam purgavit. Ciuitates plurimas muris, publi-
cisque & priuatis ædificijs exornauit. Bonas & saluta-
res leges magna omnium approbatione tulit. Deniq;
anno Regni sui decimo, Henricum hoc modo obiisse
affirmant. Rex Granatæ Maurum quendam ad Henri-
cum Regem cum preciosis mercibus, gemmatisque
monilibus transmisit. Qui cum Regi cuncta videnda
exponeret, inter alia ocreas miro nouoque artificio
laboratas obtulit: verum tam præfenti veneno infe-
ctas, vt Rex eas postmodum indutus, omnibus corpo-
ris contractis neruis, subitò expirauerit: filium suum
Ioannem, ex Ioanna Emanuelis Hispaniarum Infan-
tis filia genitum, hæredem relinquens.

Ioannes igitur Henrico patri successit. Hic pri- 1379
mò duxit vxorem Leonoram Petri Aragonum Regis
filiam, ex qua duos clarissimos Reges genuit, Henri-
cum videlicet primogenitum Castellæ successorem, &

H

Ferdi-

XPI. Ferdinandum Aragoniæ postea Regem, per mortem Martini auunculi, qui sine prole mascula discesserat, & Iustus dictus fuerat. Duo hi excellentissimi fratres toti Hispaniæ, vt duo Orbis lumina, Reges & Reginas dedere. Ioannes Rex in secundis nuptijs duxit Beatricem Ferdinandi Portugalliæ Regis filiam, vnicam regni Portugalliæ hæredem. Quod matrimonium magnorum bellorum seminarium & incētium fuit, & ingentes Hispaniæ calamitates attulit. Matrimonium quidem fouendis potius augendisq̃ue amicitijs institutum est: hoc tamen, vt sæpè fit, grauioribus diffidijs causam tribuit, hac potissimum ratione. Ferdinandus Portugalliæ, Rex nullo relicto legitimo filio, fatis concesserat, vndè Ioannes Castellæ Rex, vxoris Beatricis eiusdem Ferdinandi filiæ vnicæ iure, Regnum Portugalliæ ad se petinere asserbat. Ex quo cum excluderetur, armis & potenti manu id, quod suum erat acquirere decreuit. Cum exercitu igitur Portugalliam ingressus, Vlisiponam vibem, Regni Metropolitim, obsedit, verùm obsistente peste obsidionem soluere coactus fuit. Vndè Portugallenses Ioannem Ferdinandi nothum Regem crearunt, qui postea summa cum laudè regnauit. Ioannes Castellæ Rex post hoc bellum aliud cum Duce Alencastriæ, & Clocestriæ Regis Angliæ filio gessit: verùm Henrico Ioannis filio Catharinam prædicti Clocestriæ Ducis filiam in vxorem ducente, bellum, quod iam exarserat, sopitum fuit. Fuit Ioannes pius omninò & verè
Catholicus

R E G I V M.

87 *Anni*
XPI.

Catholicus Princeps, multis Ecclesijs donaria & annuos redditus contulit. Demū Compluti, vulgò Alcala de Henares, cū equo infidens indomito, indefinenti, cursu laxis habenis curreret, cespitante equo & cadente, fellam inter & terram oppressus perijt. Quare

Henricus hoc nomine tertius, Ioannis primogenitus Regni gubernacula duodecim annorum puer suscepit. Verū puerilem & teneram ætatem mira prudentia, & rara morum grauitate suppleuit. Tempestiuè duxit vxorem Catharinam Anglicam, vt pacē & tranquillitatem Hispaniæ pareret. Quietē enim sui Regni (vt Princeps erat pacis amans, consilio & ingenij maturitate pollens) plurimū studebat. Religiosissimus item & timens DEVM orationi deditus, æqua manu summis & infimis iustitiam administrabat, nulla, aut rara tributa populo indicebat. Rumorum quoque audus, & sciendi, quid in Orbe ageretur, mirè cupidus, ad diuersos Asię Principes, & ad ipsos Indos Oratores cum donis misit, à quibus etiam vicissim accepit. Belli cum Saracenis gerendi ergo Granatam versùs iter agebat, verū inualescente morbo, quo toto vitæ tempore (vndè Valetudinarij nomen accepit) afflictus fuerat, apud Toletum feliciter obiit, superstite filio Ioanne.

Ioannes huius nominis secundus mortuo Patri 1407 Henrico infans in cunis succedit. Verū Catharina

Anni 38

T H E A T R V M

XPI. mater Regina vidua & patruus Ferdinandus rerum summam administrabant ad annum vsque Ioannis decimum quartum, quo Mariam Ferdinandi prædicti patruui sui filiam vxorem duxit, ex qua Henricum Regni postea successorem genuit. Sed cum hæc maturè decessisset, Isabellam Ioannis Portugalliæ Infantis filiam superduxit, ex qua Isabellam Reginam Catholicam procreauit. Fuit hæc Catharina Ioannis Regis mater prudentissima femina, in alendo & erudiendo filio Olympiadem Epyrotarum Regis filiam, Philippi viduam, Alexandri Regis matrem prorsus imitata. Cùm cetera magnatum consilio agebat, duorum præsertim (Ferdinando mariti sui fratre, filijq; patruo Aragonum Rege factò) clarissimorum virorum, Ioannis nempe de Velasco, & Didaci Lupi de Astuniga, quos Henricus Rex ob ingentes eorum virtutes summè dilexit. Horum nobilissimæ Domus etiamnum hodie florentes, parentum & maiorum gloriam, tum in Hispania, tum in Belgio, alijsque quamplurimis Christiani Orbis partibus, cum omnium honorum titulis imitantur.

Antequeram nobilem Regni Granatæ urbem per Ferdinandum Patruum gloriosissimum Principem recuperauit, profligatis ingentibus Barbarorum copijs, qui ad urbem obsidione liberandam è Mauritania transfretauerant. Grandior factus ipse urbem Granatam, quæ populo frequentissima erat, obsedit, in qua obsidione magnam fuit adeptus victoriam, cæsis
ferè

ferè decem Barbarorum millibus : sed hieme appropinquante soluto exercitu in Castellam redijt, Ferdinando Aragono, postmodum per filiã suam Isabelam genero tanti operis gloriam & famam relinquẽs. Bellis quoque intestinis non caruit, verùm hæc sua virtute & prudentia sopiuit. Aluarum de Luna, quem vnicè dilexerat, & ad summum omnium honorum (cunctis Regni Proceribus reclamantibus) fastigium euexerat, Vallisoleti capite plecti iussit. Insigne fortunæ inconstantis exemplum, tam magnum virum à Rege, cui tam acceptus & charus fuerat, ob insolentias (vt tum fama ferebat) vita fuisse priuatum. Verè nonnunquam

*Nesciamens hominum Fati sortisque futura,
Et seruare modum rebus sublata secundis.*

Tandem Ioannes cùm Regnum per annos ferè quinquaginta sapientissimè administrasset, religiosissimè obiit. Filium primogenitum Henricum ex Maria Ferdinandi patruï filia procreatum, Regnorum successorem, & thesaurorum hæredem reliquit: quem iam antea in Regem assumi præceperat.

Desideratissimus cunctis discessit, charus enim omnibus vixit ob magna & ingentia naturæ virtutumque dona, quibus abundabat. In pauperes & miseros adeò benignus, vt ægrè possit in alio Principe, aut maior libera-

1454 Henricus appellationis huius quartus, Ioanne secundo patre mortuo, solus Regnum obtinuit, ad quod viuo patre euectus fuerat. Princeps moderatissimus fuit, & quietis inter suos studiosissimus: sed bellorum contra Saracenos gerendorum auidus. Maxima diffidia inter Ioannem patrem & Ioannem Nauarræ Regem auunculum suum, singulari prudentia composuit. Nobiles quosdam exules sibi conciliatos humanissimè recepit. Post hæc cum magno Nobilium suorum, & Magnatum comitatu Maurorum Regnum ingreditur, vbiq;e damna inferens, ac per totum Granatense regnum (Mauris eius aduentu territis, seque intra muros recipientibus) liberè diuagatur. Inter cætera castra & oppida, quæ ab hostibus recepit, famosum oppidum Gibraltar cum arce inexpugnabili, fugatis Mauris, suo subiecit Imperio. In qua expugnatione plurimum virtus enituit & strenuitas inclyti viri Ioannis de Gusman Medinæ Ducis, qui tanto pertinaciùs instabat, quo recentius patrem in eiusdem oppidi expugnatione vita priuatum recordabatur. Castrum quoque Epistonam, cum grauissimo periculo nobilissimi viri Ioannis Pacheco Marchionis de Villena, expugnauit. Maximos congregauit thesauros, verum sine subditorum suorum grauamine. Tam liberalis fuit, non tamen profusus, vt dicere sæpè soleret: nullam maiorem Principis esse felicitatem, quam multos fecisse

cisse felices. Regnis suis contentus vixit, nec ista communi multorum infamia laboravit, vt aliena vellet inuadere. Cùm enim Catalani, qui Ioanni Aragonum Regi rebellauerant, eum exorarent, vt eos subditos acceptaret, recusauit, & incredibili temperantia regnandi auiditati modum adhibuit: tam opportuna regni sui amplificandi facultate spreta, à multis Regibus tantopere exoptata: memor magni animi esse magna contemnere. Denique de hoc Principe alia infinita referuntur summæ virtutis monumenta, quæ breuitatis causa hic omittuntur. Qui tandem de cunctis benè meritus, DEO Creatori suo, summa cū animi submissione & lachrymis pro peccatorum expiamentis, animam reddidit, nullo relicto filio filiaue. Vndè

Ferdinandus hoc nomine quartus, Ioannis Ara-⁴¹⁷⁴goniæ Regis filius vnicus, Henrico quarto, cuius sororem Isabellam vxorem habebat, sine prole mascula morte sublato, eiusdem Isabellæ iure, viuente patre Aragono, ad Castellæ Legionisq̃ue regna à Magnatibus vocatus subleuatur. Hic à magnitudine rerum gestarum, Ferdinando primo non inferior, Magni nomen sortitus est. Et meritò: si enim Principis huius bella, quæ gessit, si victorias, quas obtinuit, si potentiam consideres, hoc illi nomen cum primis & maioribus Orbis Principibus sine inuidia commune fateberis. Isabellam anno ætatis nono decimo, Siciliæ Rex factus, vxorem duxit, ab illa ceteris Regibus competitoribus

XPI. ribus prælatus. Denique post Ioannis patris sui mortem Castellæ, & Legioni, quas vxoris causa possidebat, Aragoniam, Valentiam, Siciliam, Neapolim, Barcinonæ Comitatum, & cæteros principatus paternos perpetua societate adiunctos, posteris transmisit. Primum bellum cum Alfonso Portugalliæ, deinde cum Ludouico Gallorum Regibus, sua cum gloria & victoria gessit. Quo feliciter ad finem perducto, animum ad Granatense bellum, quod diu conceperat, adiecit. Quod nõ minori pietate, & fidei zelo inchoatum fuit, quam felicitate finitum. Alhama ciuitas prima fuit, quæ Regis arma sensit, infinitis Mauris trucidatis, in vindictam Zaharensium Christianorum, paulò ante à Mauris immanissimè cælorum. Ab vrbe Granata non amplius octo & viginti millibus passuum aberat, ob quam causam Granatæ Principes Alhamæ direptione consternati, cum exercitu hominum milium octoginta captam Alhamam recuperare tentant: Verùm Christianis certa subsidij à Regibus venturi fiducia plenis, ferocissimè pugnantibus, magna cum strage suorum muris submouentur. Loxam deinde vrbe à se obsessam (ad quam quidem Granatæ Rex Boabdelis periculum timens cum magnis Arabum copijs se contulerat, at hanc defendere posse desperans, Granatam reuersus fuerat) loci natura munitissimam per deditionem Rex accepit. Demum Malaca vrbe maritima in potestatem redacta, ad Granatæ (quæ belli caput erat) obsidionem proficiscitur. Granata
vrbs

vrbs est magna & ampla, in qua Boabdelis Rex cum ducentis ferè hominum millibus habitabat : qui cùm urbem tam valido exercitu circumdatam retinere, tantamque hominum multitudinem sine com meatibus alere posse diffideret, amissis equitum millibus ferè quinque, de deditioe cum suis cogitauit. Quibus suadentibus ne se fratresque, & vniuersos ciues sua pertinacia perderet, verùm Ferdinandi & Isabellæ Regum singulari humanitati & integerrimæ fidei, quam à suis etiam prædicari dicebant (nec mirum cùm ea sit virtutis vis, vt etiam ab hostibus & Barbaris extollatur) se suosque committeret; Legatos ad Regem clam in castra misit, petitem aliquem ex suis destinarent, de pacis, & deditiois conditionibus acturum. Qua legatione summo cum gaudio & omni expectatione citius intellecta Ferdinandum Aquilarem, qui Granatensium linguam callebat, & Ferdinandum Sathra Secretarium cum Legatis redeuntibus ad miseram, sed suæ felicitati proximam urbem miserunt. Per hos tandem post diuersos ex vrbe ad castra, & ex castris ad urbem reditus (Rege Granatæ dignitate & regijs titulis priuato) deditio facta est. Portis itaque reclusis magnus Christianorum militum numerus urbem ingressus, Regiam, turres, & loca munitiora præsidijs firmarunt. Ferdinandus Rex urbem hanc & totum Granatæ regnum (in quo Hispaniæ angulo Barbaros à Ferdinando secundo Alfonsi filio conclusos diximus) mira felicitate post decennale bellum, ab Arabum

bum crudelitate liberavit, anno salutis millesimo, quadringentesimo, nonagesimo secundo, post septingentesimum, octogesimum, quo Hispania à perfido Comite Iuliano scelestissimè prodita, Barbarorum tyrannidi & seruituti, nullum non crudelitatis & acerbitalis genus experta, subdita fuerat. Eodem die Rex & Regina equitum, peditumque comitantibus copijs, ad urbem proficiscuntur. Quibus Boabdelis quondam Rex cum suorum nobilioribus ferè quinquaginta tristis vultu obviam factus, Regum dexteram osculari cōtendit. Verùm Reges id nequaquam, subtracta dextera, permittentes, Boabdelim perbenignè susceperunt, eumque ad melioris vitæ spem hortati sunt. Deinde urbem appropinquantibus, Ferdinandus Talabricus Granatæ Archiepiscopus designatus, invictissimæ Crucis vexillum ex turri altissima ostendit. Qua visa, Reges cum vniuerso exercitu flexis genibus gratias DEO pro victoria egerunt. Postero die captiuos Christianos (quorum in hac vrbe ingens numerus vtriusque sexus in foueis & subterraneis speluncis catenis ferreis vincti detinebantur) carcere solutos, vt Reges ad se venientes squallidos, & nudos conspexissent, vbertim flentes, viatico donatos ad suos remisere. O Principes coelestes, ô Principes magni, & quod amplius est Principes Catholici! quibus cœlitus datum fuit vestram Hispaniam tanta oppressione liberare: nam pestem tam immanem, gentem tam crudelem, tam nostro nomini inimicam, à qua Christianum Hispaniæ populum

populum per tot sæcula tam horrenda passum accepimus, præterquam vobis

Nulli penitus discindere ferro
Contigit.

Hispania plaude, & tibi hos Principes diuinitus cælo demissos venerare. Roma quondam suo Mario, Cymbrica tempestate sedata, publica trophæa poni statuit: Cæsari quidquid honorum excogitari poterat, humanos etiam terminos excedentium, decreuit: Traiano, & Antonino cochlides columnas, alijs statuas, amphitheatra, & eiusmodi publicæ gloriæ & laudû ornamenta dicavit. Hi Mario, Traiano, & Antonino verè maiores, tanto Imperio, post hos Cimbros tota Hispania pulsos, tantaque nominis & famæ gloria, quam apud omnes Orbis Reges, & gentes adepti sunt, dignissimi fuere. Nec solum indefessos Regum labores, hac cogniti Orbis parte DEVS compensavit, verum alium subinde & novum orbem, in illum vsque diem cunctis gentibus incognitum, in tantarum rerum fidei zelo gestarum quasi præmium, Hispano Imperio adiecit. Insulas quoque Fortunatas in Oceano sparsas, fortunatis his Regibus dedit. Alia demum & magna extra Hispaniam regna, quorum magnæ circumferuntur historiæ, diuina benignitate & clementia obtinuerunt. Bello itaque Granatensi hac, vt diximus, felicitate, Catholicorum Regum auspicijs finito, Maurisque tota
Hispania

XPL Hispania exactis, de pace & tranquillitate in posterum agenda cogitatum est, quam armis partam bonis legibus, Iustitiæque administratione conseruandam sapientissimè iudicantes, ad ciuilem Reipub. ordinationem sese contulerunt. Ac primò, vt sceleratorum hominum, diuina & humana contemnentium (quorum magna tum ob neglectas præteritorum bellorum temporibus salutare leges, in Hispania erat multitudo) vim coërcerent Hermandatum, nouum Iustitiæ genus & genti uocabulum inuenerunt: quorum opera breui confectum est, vt tota Hispania similium nefariorum lue purgaretur. In ciuitatibus & populis Iustitiæ Præfectos, Iudices & Satellites ad ius suum unicuique tribuendum constituere. Probos & virtute præditos ad honorum culmina extulerunt: malos & in maleficijs pertinaces, qui que nullam melioris uitæ spem dabant, à suis ditionibus exterminarunt. Denique diuino spiritu afflati, non minùs diuinarum rerum cultores, ac morum censors, quam suorum Regnorum Gubernatores, officijs ad Religionem spectantibus intenti, templa quam plurima magnis impensis DEO (cui soli acceptam à Mauris uictoriam referebant) extruxerunt. Quibus tandem religiosissimè ac pijsimè completis, ex huius mundi Regno ad cœleste Imperium optimos hos Principes DEVS uocauit, sempiternum ijs præmium, vt suis solet, daturus. Regina Isabella, Hispaniæ maximum decus, in oppido, quod Methymna de Campo dicitur, fati concessit,
sexto

REGIVM.

97 ^{Anni}

XPI.

sexto & vigesimo Nouembris die , anni millesimi, quingentesimi quarti, Rex autem Ferdinandus Princeps nunquam satis laudatus, circa oppidum Guadalu-
 pupum in pago, cui Madrigaleque nomen est, aduersa
 valetudine pressus, DEO spiritum reddidit, die vige-
 sima secunda mensis Ianuarij, anni millesimi, quin-
 gentesimi, decimi sexti, annum agens ætatis quartum
 & sexagesimum: regni verò quadragesimum secun-
 dum. Superstites filias quatuor reliquit (filio Ioan-
 ne præmortuo) cunctas Reginas: inter alias Ioan-
 nam Philippo Maximiliani Cæsaris filio nuptam,
 Hispaniarum postea Reginam. E rebus humanis
 Ferdinando & Isabella sublatis, ingens in Hispania
 luctus fuit. Roma Camillum, Pompeium, Augu-
 stum, Vespasianum, Titum, Traianum, & Marcum
 Aurelium; Sicyon Græcum Aratum, Syracusa Timo-
 leontem, aliæ alios sibi ademptos deplorarunt, His-
 panix (Ferdinando & Isabella mortuis, quasi om-
 nis felicitas concidisset, omne decus, omniumque
 virtutum pulcherrimum specimen interijisset) nil po-
 tiùs supererat, quam

*Ite iterum in lachrymas, iterum tentare precando
 Numina.*

nec irritæ fuere preces, DEVS enim magno huic
 Imperio magnis Regibus, Gothici sanguinis postre-
 mis, ad se vocatis, alios tanta potentia dignissimos red-
 didit.

Anni 98

T H E A T R V M

XPI. didit. Postquam enim Ferdinandus Hispaniarum Rex, cognomento Catholicus, istius sanguinis vltimus, in viuis esse desijt, Cæsarea & Austriacorum Soboles Burgundico, Belgicoque sanguine procreata, successit : ex qua

1504 Philippus huius nominis primus, Maximiliani Imperatoris filius, ex Maria Caroli bellicosi Burgundiæ Ducis, & Belgarum Principis filia, vniuersorum maternorum Principatuum hæres : post Reginae Isabellæ obitum vxoris Ioannæ, eiusdem Isabellæ filia nomine, Hispaniæ vltioris regna obtinuit. Ad quorum regimen Ferdinandi foceri, & omnium Magnatum literis vocatus ex Flandria, in Hispaniam traiecit, vbi cum incredibili omnium lætitia, varijsque triumphis generibus fuit receptus. Verùm cum inciperet eam de se spem præbere, cuius fructus Belgium multis iam annis messuerat, præmaturè à crudelissima morte, quæ tantum Principem mundo inuidebat, omnibus eripitur, anno secundo, postquam in Hispaniam aduenerat. Erat hic Philippus tot omnium virtutum, magnos Principes decentium, titulis insignitus, tanta humanitate, liberalitate, mansuetudine & pietate ornatus, tantaque industria & clementia suos Belgas (pace tua dixerim, ô Hispania, noster enim erat) suos ergo Belgas gubernauerat, vt passim humani generis delicias eum appellarent. Tantùm quoque discedens sui desiderium reliquerat, vt Belgium

gium fui Principis absentiam publico luctu deploraret. Post cuius obitum Ferdinandus Catholicus focer, ex regno Neapolitano in Hispaniam reuersus, vnà cum Ioanna filia vidua regnauit, vsque ad annum millesimum, quingentesimum, sextum decimum. Genuit Philippus ex Ioanna vxore Carolum & Ferdinandum filios, qui quales fuerint, quanta gesserint, Europa canit, Asia & Africa horrescunt, nouus item Orbis sub iugum ab his ire doctus obstupescit. Illos certè

Geminos duo fulmina belli,

Austriacos fratres, Asiæ cladem non immeritò voca- uero. Ex eadem Ioanna quatuor filias reliquit: Leonoram, quæ Emanueli Portugalliæ, Catharinam, quæ Ioanni item Portugalliæ, Isabellam, quæ Christierno Daniæ, & Mariam, quæ Ludouico Pannoniæ Regibus nupserunt.

Carolus Philippi Austriaci Belgarum Principis, & Ioannæ Hispaniarum Regum filius primogenitus, Maximiliani Romanorum Augusti ex patre, Ferdinandi & Isabellæ Catholicorum Hispaniæ Regum ex matre nepos, eiusdem nominis primus, mortuo Ferdinando, ex Flandria accersitus, cum matre Ioanna Hispaniarum regna administrauit. Natus fuit inuictissimus hic Monarcha in Flandria nobilissima Belgij

Anni 100

T H E A T R V M

XPI. Prouincia in vrbe, quæ Gandauum dicitur, quarta & vigesima mensis Februarij die Diuo Mathiæ Apostolo sacra, anni millesimi quingentesimi. Gandauum Flandriæ est Metropolis, ac penè totius Europæ inter vrbes miraculum, suis viribus in hanc potentiam excreuit, cui tantum, quo se iactet, superest, quantum cæteris totius Belgij vrbibus deest. Cuius si amplitudinem, magnificentiam, politiam gentisque indolem & nobilitatem spectes, vix vllam inuenies, quam cum hac conferre queas, multis illa quidem rebus clarissima est, verum ortus felicissimi Caroli Cæsaris eam multo clariorem reddidit: certè decuit magnum & inuictum Principem, non nisi in magna & inuicta vrbe nasci. Quæ summa felicitas nobilissimæ huic vrbi citra aliarum vrbium æmulationem non contigit. Carolus igitur in hac vrbe natus anno sexto decimo in Hispania regnare cœpit, vbi triennio post, auo Maximiliano Romanorum Imperatore gloriosissimo Principe vita functo, se à sacri Imperij Septemviris in Cæsarem electum cognouit. Initio regni aliquam in Hispania perditissimorum ciuium rebellionem perpessus est, quos breui armis imperata facere coëgit. Maximum & diuturnum bellum cum Francorum Rege Francisco Vallesio Principe fortissimo in Italia gessit. Belli autem hæc potissimum causa extitit. Galli regno Neapolitano & Ducatui Mediolanensi inhiabant, quem Cæsari adimere magnis exercitibus trans Alpes sæpè missis,

missis, conabantur. Cæsar Legatis belli huius administrationem mandauit, in quo fidelem operam præclarissimorum Ducum Marchionis de Pescara, & Caroli Lanoi Flandri egregiè expertus est. Tandem Francisco Rege memorabili illo prælio apud Ticinum, vbi acriter vtrimque pugnatum est, capto, & in Hispaniam ad Cæsarem aduecto, certis conditionibus tam perniciosum Christianæ Reipub. bellum pax subsecuta est. Cæsar & hostem & captiuum honorificè habitum, sorore insuper sua Leonora ei matrimonio collocata, in auitum Galliæ regnum dimisit. Incredibili planè clementia & moderatione animi, in tanto rerum & victoriæ successu, vsus. Post hæc Cæsar in Italiam veniens Bononiæ cum Pontifice Maximo congressus est, à quo aureo diademate insignitus, Francisco Sfortiæ supplici facto Ducatum Mediolanensem restituit. Principem quoque Auriacum, Pontificis hortatu, in Etruriam cum exercitu misit, Florentinos rebellantes debellaturum, quorum vrbe Florentia occupata, Illustrissimorum Mediceæ domus Principum dominatum, in hunc vsque diem summa cum gloria permanentem, stabiliuit. Cum Pontifice maximo de summa Christianarum rerum, ac de bello Turcico deliberans ad aliquot menses moratus, nobilissimorum Principum, Regum, & gentium Legatos, quorum tum Bononiæ maximus erat numerus (ac ferè tantus, quantus olim Legatorum Babylone erat, Alexandri magni ex India redeuntis aduentum operientium, à

XPI. totius Orbis Regibus, & Populis Romanorum solummodo exceptis, eo missorum) aliosque magnos viros muneribus honestavit: qui magnificos ludos, & varij generis apparatu spectacula magnis sumptibus ediderunt. Tanta erat ibidem, cum coronam Cæsar acciperet, nobilium concursus & magnificentia, vt Senatus Bononiensis æternæ memoriæ diem illum censuerit dicandum, eaque de causa æream laminam inauratam in publici palatij frontispicio Cæsaris aduentum æternum testaturam cunctis conspicuam poni curarit. Cuius inscriptionem hic inferere non abs re videtur. Sic habet:

Clemens VII. Pont. max. vt Christianæ Reipub. statum reformaret, cum Carole V. Cæsare Imperatore Bononiæ congressus est.

In hanc Urbem Cæsar non. Nouemb. anno à Christi natali M.D.XXIX. introijt. Pro templi foribus Pont. max. adorauit. Eius hortatu, & consilio cum restituto in Mediolani auitum Regnum Francisco Sfortia, ac Venetis pace data, cunctæ Italiæ otium, ac tranquillitatem diu optatam reddidisset, Imperij coronam hoc pompæ ordine accepit.

Fenestra

Fenestra hæc ad dexteram fuit porta prætoriana. Ea egressus Cæsar per pontem sublicium in ædem D. Petronij deductus, sacris ritè peractis, à Pont. maximo auream coronam, & Imperij cætera insignia accepit. Inde cum eo Triumphans exercitu præeunte Urbem perlustravit.

Cùm ambo in eodem prætorio totam hiemem coniunctissimè de summa rerum deliberantes egissent, Cæsar post suum aduentum mense 5. in Germaniam ad tumultus impiorum Ciuium sedandos, & bellum turricum cum Ferdinando fratre Pannoniæ Rege apparandum profectus est. Huius rei monumentum hoc Innocentio Cibo Card. Legato, auctore, Vberto Gambarà Urbis Præfecto referente. S. P. Q. B. extare voluit non. Nouemb. anno S. 1530.

Cæsar triumphis his peractis in Germaniam contendit, fratri Ferdinando contra Solymannum, qui Viennam urbem ducentorum quinquaginta millium Turcarum exercitu obsederat, auxilium laturus. Cuius aduentu Barbarus Rex territus sexaginta penè millibus suorum amissis obsidionem soluit: & Caroli

potentiam, qui selectissimorum militum exercitu coacto, Barbaro prælium offerebat, metuens, eiusdem-
que magnanimitate consternatus, ex Vngaria fugatus Constantinopolim inglorius reuertitur. Cuius tam repentini discessus causam cum suorum aliquis (fugam cautè improbens) ab eo quæreret: se vtique mirari dicēs prælium cum Christianis non esse commissum, cum ipsi maiores duplo copiæ adessent; Barbarum respondisse ferunt: nolle se nec audere cum tam inuicti Nazarenæ Religionis Principis fortuna concurrere, seque nihil magis vereri, nisi Asiæ Imperium horum duorum fratrum auspicijs, Ottomanorum profapiæ tandem ereptum iri. Post hæc Cæsar, hoc in Europa fidei hostibus vulnus inflixisse non contentus, in Africam maius illaturus, numerosa classe & valido exercitu cõtendit. Vbi Goletanam arcem (antiquam, secundum aliquos, Carthaginem) præsidio & loci natura munitam aggressus, cum magna Turcarum strage expugnauit. Deinde Tunctum urbem inuadere tentat; verum Ariadenus quidam Barbarossa dictus, mediterranei maris archipirata, cum exercitu occurrit. Cæsar oblatam inopinatò præliandi spem haud inuitus suscepit. Marchionem itaque del Vasto strenuum virum cum summa imperij exercitu præesse mandat: ipse excelso vectus equo cum mira vultus serenitate, fiducia plenus, loricam indutus ferream refulgentem, & paludamentum auro fimbriatum, sublimis eminebat, & suis, ad se tuēdum & hostibus ad incessendum, ingens

ingens incitamentum. Barbarossæ acies primo statim conflictu in fugam vertitur, barbara colluie ad interneccionem cæsa. Tunetum Cæsar per deditiorem recepit, Regemque expulsam Muleassem regno restituit. Christianorum millia ferè decem vtriusque sexus, qui misera seruitute carceribus subterraneis, locisque humidis detenti affligebantur, liberavit. Ferdinandum Regem Catholicum auum eadem pietatis semita secutus, qui, Granata expugnata, simile misericordiæ Christianæ exemplum de se præbuerat. Barbarossa amisso prælio triremibus Argiram siue Algeriam fugit: quam urbem Cæsar in Africa sitam & Hispaniæ littoribus oppositam, eique infestissimam, post aliquot annos Tunetensem expeditionem subsequentes, expugnare tentavit: verùm continuis pluuiarum incommodis exercitu debilitato, classeque foedissima tempestate miserè lacera, obsidionem soluere, & Europam repetere magno vitæ suæ periculo coactus fuit. Christianissimus verè Princeps & Barbarorum hostis implacabilis, tanto cæteris Europæ Regibus laudabilior, quanto cõstantiùs omnes Ottomannicæ domus amicitias & fœdera detestatus est. Africanam hanc expeditionem aliud in Europa bellum excepit, sed exitu feliciori. Fredericus Saxonie Dux, & Philippus Lantgravius, Protestantes dicti, Germaniæ Principes potentissimi, Cæsarem inuadunt, quos Cæsar trans Albim fluuium exercitu traducto, nactus, vnico prælio ita confecit, vt nihil vltra sint ausi, nihil potuerint. Fredericus

XPI, dericus bello capitur : Philippus Cęsaris clementię se-
 dedit, quam vterque postea expertus est; nam tolerato
 aliquamdiu carcere demittuntur. Quibus rebus cum
 ingenti nominis sui gloria & fama, totiusque Europę
 terrore & stupore, confectis, in Belgium auiti patrimo-
 nij nobilissimum Principatum se contulit, ibidem ad-
 uentum filij Philippi, Bruxellas ad patrem ex Anglia
 venientis, expectaturus. Cui (diuinis rebus in poste-
 rum vacare desiderans) omnia sua regna, cunctasque
 conditiones cedens, abdicato Imperio, ac Ferdinando
 fratri cōheredito, ipse in Hispaniam tendit, ibique in
 Monasterio Sancti Iusti pię viuens, de æterna salute
 tantum sollicitus, biennio post salutarem DEO ani-
 mam reddidit, anno ætatis quinquagesimo octauo.
 Noua sanę & admiranda tanti Principis immutatio:
 qui Imperij Maiestate deposita, tot regnis, & principa-
 tibus, tot honoribus & diuitijs spretis, post tot bella
 terra marique feliciter gesta, post tot victorias, ac trium-
 phos in illo ætatis, penę dixero, flore, certę aptissimis ad
 Imperium annis, vitam priuatam amplexus sit, nullo
 fortunę tædio, solo desiderio felicis æternitatis. Illud
 enim cęlestis tubę documentum obuersabatur ani-
 mo: Omnia arbitror vt stercora, vt CHRISTVM lucrifacerem.
 Rursus illud: Omnia possum in eo, qui me
 confortat. Si quis igitur singularem eius in medio vi-
 ctoriarum, & honorum cursu, pietatem considerarit
 attentus, si quis modestiam, qua semper in victorijs,
 clementiam, qua in captiuos & hostes, liberalitatem,
 qua

qua in subditos vsus fuit, & parem denique pace bel- *XPI.*
loque virtutem, rectè accinerit poëticum illud,

Carolus Austriacus pietate insignis & armis.
& istud,

*Non illi quisquam se impunè tulisset
Obuius armato, seu cùm pedes iret in hostem,
Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.*

Obijt ergo maximus, gloriosissimus, & Christianissimus Monarcha Carolus Romanorum Imperator, hoc nomine quintus, Hispaniarum Rex, anno CHRISTI millesimo, quingentesimo, quinquagesimo octauo. Et vno & eodem funere Orbis lumen, Imperij sublimitas, Regnorum Maieftas, Principatuum decus & splendor, Turcarum terror, malorum pœna, bonorum præmium, omniumque populorum vnica & desiderata spes interiit. Inuictissimum filium Philippum ex Isabella Emanuelis Portugallia Regis filia Vallisoleti 10. Cal. Iunias (qui dies Martis erat) supra millesimum quingentesimum, anno vigesimo sexto natum tantæ, & tam latæ patentis Monarchiæ hæredem reliquit.

Philippus omnium Regnorum, Principatuumque *1556*
paternorum vnicus hæres huius nominis secundus,
Hispaniarum, Indiarumque Rex est. Quem pater sapientissima filij indole cognita iuuenem admodum
ad Reipub. administrationem euexit, sui Imperij, quasi
confor-

Anno 108
XPI.

T H E A T R V M

consortem. Mariam Ioannis tertij Portugalliaë Regis filiam in primis nuptijs vxorem habuit, cui partus dolore consumptæ, Mariam Angliæ Reginam Henrici octavi, ex Catharina Ferdinandi, & Isabellæ Catholicorum Hispaniæ Regum filia genitam, superduxit. Fuit hic Philippus Princeps non tantum sui sæculi potentissimus, verum paternarum virtutum emulus, auita Religione, pietatis studio, liberalitate, rebusque gestis, & multis victorijs clarissimus. Bellum cum Henrico secundo, Gallorum Rege, strenuè gessit, ac primò eius oppidum Santoquintinum (quam veteres Samarobrigam dicebant) serenissimo Emanuele Phileberto Sabaudiaë Duce summam rei administrante, valido exercitu cinxit. Verum Gallis id ingentibus copijs defendere, & Philippi milites ab obsidione auocare conantibus, prælium cum maxima Philippi victoria confertum est. In quo multi Gallorum primi nominis Ducum ceciderunt, plurimi capti sunt, militibus ferè cunctis, vel cæsis, vel fugatis. Alia deinde loca, Philippo Rege exercitum ducente, Gallis, Sanctoquintino expugnato, erepta. Verum cum iisdem (vt qui Princeps erat Iustitiæ obseruantissimus, tranquillitatisque inter Christianos Reges componendæ auidissimus) Isabella Henrici Gallorum Regis filia in vxorem accepta, pacem fecit, arma in communes Christiani nominis hostes conuersurus. Quod nec omisit: statim enim Garsias Toletanus maris Præfectus ad arcem Africaë munitissimam, quam Pennam de Veles appellant, cum classe

classe mittitur ; qua inter paucos dies expugnata, tu-
 tam à piratis Hispaniam reddidit. Insulam Meliten-
 sem Christiani orbis propugnaculum Turcarum ar-
 mis valdè afflictam (à Mustapha enim terrestri obfi-
 dione, à Piali verò classe à mari premebatur) & ad
 tantam necessitatem continua Barbarorum oppu-
 gnatione redactam, totque tormentorum bellico-
 rum sine intermissione repetitis ictibus conquassa-
 tam, vt Hierosolymitani Equites eam diutiùs retinere
 posse diffident, subsidio missò non solum recreauit,
 verùm actis in fugam Barbaris ab interitu conserua-
 uit. Exorto deinde Cyprio bello maxima Turcarum
 classis ducentarum quadraginta quinque triremium,
 quæ toti Europæ exitium adferebat, Ioanne Austria-
 co Principe Illustrissimo, cum octoginta triremi-
 bus regijs, nauibus viginti duabus, & actuarijs
 plurimis à Philippo fratre ire iussò, eoque Pontifi-
 cijs, Venetisque copijs ex sacro foedere coactis, ad-
 iuto, tam memoranda strage in sinu Corinthiaco
 ad Echinades oppressa fuit, vt ea partim capta, par-
 tim depressa, cæsisque hostium millibus ferè triginta,
 Turcæ maris imperio exuti turpiter fugere, & Græ-
 ciam ijs, quibus poterant, nauibus repetere, non si-
 ne summa trepidatione coacti fuerint. Accidit infi-
 gnis hæc pugna, & ad omnem posteritatem trans-
 mittenda victoria, ipsis Nonis Octobris, anni mil-
 lesimi, quingentesimi, septuagesimi primi. Locus
 autem, in quo tam acriter pugnatum est, medi-
 terranei

Anni terranci maris spatiosus est sinus , Albaniam siue
XPI. Epyrum à Septentrione, Peloponesum nunc Moream
 ab Oriente , à Meridie Zacynthum nunc Zante , Ce-
 phaloniam ab Occidente Insulas habens, quibus à
 cætero mari separatur, in eam formam, vt natura
 theatrum ibidem ad tam funestum & cruentum
 Barbaris spectaculum edendum collocasse & fabri-
 casse videatur. Qui locus à me triremibus illac ante
 aliquot annos yecto , non sine manantibus præ
 gaudio lachrymis , & gratijs omnipotenti Numini
 actis, summa animi mei voluptate diligentissime cir-
 cumspectus fuit.

Et quoniam gloriosissimum hoc prælium , quod
 vulgò Lepantinum vocant , dudum optavi scripto
 illustrare , cupidine ductus, quod loci, in quo tot
 Mahometici sanguinis fusa capita , spectator fue-
 rim, id ex probatis auctoribus partim desumptum
 in Latinum transtuli: quæ me causa potissimum mo-
 uit , vt Hispaniæ Reges in compendium redigerem,
 non tam intendens eos, qui ante me aliorum monu-
 mentis inclaruere, describere (quos ideò delibasse
 sufficit) quam opportunam aliquam sub illustri ti-
 tulo eius pugnæ depingendæ occasionem nancisci.
 Quòd cum Hispaniæ Regis auspicijs maxima ex
 parte gestum sit , Hispanorum res aggredi potius,
 quam aliorum, visum fuit, & dum de Philippi 2. vita
 & egregijs factis mentio fit, prælium inferre: quò
 cum

cùm labor meus in tantillo hoc opere conficiendo dirigatur, quantum potui nisus sum assequi ea, quæ in illo prælio gesta sunt, exordio, vt tantæ pugnæ fons & origo clariùs penitusue intelligatur, à Cyprio bello sumpto.

Apud quosdam familiæ Ottomānicæ Principes in more positum fuit, vt ad summū illud imperij culmen euecti, & Imperatores renūtiati, in aliquo sui dōminij loco domum exstrui curarent hospitaletm (quæ vulgò apud eos *Almarat* dicitur) cui gymnasium, in quo eorum filij leges & instituta, à pseudopropheta eorum Mahometo in Alcorano dictata, edocerentur, addebatur. In hac xenodochio quisque, cuiuscunque etiam foret religionis, tres dies continuos cum focijs & iumentis a symbolus habebatur. Ea tamen erat huic institutioni addita conditio, vt expensæ hospitali domui necessariæ non aliundè essent quærendæ, quam ex eo, quod institutor armis à Principe extero, vel alterius religionis acquisiisset. Huiusmodi domus solum tres reperire erat, vnam à Mahometo, qui Constantinopolim expugnauit, alteram à Baiazetho eius filio, & tertiam à Solymano Selymi patre exstructam. Quibus particulares assignati reditus ex bonis à Christianis extortis; præsertim tertiæ, cui Solymannus ex Hungariæ bonis dotem destinauit, quam ipse recens imperio suo adiecerat.

Selymus ergo patris morte imperiū adeptus, quod solus ex quatuor fratribus Mustapha, Tangir, Ma-

Annus
 XPI. hometo & Baiazetho superesset; tale Xenodochum
 maiorum exemplo excitare in animo habebat, quod
 tamen structura & dote prædicta multum anteiret.
 Quod dum animo sæpè voluit & reuoluit; concludit
 nullam huic proposito magis accommodam fore ex-
 peditionē, quam si Cyprum insulā, quæ tunc Venetis
 parebat, sibi subijceret. Quā sibi tātō faciliore autuma-
 bat, quod exusto Venetorū armamentario (quod Ar-
 cenal dicitur) fieri non posse crederet, vt Veneti clas-
 naualem ad impediendam expeditionem in tempore
 cogere. Deliberatione ergo hac firmata, visum fuit
 prius aliquid prætexere, quo expeditioni fucus aliquis
 adderetur, & sine armis & pacificè insulam hanc à Ve-
 netis petere. Mittit suo nomine Cubath Chiausum
 Venetias Legatum; quid fieri velit, edocet. Introdu-
 ctus in Senatū legatus, sui Principis nomine petit, vt
 Respublica Veneta insulam Cyprum Græco imperio,
 quod ipse iam teneret, subiectam restitueret, cū eius
 proculdubio esset: quod si fecisset, & libera voluntate
 ea cederet, rem iustam facturam Remp. sin abnue-
 ret, Principem decreuisse, quod suum esset, armis re-
 petere. Respondet Senatus Princeps Venetos iure
 optimo illud regnum possidere, ideoque apud eos sta-
 tutum, id omni vi & via defendere, quod confideret
 DEVM feuerè animaduersurum in eos, qui illud eis
 extorquere conarentur. Hoc responso Cubath Con-
 stantinopolim redit: & Veneti, negotio in Senatu agi-
 tato concludunt, legatos ad omnes Principes Chri-
 stianos,

stianos destinandos ad fœdus faciendum. In insulam, cui Turca inhiabat, mittuntur bis mille & quingenti pedites, sub Comite Hieronymo Martinengo Legato Brixiano. Præerant tum temporis cū imperio Famauguste, Cypri Metropoli, Marcus Antonius Bragadinus, & Nicosiæ Andreas Dandolus: quingenti Epyrotæ, & totidem nobiles Cyprij Equites, bis mille & ducenti Itali, & circiter quinquies mille milites, qui urbem hanc propugnarent. Inter hos eminebant Leonardus Ronconus Legatus, Comes de Rochas Cyprius, Comes Tripolis tormētis bellicis præfectus: vñdecim viri nobiles vrbe oriundi vñdecim propugnacula defendēdi curam in se recipiunt. Famaugustæ præsidio erant duo millia peditum Itolorū, totidē Epyrotarum, & sex millia indigenarum. præerant Astor Baglionus, Comites Ludouicus, Nestor, & Hercules Martinēgi orti Brixia. Belli huius in vicinas regiones fama sparsa, plures Principes & Legati Italiæ operam suam ad militem conscribendū sponte offerebāt, & multi nobiles sese huic militiæ adscribi petebant. Idē & à plurimis factitatū, qui sine vlllo stipendio militiam hanc ambiebāt. Episcopi, Abbates, & alij Prælati magnā pecuniam contribuere parati erāt: imò, quod amplius, aliquot priuatæ familię proprio sumptu eidē bello militem alebāt. Ipse sūmus Pontifex 12. triremes suo sumptu instruit, & fœdus cum Philippo secundo Hisp. Rege omnium potētissimo, securaturū promittebat, vt cuius maximē interesset, ob periculū, quod à Turcica classe Siciliae suæ immineret.

XPI. Hoc modo octoginta triremes, & duodecim quadriremes deductæ & instructæ: quibus additæ triginta sex, à Venetis haberi solitæ ad Sinus sui custodiam, & viginti duæ ad Cretæ custodiam destinatæ, ad centum & quinquaginta ascendebant. His accedebat satis frequens nauium numerus, quæ Dalmatiam versùs nauigabant, ita vt indies augerentur.

• Agebat Romæ Michael Sorianus apud summum Pontificem Legatus, & vrgebat confæderationem inter Pontificem, Hispaniæ Regem & Remp. Venetam faciendam: fuitque eam ob causam in Hispaniam à Pontifice missus Ludouicus Torres Hispanus, vt Regem compellaret, qui & in idem animo propendebat, & peroptabat, vt foedus Romæ concluderetur. Fuerunt & alij destinati ad Ro. Imperatorem & Polonia Regem, vt illos in Turcam exstimularent; sed horum nemo se tunc mouere volebat, quod dicerent sibi pacem & amicitiam cum illo esse. Interea Turca parato quidquid in bellum hoc necesse esse sciebat; exercitum, qui ad septuaginta quinque peditum, & septem equitum millia ascendebat, in Caramaniæ finibus ex opposito Cypri conuenire iussit, vt inde in Cyprum trajceret. Quo inteliecto Veneti ad duodecim militum millia contrahunt, vt hostem animosè & fortiter pugnando propulsarent. Non cessarunt interim Ludouicus Torres, vt Hisp. Regem, & Leonardus Donatus, vt summum Pontificem in partes suas pertraherent & foedus firmarent. Hinc Rex in mandatis dedit
Andrææ

Andræ Auræ suo Architalasso, vt cum quinquaginta triremibus à Genua in Siciliam trajceret, & quidquid iuberet Pontifex, faceret: permisitque Venetis, vt quantum possent frumenti ex Sicilia transfueherent. Omnibus inde creuit animus: miles, arma, annona & munitiones bellicæ nauibus imposita, quæ omnibus rebus instructissimæ, Duce Comite Hieronymo Martinengo (qui tamen hoc itinere diem clausit extremum) ex Italia soluerunt numero centum & quinquaginta, & Cyprum ad eam propugnandam petierunt: quæ tamen à Turcis apud Rhodum oppugnata, tam fortiter se defenderunt, vt multis cæsis in Cyprum incolumes appellerent. Soluerat Constantinopoli Pialus Basla cū octoginta triremibus, sed quò tenderet, nemini constabat, quod aliquando Ægeum mare, aliquando Archipelagum nauigaret. Scripsit summus Pontifex Andræ Auræ, qui cum quinquaginta triremibus Messanæ in ancoris stabat, vt Corficam nauigaret, & se cum Zannio Veneto Archithalasso cōiungeret, quò & ventura erat Pontificia duodecim triremium classis, Duce Marco Antonio Columna, & quatuor triemes Melitenses, Duce Petro Iustiniano nobili Veneto, Rhodiæ militiæ Equite & Messanensi Priore. Credebatur tota Christiana classis conuentura: sed quod non planè inter confæderatos de fæderis conditionibus conuenisset, nonnihil retardata est expeditio. Hinc quatuor huius negotij ergo Cardinales Romæ electi, Aldobrandinus, Cæsius, Morenus, & Rustiucus pro

XPI Pontifice, & pro Hisp. Rege Granuellanus & Paciecus cum D. Ioanne à Zuniga eius Legato, & pro Venetis eorum Legatus Sorianus, qui proposita aliqua difficultate inter se conuenire non potuerunt, hinc negotium dilatum. Quod tamen Philippum Regem Christiani nominis amantissimum, & verè Catholicum remoratum non est, quò minùs Andreę Aurię Archithalasso in mandatis daret, vt se cum septuaginta triremibus Venetæ classi iungeret, & quocūque posset modo ei auxilio esset, licet nondum fæderis tabulę conscriptæ & firmatæ essent. Cui statim paret Auria: debebant his se ex pacto addere quatuor Rhodiæ militiæ triemes; sed harum tres in cursu à Luffalo oppressæ, vna in Siciliam fuga elapsa, capiuntur. Non deerant in tanto discrimine Christiani, nec Numen precibus & supplicationibus exorare intermittebant.

Interea tamen Mustapha & Pialus Archithalassus Turcicæ classis quam primùm in Cyprum trajcere moliantur. Habebant in mari quadringenta diuersi generis nauigia, inter quæ centum & sexaginta triemes numerabantur, & pro terra quatuor equitum millia, sexlanitazarorum, & nonaginta peditum millia, qui tamen omnes primo appulsu in terram expositi non sunt, sed paulo post appulerunt. Hoste conspecto, quid agendum, inter se deliberant defensores, & quo pacto hosti resistendum. Baglionus, vt in bello versatus, censet equitatum, & partem peditatus Italici & Græci ad maris littus mittendum, quod hosti in terram paruo numero

numero, & sine ordine primùm exscendenti insignis aliqua clades inferri posse videretur: sed contrarium censet Comes à Rochas, cui plerique ex nobilibus assensere, quod dicerent, paruum militum numerum, in quo spes tota insulæ defendendæ recumberet, tanto periculo obijciendum non esse. Præsertim quod apud maris littus nullus esset locus, quo ab hostiũ vi se tutò reciperent, si quid grauius accidisset, & hosti cendum foret, cum Nicosia insulæ metropolis plus quam triginta passuum millia inde abesset: quare in consilio conclusum, vt quidquid virium in insula esset, se Nicosia & Famaugustæ mœnibus includeret, & defensionem incumberet, donec promissa adessent auxilia. Comitum auctoritas & nobilium parua experientia in causa fuerunt, vt sic fieret.

Appellit interim classis hostilis Limissam ciuitatem, quæ quondam Cæcias, Episcopalem, sed non munitam, & aliquot Turcæ in terram expositi ab aliquot insulanis, quos ceperant, discunt quod conclusum sit, & quantus sit defensorum numerus. Progressi vlteriùs Salinas, exponunt in terram milites omnes, tormenta bellica, annonam & alium apparatus, bene hilares quod nullum sibi obstantem & resistentem reperirent; nam Comes à Rochas, qui Salinis cum equitatu substiterat, tenax primi propositi, classe conspecta Nicosiam properat.

Dum Mustapha terræ vicinior fieret, veritus ne subito Christiani cum adorirentur, statim castra fortissimo

Anni
XPI.

fimo vallo & fossa profunda cingi iubet, firmato animo castris pedem non efferre, nisi omnibus suis in terram expositis. Mandat ergo Pialo & Alo, vt tota classe reliquos omnes milites transportarent. Quo facto Mustapha Nicosiam versùs properat, exspectans singulis momentis Christianorum assultum, quod non crederet Christianos tam fore degeneres, vt muris inclusi impunè illi omnia permetterent. Cum parte exercitus, relicto equitatu & tormentis, sub mænia venit. Quo motus Legatus militum Palazzus Comitem à Rochas hortatur, ne tantam benè gerendi occasionem negligat, sed equitatum & peditatum portis educat, quod hostes via & æstu languidi, & nullo, quo refugerent, loco relicto, facilè deleri possent. Sed nihil apud illum valuit prudentis viri consilium, quod omnibus salutis esse poterat, Christianis enim, si hosti impares essent, ad muros vrbis patebat recessus, vbi à tormentis defendi poterant. Nullo ergo impediante, reliqua exercitus parte appulsa, (exceptis quingentis equitibus, qui apud Famaugustam stationem habebant, vt mutuuum duarum vrbiũ commercium disturbarent) Turca partim in campo, partim in monte Mandia, vbi Mustaphæ tentorium erectum, castra metatur: vbi puteis effossis magna aquæ abundantia contra incolarum opinionem inuenta. Primis diebus aliquot Turcæ equites loca vrbi vicina percurrunt, vt inclusos ad pugnam excirent, sed Duces exeundi veniam negabant, quamuis nobiles & regni iuuenes multum

multum id expeterent. Tandem multa importunitate *Anni*
 excurrendi venia extorta, primo congressu multi ho- *XPI.*
 stium cæsi; sed quod ex omni parte hosti subsidiū aduo-
 laret, cedendum Christianis fuit: cecidere ex Christia-
 nis aliquot, & inter eos Dux Cartesus nomine. Turcæ
 deinde, ne maiorem ab urbis tormentis cladem cape-
 rent, quatuor excitant propugnacula, quæ mira ce-
 leritate noctu absoluunt. Sed quod his se urbi no-
 cere non multum posse animaduernerent, quam
 quod altiores aliquot domos euerterent, propius ad
 veteris urbis fossam accedunt, & munitionibus pro-
 ductis ad urbis propugnaculum *Podacatarro* dictum
 moliuntur, & hic quatuor eductis propugnaculis, quæ
 solum octoginta passus à fossa distarent, urbem tor-
 mentis quater incipiunt, Christianis illis vicissim ex
 urbe talionem reddentibus. Sed videns Mustapha se
 tormentis parum proficere, propius urbem castra locat,
 & fossam latam & altam duci, & terram effosam ver-
 sus urbem eijci iubet, in qua milites plurimi sclopis
 instructi excubarent, qui destinatis ictibus omnes,
 qui in urbis moenibus apparerent, ferirent, ita ut nulla
 nec diu, nec noctu requies daretur, & ipse maiori cum
 securitate propugnaculorum frontes & extrema tor-
 mentis deijceret. Quo periculo excitati defensores
 concludunt mille pedites, partim Italos, partim Græ-
 cos urbe emittendos, & Duce Comite Alberto Scoto
 hostium castra Meridie intradenda, quod eo tempore
 Turcæ exarmati obstructum cubarent. Unde facile ex-
 cubitores

Anni 120
XPI.

THEATRVM

cubitores cæsi, & duo propugnacula capta: sed quod equitatus pediti non veniret subsidio (in quo grauissimè erratum) coactus miles, qui viam ad victoriam pararat, pedem referre & benè cœpta non profequi, relicto in hostium manibus Comite Alberto Scoto. Hinc facilis hosti patefacta oppugnatio, quam Mustapha iam ad vnum solùm propugnaculum, modò ad duo, modò ad tria, & denique corona urbem inuadit tanta diligentia & ardore, vt paucis diebus quindecim insultus fierent, quibus ex vtraque parte innumeri milites ceciderunt, ita vt ciuitas defensoribus vacua remaneret: & vltima oppugnatione vix quadringenti milites Itali sani superessent.

Mustapha etiam videns suos valdè decreuisse, Pialo mandat, vt ex classe militum subsidium mittat: paret ille, & Duce Alo Bassa, circiter viginti millia eò ire iubet. Vbi adfuerunt, statim placuit urbem oppugnari. Adoriuntur Mustapha & Alus propugnacula dicta *Auila & Tripolis*, Caramannus Bassa, aliud dictum *Podacataro*, & Mustapher propugnaculum *Constanzo* nomine. Propugnant egregiè Christiani, & oppugnantes magna cæde repellunt: sed quibus defensio *Pedacataro* propugnaculi mandata, quod numero pauci essent, cedere coguntur, & hosti locum dare, licet Itali & Græci magno animo resisterent. Audito tumultu & clamore, quem hostis tam intrans edebat, Comes à Rochas adcurrit cum nobilibus suis auxilio, sed quod hostis tantus esset, nihil effecit, & post multâ hostium stragem

stragem, & quæcunque possent magnæ virtutis edita facinora ipse Comes, quiq̃ue cum illo erant, opprimuntur, cadunt, cæduntur. Hostis urbem capit, obuios cædit, vici sanguine & cæde replentur, nec ab eo cessatum vsque diei horam sextam. Trucidati Episcopus Bussi, Marcus Antonius Prialus, Petrus Pisanus, qui à consilijs erant, Petrus Albinus magnus Cancellarius, Antonius Pasqualigus Camerlingus, Comes Tripolis cum fratre, & alij primæ notæ. Post hæc ad prædam discurret Turca, quæ maxima fuit, quod urbis primariæ & regni opulentissimi metropolis esset. Hoc modo capta Nicosia, & hic obsidionis exitus, sed non Græcorum miseræ, qui Constantinopolim & aliò in miserâ seruitutem rapiiebantur. Inter hos infelix Comitissæ Tripolis vxor & duo filij naui vehebantur cū alia Græca nobili femina, quæ non ferentes se ad seruiendum CHRISTI hostibus rapi, ignē pulueri tormētario iniiciunt, & generoso animo cum alijs mortem seruituti miseræ anteferunt, naui enim ignis vi disrupta, omnia in sublime tolluntur, & quotquot ea vehebantur, pereunt.

Dictum supra controuersias in fœderis legibus fuisse, & super ijs disputatum inter partes; nunc tandē his cōditionibus cōuenere: vt Rex octoginta armaret triremes & naues viginti, Pōtifex duodecim Duce Marco Antonio Columna, sed summū in classe imperium haberet D. Ioannes Austrius Regis frater naturalis, cui omnes alij subessent: vt expensę in sex partes distribuerentur, quarū vnā Pontifex, sex Rex, & duas Venetus

Anni 122
XPI.

THEATRVM

persoluerent, & secundum proportionem expensarum quisque partem in acquisitis haberet: ut bellum hoc pro DEI gloria gereretur.

Cum iam bona pars exercitus Christiani conuenisset, & optimè instructus, hostem statutum esset aggredi, ab Angelo Soriano discitur, iam Nicosia hostem potitum: quo ducum animi consternati; ob certas causas resoluunt Columnam & Zannium versus Cretam nauigare, & Andream Auriam Messanam properare debere.

Mustapha ergo quadraginta quinque diebus tam nobili vrbe capta, etiam cum eis, qui in montana loca confugerant, paciscitur, libero eis concessio in Nicosiam reditu, & terræ cultura, ibidem Gubernatore cum quatuor peditum millibus & mille equitibus relicto. Ipse cum reliquo exercitu versus Famaugustam, quã solum in toto regno habebant Christiani, mouet, excavatisque fossis ad tormenta disponenda, initium obsidioni dedit, & misso ad Bragandinum, qui vrbi cum imperio præerat, capite Dandoli, qui regno præfuerat, ut ei timorem incuteret, urbem quaterere cœpit, sed quod aduerteret maiori vi opus esse, ut totum regnum subiugaret; maiora auxilia aduocauit, & exercitum ad ducenda militum millia auxit, inter quos erant quatuordecim prætorianorum, vulgò Ianitzatorum, millia, qui ex Natolie, Caramanie & Syriæ præsidij & partim ex ipsius Turcarum Imperatoris prætorianis euocati erant, sexaginta millia peditum, qui stipendia merebant, & sexaginta, qui

ex

ex præda militabant, qui fama opum Famaugustæ excitati, & lucro, quod multi in Nicosiæ direptione parant, inuitati, vndique aduolabant. Præterea sexaginta cuniculariorum millia. His omnibus, præter Mustapham summum Imperatorem, Græciæ Belerbeius, & Alepiensis, Natoliæ, & Garamaniæ, Mustapher, Nicosiæ, & Damasci Bassæ, Ianitzatorum Aga, & tres Arabes Sciambelletus Beius, Solymannus Beiur, Fergatus Beius, & Ferca Famburarus præerant.

Erant Famaugustæ tunc temporis in præsidio bis mille pedites, bis mille & quingenti Græci, & totidem Itali, quibuscū imperio præerāt Astor Baglionus, penes quem rerū summa erat, Marcus Antonius Bragādinus caput vrbis, & alij Duces & præfecti, vt Laurentius Thiepolus, Comites Ludouicus, Nestor & Hercules Martinengi, Andræas Bragandinus Castellanus, Antonius Quirinus, Fredericus Baglionus, Hercules Malatesta, Petrus Comes Marchianus, Comes Sigismundus Casoldus, Comes Franciscus da Lobi Cremonensis, Comes Iacobus della Cerbera, Eques Maggius, & alij, qui diuino fisci auxilio se ad vrbis defensionem accingebant.

Turcæ primū (vt dictum est) in fossis & munitio-
bus excauādis ad tormēta disponēda & muros verbe-
rādos, & ad defensores, ne se ostenderent prohibendos,
toti erant. Baglionus & Bragandinus, dum Turcas ap-
propinquare muris viderent, ad vicum defendendum
singularem curam gerebant, & selectam militum

Anni 124
XPI.

THEATRVM

cohortem ponunt in loco, in quo murus verberabatur. Mandatum Andree Bragandino, vt castrum & locum maritimum omni diligentia custodiret. Tres tribunos ad ignes artificiatos repellendos deputarunt, quibus sexaginta milites in hacre exercitatissimos addiderunt. Tormenta eis locis disposita, vbi hostis videbatur maximè urbem quaterere velle. Denique, vt maior militi adderetur animus, iussit Bragandinus, vt trigesimo quoque die ei stipendium numeraretur, & in mænibus agenti iussit dari vinum, caseum & cibos liquidos & carnem salitam, sic vt nihil emeret miles præter panē. Prioribus diebus sæpius vrbe erumpebant milites, & magno robore hostem summouebant, multosque cadebant. Sed his eruptionibus cecidit vnus Tribunus nobilis, cuius cohors data fuit Ludouico Martinengo, quod tam Itali quam Græci à magno Turcarum numero repulsi & cedere coacti essent cum magno suo damno: vndè statuere Præfecti, ne quis ampliùs vrbe exiret.

Interea Turcæ vsque muros ferè munitiones perduxerunt, & erectis duodecim propugnaculis, sexaginta quatuor in eis tormenta posuerunt, & inter ea quatuor basiliscos inuisitatae magnitudinis, quibus ex quinque locis urbem quaterere incipiunt. Quinto loco, in quo erant triginta & tria tormenta magna, portam Limissi verberare primùm inceptant (quo loco erat Imperatoris tentorium) & domos cuertere. Hinc ciues videntes se eo loco tutos esse non posse,
sub

sub mænia secesserunt. Tanta fuit tormentariorum Christianorum dexteritas & in iaculando peritia, vt brevi tempore quinque hostium tormenta perfringerent, & tot globos ferreos emitterent, vt multa hostiū millia sternerētur. Sed quòd præfecti vrbis crebris iaculis puluerem tormentarium brevi consumēdum viderēt; decernunt ne plus trecētis vicibus in dies singulos iacularentur, licet hostis à iaculando nunquam cessaret, ita vt duorum mensium spatio centum & quadraginta millia globorum ferreorū iaculata fuisse dicantur: licet minore, quam Turca sperarat, fructu & progressu. Hinc ad cuniculos agendos conuertitur ad S. Nappæ, & Campi sancti turrim, persuasi Christianos eis non posse resistere.

Baglionus de hostium mente certior factus, de Equitis Maggij consilio contrarios cuniculos effodit, quibus hosti suos inutiles reddidit. Sed Gambalatus Beius iam cuniculum ad armamentarium produxerat & perfecerat, Mustaphæ Imperatoris iussu: qui militem ad impressionem paratum esse iusserat. Igne imposito horrendo boatu muri, licet crassissimi, diffiliunt, & magnum hiatum faciūt. Quo ab hoste conspecto, magno gaudio & clamore ad impressionem accurrit, & murum scandit: quod Tribuni Petri Comitibus milites percussi nihil aut parū resisterent. Sed eò aduolans cū sua cohorte Comes Nestor Martinengus tãto ardore hostē adoritur, vt statim cedere cogeret: & licet quinq; horas duraret pugna, & sexies redintegraretur;

Anni tantus tamen fuit Baglioni animus & strenuitas, qua
XPI. inter primos & ante alios hostem aggrediebatur, &
 multos Turcas propria manu sternebat, & tanta Bragadini diligentia in recenti milite submittendo, vt Mustapha tot suorum cadere videns, receptui cani iusserrit. Cæsi eò die ex primatibus Comes Franciscus Gorus & Bernardinus de Ugubio militum ductor, & vulneratus Hercules Malatesta.

Paucis elapsis diebus experiri voluit Mustapha, si quod ante non potuerat assequi, iam posset duobus locis oppugnationem ostentando, quod diuiso militum numero debilior videretur resistentia. Ad armamentarium fortiter propugnabat Nestor Martinengus, & magno robore oppugnantes repellebat. Ab altera parte magis vrgebat periculũ, quod cuniculo deiecta esset lorica: quo conspecto armis Turca instabat præde spe illectus, & Mustaphæ seuera comminatione perterritus: aderat enim ipse oppugnationi, & nullum præstantissimi Imperatoris munus intermittebat. Comes Hercules Martinengus primum impetum sustinebat: & adfuit frequens miles & ciuis, inter quos & femina, quæ pro patriæ salute se periculis obiectare non formidabant. Hoc in conflictu emicuit Episcopus Limssensis, qui cruce prælata, mortis periculo spreto, nec iaculorum imbrem formidans, mænia ascenderat, vt propugnatoribus animum adderet: hac valida impressione cū nihil effectum esset; facilè videbat Mustapha maiore vi & labore esse opus, vt Christianorum

stianorum animos contunderet. Excitat propius urbem septem propugnacula, ex quibus sine intermissione octoginta maioribus tormentis urbem verberari iubet. Hinc oppidans coeptus metus incuti, quod die naturali quinquies mille ictus facti essent. Eques Maggius, quod se diutius resistendo non esse aduerteret; cuniculum excavari iubet, cui in maxima Turcarum impressione ignem injici iubet: ex quo plus quam mille strenui Turci ignis vi cum armis in sublimè lati, & inter eos plus quam centum Christiani cum Tribuno Roberto Maluezzo: Turcæ tam inopinata re attoniti, coeptam impressionem prosequi non ausi, sed post triduū portam oppugnant, cui aliquot sua signa imponunt. Sed Baglionus, qui cum Ludouico Martingengo eius loci defensionem susceperat, tam validè in hostes irruit, vt multis cæsis alij loco pellerentur. Singularis fuit eo die Baglioni virtus, qui signo ex signiferi manu rapto eo die potitus est.

In classem conscenderat D. Ioannes, & cum eo Rudolphus & Ernestus Imperatoris Maximiliani filij, qui à patre reuocati in Germaniam nauigabant, & multi primæ notæ Principes & nobiles, & cum quadraginta septem triremibus Barcinone soluens, tandem Messanum appulit, vbi Columna & Venetus eius aduentum operiebantur.

Mustapha obsidionem Famaugustæ continuabat, nihilque intentatum relinquebat, vt urbem caperet. Inuentum nouum & nunquam vsitatum excogitat:

colligi curat magnam cuiusdam ligni (quod Italicè Teglia dicitur) quantitatem , quod facile ignem admittit , & ardendo intolerabilem excitat fatorem , & ante portam in fasces ligatum proijci , & incendi , quod tantam flammam concepit , vt multæ aquæ vrna incendio exstinguendo non sufficerēt : ita vt Christiani flamma & fatore tetro cedere cogentur , saxa & terram ex porta iacentes . Turcæ eo loco contra portam ingens tormentum collocant , & collem altum ex terra excitant . Et licet Duces vrbis animo non caderent ; tamen ciues , qui videbant vxores & liberos vberimas lachrymas oculis fundere , certiores annonam in vrbe deesse , & nihil ad cibum superesse , quam panem & fabā , & in potum acetum aqua mistum , & plerosque milites cæfos , & raros in stationibus esse , eosque laboribus & vigilijs exhaustos , ad duces supplices concurrunt , vt , quandoquidem iam nulla conseruandi se & defendendi spes superesset , nunc saltem vitæ conseruationem & charæ patriæ libertatem honesta pactione redimerent . Conatur Bragandinus certa breui venturi auxiliij spe timorem hunc tollere . Turcæ cuniculis ignem subijciunt , quo quidquid reliquum erat ex armamentarij turri , disiectum & euersum cum multorum militum ruina . Quo animati Turcæ magno clamore in urbem pluribus locis euadere nituntur : resistunt fortiter Christiani , & eos saxis , igne , iaculis , & telis repellunt : sic vt cadente die cessaret oppugnatio : sed simul cum luce orta oppugnationem

gnationem ex omni loco restaurant, sed rursus à propugnantis ad tentoria repelluntur. Attamen Baglionus, Bragandinus & alij Duces certiores, diutius urbem defendi non posse, quod inter alia, quibus egebant, summa erat pulveris tormentarij penuria, cuius solum septem supererant cadi; concludunt ex re fore, patriam sartam tectam habere, quod eo modo & vita salva esset. De quo Mustapham certiore fecere, & inducias pepigere, & ad eorum, qui de transactione agerent, securitatem, duos obsides Comitem Herculem Martinengum & Mathæum Gorsum nobilem ciuem Famaugustanā in hostis castra mittunt, in quorum vicem Mustapha duos militares vicarios in urbem destinat. Baglionus de conditionibus cum dictis Vicarijs egit, & tandem in hæc capita conuentum: vt omnes Duces & milites salui dimitterentur cum armis & quinque tormentis bellicis, & Mustapha eis ad transfuersionem in Cretam vsque naues daret: vt Cyprijs domi manere & suis bonis frui, & in Christiana religione persistere liceret. Qui articuli à Mustapha acceptati & signati fuere: qui sanè Mustapha sibi magni Ducis nomen parasset, quod duorum mensium spatio urbem, quam expugnari plerique negabant, à tam strenuis Ducibus defensam cepisset, nisi indebili periurij & infidelitatis macula illud deturpasset. Dum enim Bragandinus, Baglionus, Ludouicus Martinengus, Ioannes Antonius Quirinus, Andreas Bragandinus, & alij nobiles, cum quinquaginta militibus ad
 Musta-

Anni 130
XPL

THEATRVM

Mustaphæ tentorium peruenissent, vt ei vrbis clauē traderent; magno prius eos honore excepit, & de multis cum eis loquens tandem queritur induciarum tempore aliquot Turcas in vrbe cæsos fuisse, quod cū non ita se habere (erat enim falsum) Bragādinus affirmaret, exarsit ira barbarus, & omnes Christianos in vincula cōijci mandat, vndè post in aream quandam, quæ ante Ducis tentorium erat, singulos perductos inaudita crudelitate trucidari & in frustra conscindi iussit. Postquam ter vel quater Bragandinum collum carnificis gladio submittere cōgisset, mandat primū ei aures secari, & alijs tormentis cruciari, quæ omnia ille CHRISTI amore æquo animo tulit, ne vno quidem ex eo verbo audito. Eadem hora trecenti milites, qui in castris erant, crudeliter necati.

Intrat Mustapha urbem septima Augusti die, & statim Thiepolum recte suffocari iubet, & decem elapsis diebus, quibus plurimos Christianos excruciat & necarat, in locum publicum perductum Bragandinum & ferro ad collum onustum tormentis subiecit, et viuo pellem detrahi iubet. Quod crudele tormenti genus tam æquo animo et hilari vultu ab eo toleratum, vt credere fas sit illum in cælo martyrum choro additum æternū gaudere. Qua crudelitate nondum satur Tyranni animus pellem stramine impleri et distendi mādāt, et ex triremis antenna suspendi, et per omnes regni fluuios ferri. Rebus ergo vrbis ex parte compositis, et gubernatore relicto Famburaro, & vi-

& viginti peditum, & binis equitum millibus ad regni præsidium dispositis, redit Constantinopolim Mustapha, ingentem ubiq; fastum, quasi triumphum spirando, præ se ferens, fuitque à suo Imperatore ob rem benè gestam in magno pretio habitus.

Hoc rumore per Italiam sparso, magnus Christianos metus inuasit, quod crederēt se statim in seruitutem redigendos, & Turcas rerum dominos omnes Christiani orbis prouincias sub iugum missuros.

Dum iam tragicum videretur in foribus esse malū, & ad incitas iam se pleriq; redactos existimarēt; noluit summū Numen potentiam suam latere, nec sibi confidentibus in extrema necessitate deesse, sed sic Christianorum res disposuit, vt seposito luctu omnes incredibili & maxima afficerentur lætitia. Appulerat iam D. Ioannes Austrius Messanam, conuocatisque confederatorum legatis & alijs Proceribus & militiæ præfectis, vt de rerum summa cum eis deliberaret; obtulit Ascanius Cornius scriptum, quo enumerata Turcarum potentia, quamque triremium numero Christianos anteirent, concludebat, non è re nostra esse prælium inire, sed satius fore moram trahere, donec Cretenes triemes se nostris iunxissent: quæ si non adessent, cōsultius videri Brundusium versùs ad Turcarum excursiones, quibus Dalmatiam terra & mari infestabant, prohibendas nauigare. Probatur omnibus opinio; sed tamen visum aliquo tempore iter illud suspendi, & quæ deerant, triemes expectari: quæ ta-
men

men postridie cum summo omnium applausu se in conspectum dedere. Vehebantur ea classe Prouisores Antonius Canalis & Marcus Quirinus, numerabanturque duæ supra sexaginta triremes armis & omni re necessaria instructissimæ. Cùm iam Duces cõfœderatorum in vnum coactas vires viderent, quodque numerus ad ducentas & septem triremes maiores, sex minores, & viginti quatuor naues ascenderet (nam Pontificiæ erant duodecim, Regis Catholici vna supra octoginta cum viginti & duabus nauibus, Reip. Venetæ decem supra centum, & sex quadriremes & duæ naues, & Melitensiu militũ quatuor, quibus imposita viginti duo Itatorum, Hispanorum & Germanorum peditum millia, inter quos primæ notæ nobiles, Principes & Magnates, quorum facilè primi Alexander Farnesius Parme Princeps, Franciscus Maria Rouerius Urbini Princeps, Paulus Iordanus Vrsinus Braciani Dux) conuocat D. Ioannes qui ei à secretis consilijs erant, eosque consulit quid faciendum videretur: concluditur satis virium esse ad cum hoste congregiendum. Conuocatur consilium aliorum Imperatorum & Principum, multæ & variæ vltro citroque dicuntur sententiæ, ad vltimum decernitur Orientem versùs nauigandum, & si hostis se in conspectum daret, eum inuadendum. Quo facto Messana soluit classis, Cephaleniam & inde Paxum nauigat. Hic quid accidit, quod penè omnia euertit, & D. Ioannem ita turbauit, vt penè expeditionem tam illustrem putaret sibi è manu

manu euelli. Vt classi meliùs de præfidiarijs prospic-
 etũ esset, iusserat per Venetas triremes certum Hispa-
 norũ & Italorum militum numerũ distribui. Inter re-
 liquos in triremi, cui cũ imperio præerat Andræas Ca-
 lergus nobilis Cretensis, agebat cum sibi subditis mi-
 litibus Tribunus Mutius nomine Hetruscus, Cortonę
 natus, homo factiosus & mordax. Hic in controuersia
 quadam multa in nobilissimã Venetam gentem con-
 uitia euomuit, quæ in eiusdem ignominiam & calũ-
 niam caderent: erat enim ridendo profusus, & male-
 dicendo acerbus. Quo audito Venetus Imperator, ne
 malum latiùs serperet, prudenti admodum consilio
 cœptam seditionem restinguere decreuit.

Vocat Mutium Thalassiarachus cum quatuor socijs,
 vt subsannationis causa intellecta, negotium com-
 poneretur. Sed longè abfuit, vt compareret Mutius, &
 obediret, sed spreta thalassiarachi citatione cum aliquot
 cohortis suæ armatis ad eum properat, & in humero
 sclopo fauciat, & duo alij ex socijs in pugna cædun-
 tur. Quam iniuriam à priuato homine publicæ patriæ
 maieftati illatam Venerus insolentium & pernicioso-
 rum hostis acerrimus non ferens, naui prætoria trire-
 mim, in qua Mutius erat, aggreditur, & Mutium (qui
 in pugna fauciatus fuerat) cum tribus socijs compre-
 hensum statim ex prætorix antenna suspendit, vt ab
 omnibus conspicerentur. Hæc res grauissimam iram
 Venero apud D. Ioannem excitauit, quod contempta
 suprema eius auctoritate Tribunum Mutium, qui

Anni 134

T H E A T R V M

XPI. Hispaniarum Regi militabat, tam pudibunda morte affecisset: si enim peccauerat, eius, ut supremi Imperatoris, erat, cum merita poena afficere. Venerus contra assererat Mutium publicae maiestatis violatae reum meritas poenas luisse, quod in triremi Veneta tam fædè & insigni linguæ petulantia Venetum nomen conuitijs proscidisset. Tandem D. Ioannes à Columna & Barbarigo persuasus se paulatim leniri passus est, ea tamen addita conditione, quod id inultum non sineret, nisi aliter Respublica statuisset, & quod in posterum non amplius cum Venero, sed cum Barbarigo, ut facilioris genij, agere vellet. Quare publicae offensionis publicum bonum anteponentes gerendi belli curam pròpto animo reassumunt, & quatuor triremibus ex armatis alijs instructis, iter institutum hoc ordine prosequi concludunt. Mandatum fuit Ioanni Cardonio, ut cum octo triremibus reliquam classem decem vel duodecim millibus passuum antecederet, & hostem detegeret, quo detecto in dextrum cornu se reciperet, ubi ei suus attributus locus, quod Ioanes Andreas Auria ducebat, & magis versus mare se porrigebat, constabatque quinquaginta quatuor triremibus. Sinistrum ducebat Augustinus Barbarigus, numerabanturque in eo totidem triremes, & terræ vicinior erat. Media in classis acie nauigabant tres summi Imperatores, habebatque sexaginta & unam triremes. In classis tergo erat Marchio Sanctæ Crucis cum triginta triremibus: præter has omnes erant aliæ decem,

decem, vt Imperatoribus auxiliares essent, si periculum ingrueret, duæ D. Ioanni, duæ prætorix triremi Pontificiæ, & totidem Venetæ, duæ in cornu dextro triremi Andree Auria, & duæ in sinistro triremi Barbarigi destinatæ erant. Erant D. Ioannes in medio classis, cuius dextrum latus Columna, sinistrum Venerus claudebat. Apud Columnam in triremi Ligustica erat Parmæ Princeps, & apud Venerum in prætoria Ducis Allobrogum Urbini Princeps. Extrema cornuum à suis Ducibus custodiebantur, in altera parte dextri cornu erat Andreas Auria, in altera Cardonius, qui in prima acie, vt dictum est, non erat: similiter in altera sinistri parte erat Barbarigus, & in altera Prouisor Quirinus. Omnes triemes erat indifferenter inter se iunctæ, nec Pontificiæ, Hispanæ aut Venetæ separatæ. Signum ad hostem inuadendum erat vexillum rubrum in prætoria D. Ioannis erigendum. Præmittebantur naues seu triemes maiores, quæ remis & velis agebantur, quantum ad aperiendâ priorem Christianæ classis partem necesse erat, vt tormētis classem inimicam verberarent. Hoc ordine nauigabat classis, & quarto Octobris in sinum Cephalonix conuenit, & sequenti nocte soluit ad portum Petalæ ex opposito scopulorum, qui vulgò Cruzzolari dicuntur, quam tamen ventus contrarius remorabatur in portu vallis Alexandriæ. Hoc in portu Duces certiores literis Pauli Contarini Zacynthi Prouisoris & Marini Cretæ generalis Prouisoris de hostilis

Anni 136

T H E A T R V M

XPI. classis statu, simulque de Famaugusta ab hoste capta redduntur. Quæ res tantum abfuit, ut nostrorum animos deijceret, ut potius ad alacriter pugnandum excitaret, quod sperarent se mortem multorum à Turcis caesorum ulturos, ita ut omne tempus diuturnum videretur, quo ab hoste inuadendo detinerentur. Hinc D. Ioannes die sexto noctu vigilia secunda, importunis Barbarigi precibus, quas plurimi faciebat, motus, licet mare & venti obstarent, ex portu cum classe soluens versùs scopulos, Cuzzolari dictos, classem nauigare iubet.

Eodem die Turcarum Imperator per classem quatuordecim peditum millibus Duce Mahometo Sirocco Alexandriae Praefecto distributis, Christianis mancipijs vincula induit, & ex sinu Lepantino classem nauigare iubet, quam hoc ordine nauigare iubet. Ducebat sinistrum cornu cum quinquaginta quinque triremibus dictus Mahometus Siroccus, dextrum cum nonaginta quatuor Luzzalus Algerij Rex, medium cum nonaginta sex triremibus & biremibus duo Bassæ Alus & Portaus, postremum agmen clauderant triginta naues speculatoriæ, liburnicæ & triremes. Eadem nocte Turcica classis ad Galangæ sinum apparet, vbi reliquum diei & noctem vsque sequentis auroram egit, sperabant enim se apud Cephaleniam Christianam classem reperturos & insulam expugnaturus, vnde paululum progressa
statim

statim in Christianæ classis conspectum se dedit. Qua conspecta statim à Christianis ac clamore læto, tubarum clangore, tympanorum strepitu, aliorumque bellicorum instrumentorum sono repletur. Undique arma expediuntur, parantur tormenta & ignes arte facti, explicantur signa, præsertim regium illud, quod pro symbolo ad pugnam ineundam extendi iussum erat. Proponuntur vexilla Pontificia, Regia & Veneta. Soluunt Christiani omnes ad remum pro crimine aliquo damnatos: denique omnes triremes suo se ordine ponunt, præcedunt suo loco naues longæ. Loci verò, vbi hæc agebantur, ea erat forma & dispositio, vt quasi vndique terra circumseptus clarè indicaret, aut vincendum esse, aut classem hosti relinquendam. Circuitu suo circiter ducenta passuum millia complectitur, latitudine viginti, vel paulo plura: à Septentrione (vt supra dictum) Epyri parte, à Turcis Natalico dicta, clauditur, cuius longitudo à S. Maura, olim Leucadia, Naupactum, nunc Lepantum dictum, vsque ad octoginta passuum millia extenditur. Ab Oriente habet Peloponnesum, nunc Moream dictam, quæ vsque Dardanellos & promontorium Tornesium nominatum ad septuaginta passuum millia excurrit; à Meridie habet Zacynthum insulam, quæ ad viginti quinque passuum millia porrigitur: ab occasu dictam insulam Cephalemiam & sanctæ Maure, quarum prior se quadraginta, & altera quindecim passuum millia

XPI. porrigit. In huius finus medio ad continentis latus tres scopuli mediocres, dicti Cruzzolari, visuntur, à terra circiter passus mille, à Naupacto passuum triginta millia, à S. Maura quadraginta quinque, à Cephalenia septuaginta, & à Zacyntho octoginta distantes.

Dum iam Turcica classis se in conspectū dedisset; in lembum transcendens D. Ioannes cū Ludouico Cardonio & altero, qui ei à secretis erat, à puppi omnes triremes visitat, duces monet & milites, ne sibi tanta oblata occasione defint, CHRISTI bonitate, sub cuius signis merebant, fisci, certam faciens victoriam. Inde in suam triremem reuersus, omnia ad pugnam necessaria expediri iubet. Alij duces & rectores pro se cñiti, & militem ad pugnam conferendam hortari. Capucini & alij Sacerdotes, qui frequentes in classe erant, suo muneri grauius incumbere, cruce plærique prælara efficacissimis verbis militem ad fortiter pugnandum monere, quod in eius pugnae euentu Christiani nominis salutem consistere assererent. Mirum visu sanè: nam qui ad eum vsque diem capitales inter se gessissent inimicitias, in mutuos ruebant amplexus, & iniurias præteritas condonabant, & quisque se ad benè & Christianè moriendum parabat.

Nec deerant sibi Turcæ, læto clamore & magno animo ad pugnam veniebant, & se iam victores iactabant, quod vento vterentur prospero: quod sanè in nauali pugna maximi momēti est. Augebat animum, quod viderent Andræam Auriam cum dextro cornu
altius

altius in mare nauigare , & crederent cum fugam capessere , vt extra teli iactum esset : idem de Luzzalo sentiebant Christiani, qui læuo cornu oppositus idem faciebat. Circa horam decimam septimam vento cadente & maxima exorta malacia, duæ hæ potentissimæ classes paribus animis adsunt & viciniore s fiüt, iam in D. Ioannis pratoria erecto sanctissimæ Crucis signo, quo viso Christiani in preces lacrymis vberimis perfusi prorumpunt, DEO supplicantes, vt dicti signi virtute hostes Crucis conterat & eorum animas, qui pro fide & patriæ salute caderent, ad electorum sedes transferat. In fronte classis sex longæ naues (vulgò Galeazze dictæ) erāt, quæ remis & velis agebantur, harum binæ in media acie, & binæ in singulis cornibus collocatæ erant, & vnaquæque quadringentos milites & sexaginta bellica tormenta & ignes ad offendendum paratos ferebat, vtq; celerius ferrentur nonnunquam remigio & remulco biremium trahebantur. Hæ tam validè se gesserunt , vt ad victoriam portam aperirent , nam frequenti & iterato tormentarum icu hostium classem , quæ inter se condensata erat , disiecerunt, vt parum abesset, quin eo loco hostis tergum verteret , quod videret se à sex his nauibus solis tanto furore impeti, vt iam instans suum præfagiret exitium. Christiani contra iam animo elati ad hostem proterèdum, qui iam nutare videbatur, se accingebant. Videbantur enim Turcicæ triremes remis, malis & gubernaculis deiectis , huc illucque per mare vagari , &

Anni 140
XPI.

T H E A T R V M

classis Christianæ tormentorum impetum declinare. In sinistro tamen cornu terram versùs acerrimè concurritur, quod vtrimque ferè æquo Marte res ageretur, & nunc huc, nunc illuc victoria inclinaret. Cadebat fortissimus quisque, & tormentis, balistis, iaculis, maioribus sclopis, & etiam manuarijs pugnabatur. In quo conflictu dum Prouisor Barbarigus armatus & dextra gladium tenens huc illucque discurrit, & fortissimi Ducis & strenui militis munia implet, oculum sagitta lauciatur, & à quinque triremibus Turcicis circumuentus, occiditur. Cernit cadentem Andreas Sorianus ei à secretis, & statim iubet illum inferius in nauis promptuarium deferri, vt eius vulneri medela adhiberetur. Statim Fredericus Nanus & Comes Siluius de Porcia, duo viri fortissimi, in locum Barbarigi succedentes barbaros inuadunt, & rara virtutis & fortitudinis dederunt exempla, licet dictus Comes Siluius in latere & femore duobus iaculis vulneraretur; tamen Barbarigi triremis, quæ iam à Turcis ad malum vsque occupabatur, fuit defensa, & barbari à Comite eiecti. Hic etiam emicuit memoranda Marci Cigognæ fortitudo, qui inter sex Turcicas triremes inclusus, & saxis, iaculis vndique appetitus, & facie & vtraque manu vstulatus, & mortis periculo vltimo expositus, animo non cecidit, nec se deseruit, sed fortiter tam violentum assultum iustinuit, donec à Christianis auxilio subleuatus, quinque hostium naues fugaret & sextam caperet, & Coraperum pyratam in
suam

fuam potestatem redigeret, retento aureo vexillo & multis signis militaribus & armis, quæ post Venetias lata, fuerunt in pugnae memoriam in armamentario conseruata. Nec minore fortitudinis laude hic potitus Prouisor Antonius Canalis hostili cruore totus madens, qui deposito suo habitu, ne gressu titubaret, calceos ex fune contextos pedibus induit, & ne pondere armorum grauaretur, vestem longam gossypinam & in capite eiusdem materiae pileum sumit, qua veste à sagittarum ictibus securus erat. Pari quoque virtute æternum sibi nomen parauit Ioannes Contarinus, qui à Sirocco Alexandriae rectore celebri pyrata à latere impetitus, magno in discrimine erat, ne deprimeretur: sed aduersarium vulneribus grauem, ex quibus post obijt, eius triremi prætorica depressa & opimis & ditibus captis spolijs, cepit. Ceciderunt in hoc conflictu præter prædictos Marinus Contarinus Barbarigi nepos, Vincentius Quirinus & Andreas Contarinus. Omne Turcarum cornu dextrum huic oppositum initio à longis nauibus verberatum & quassatum, & post à triremibus oppugnatum, & denique à Prouisore Quirino à triremium Venetarum recenti classe terram versùs conclusum, planè difiectum fuit, Alo pyrata & Mahometo Beio Nigroponti præfecto captis. Erat hic Mahometus magnæ prudentiæ, qui semper hanc in Christianos expeditionem disuaserat, & auctor fuerat vt Cypri expugnatione & damnis maritimis locis illatis contenti, Turcæ pugna nauali cum Christianis super-

Anni 142
XPI.

T H E A T R V M

superfederent, quod cum fortibus, animosis & ad desperationem redactis, & in re nautica optimè versatis res illis futura esset: quam si expeditionem ad tempus suspenderent, futurum vt confederatio, quã Christiani inter se icerant, dissolueretur & in fumum iret. Filius dicti Portai cum alijs multis fuga elapsus est, nauibus terram versùs adactis. Dextrum cornu altiùs in mare euectum (nescio an infortunio, an negligentia, an secreto aliquo & ignoto mandato, an rectoris incuria) maius adiit periculum, & Christiani peiùs habiti, quod Andreas Auria altiùs in mare prouectus, videretur à latere Luzzalum dextri Turcarum cornu rectorem adoriri velle, & æquo longiùs à triremibus eius imperio datis separatus: simul etiam quod nauim longam, Pisanam nomine, abduceret, quam ante se nauigare iubebat, & eius vicinia sibi securitatem parare studebat, vt commodè tormentis in hostem vti non posset, quod altera eius focia, Petara dicta, commodiùs & cum maiore hostis exitio faciebat. Quo Luzzalus, qui dux veteranus & expertus erat, viso, triemes, quæ Auria suberant imperio, & ab eo quodam modo desertæ, aggreditur, & sex Venetas expugnat & deprimit, vnã Corcyrensem capit, similiter duas Pontificias pessimè tractat, eam scilicet quæ à S. Ioanne, & quæ à Florentia nomen habebat, insuper pratoriam Melitensem cum cæde quinquaginta fortissimorum equitum, omnium remigum & militum, qui in ijs nauigabant, vulnerato tribus vulneribus

Petro

Petro Iustiniano militiæ Rhodię summo Præfecto, & vexillo amisso. Magnam præterea idem Luzzalus stragem Siciliensibus triremibus intulit, quas Ioannes Cardonius ducebat cū multis nobilibus Hispanis & Siculis. Ceciderunt hic ex primæ notæ nobilibus Antonius Pasqualigus, Iacobus di Mezo, Hieronymus Contarinus, Georgius Cornarus, Marcus Antonius Landus & Benedictus Soranzus, omnes nobiles Veneti, & triremium præfecti: præterea Petrus Bua Coryrensis & Ludouicus Cipicus da Trau septem vulneribus confectus, triremium & ipsi præfecti, cum suis triremibus capti. De Benedicto Soranzo narrant veri scriptores, quod cū videret se à quinque hostium triremibus cingi, se animosè cum suis defendisse, quod rei nauticæ peritissimus esset. Sed cū à quatuor alijs ab omni parte inuaderetur, quibus omnibus cū se solum imparem esse cerneret, quod ferè omnes suos tam milites, quam remiges in tam inæquali pugna vel cecidisse vel ob vulnera pugnæ inutiles animaduereret, diutiùs resistendo non fuit, & à Turcis triremem inuadentibus, & in eam transcendentibus, obuij omnes cæduntur. Inter alios Turca quidam alijs ferocior ad triremis medium, quò peruenerat, reprensens Soranzum ob tria vulnera, quæ sagittis in facie pugnando acceperat, humi stratum & languidum, enses leuat, vt iacentem trucidet: sed cū seruus quidam Soranzi diceret illum esse Raifium, quod nostra idiomate sonat præfectum; Turca exardescens ait: Ideò potius

Anni 144
XPI.

THEATRUM

potiùs faciam. Quod apud Turcas sit moris, in urbium & classium expugnationibus potiùs primores & duces quam alios trucidare: & crudeli iectu ei caput truncat. Ille, qui in triremi scribæ munere fungebatur, videns omnia desperata, & nolens Turcas heri sui spolijs ditari & superbire; ignem pulveri tormentario iniicit, qui primò scribam, deinde quotquot erant residui, & Turcas, qui in triremim transcenderant, vrit & incendit, & sic triremis medijs in undis arsit. Non defunt qui scribant, Luzzalum post profligatam Turcarum classem cum fugeret, tormentum exonerari iussisse, cuius globus casu in puluerem tormentarium incidens incendium excitasset, & ea de causa triremim arsisse: sed prior opinio de scriba videtur verisimilior, communior, & à plerisque recepta & approbata: quod eò aduolantibus ex alio cornu Christianis, qui iam victoria potiti erant, Luzzalus ampliùs nocere non potuerit, sed coactus fuerit captas triemes & prædam hosti cedere, retenta solum in ferociæ & animi signum Cypria triemi, quam secum captiuam Constantinopolim duxit. Dum hæc hac in parte fiunt, alibi ferocius Mars cruore conspersus sæuit, præsertim in media acie, vbi Imperatores erant: nam Turcæ magno impetu & furore à puppe Christianas adoriuntur naues, & ante omnes Alus & Portaus vterque Bassa, alter mari, terra alter, post se trahentes circiter nonaginta triemes, & Christianos nauibus paulo inferiores ferociter inuadunt: hic aliquamdiu magna
animorum

animorum contentione pugnatur, dum quisq; ad victoriam summa vi enititur. Præualet tamen tandem Christiana classis (quod Turcica à duabus longis nauibus, altera Duoda, altera Guora dicta, ante magno à tormentis esset damno affecta) cadunt multi Spahi, multi Ianitzari, multi Raisij. Hic videre erat tres Imperatores Christianos D. Ioannem, Columnam & Venerum inuicta animi fortitudine se omnibus huius atrocis pugnae periculis exponere, nihil trepidare, nec labores fugere, scutis & thoracibus tectos cominus & eninus ferire, & hostes inuadere, cū tanto mortis contemptu, vt viderentur ad obtinendam victoriam non ipsam mortem formidare. Non defuit pugnae Caracoza, sed triremi sua optimè armata vndique Christianos carpit & infestat, nihilque quod ad fortissimi militis munus facit, omittit. Hic quasi à primis armis mare latrocinijs reddiderat infestum, & multis nauigantes damnis & incommodis affecerat, nec Adriaticum, nec Tyrrenum mare eius violentiam fugerat, sed omnia itinera infesta & incerta fecerat. Venerat cum alijs pyratis, vt in Turcica classe mereret, nec alijs manu & consilio inferior erat, hinc à Turcis Valonæ, quæ olim Aulonia fuit, rector renuntiatus. Ioannes Baptista Benedictus Cyprius contra hunc toto impetu fertur, & triremi sua benè armata pyratam inuadit, duello Caracozam impetit, & post multa hinc inde inflicta vulnera, ense & ictu mortifero pyratam prosternit. Verùm non diu victo superfuit, dum enim

Anni 146

T H E A T R V M

XPI. iacentem spoliat; à sagitta, incertum à quo emissa, cedit & ipse, hocque modo vterque fato suo functus, æquo quasi, & alter alterum cadens tegit. Quamuis non desint, qui Coracoze mortem non Benedicto Cyprio, sed triremi Grifonia Pontificie Alexandri Grifonij Genuensis tribuant. Habebat Ali Bassæ prætoriam triremis tres à dextra, videlicet Portai Bassæ, Mahometi Raisij Ianitzatorum præfecti & Giauri Ali pyratarum ducis triremes, & à læua Mustaphæ Cheleli, qui erat à thesauris, Mahometi Sulderbei Metelini Gubernatoris, & Caracoze Vallonæ Præfecti triremes. Et Regia D. Ioannis triremis quatuor vtrimque se cingentes habebat, à dextra duas Pontificias & Genuentes, à sinistra duas, Venetam alteram, alteram Allobrogicam, & vnaquæque prætoriam, Pontificiam, Regiam & Venetam, auxiliares duas ex melioribus electas à tergo habebat. Duæ prætorie tamquam duello sese adoriuntur, in quo concursu licet Turcæ, qui sapius à tergo recentem accipiebant militem in Ali Bassæ triremi Regia, conarentur in D. Ioannis triremim transcendere; semper à denso glandium plumbearum imbre, qui ab Hispanis emittebatur, repulsi cedere cogebantur cum magna suorum cæde & strage. Hispani iaculatores iam aucti, & pro lassis recentiores summissi, tantam iaculorum vim in Turcas emittunt, vt iam omni euadendi in D. Ioannis triremim spe præcisa, ab Hispanis tribus vicibus in Turcicam triremim

triremim transcendentibus ad malum vsque profligarentur. Et licet per sesquihoram dubius esset pugnae euentus, tandem Hispani victoria potiuntur, recenti enim militum turma quarta vice Turcas non solum vsque malum, sed ad puppim summouent, plus quam quingentos cedunt, & Alum Bassam semimortuum (duas enim letales plagas acceperat) capiunt, & ante D. Ioannem perducunt, vbi infelicem & desperabundam cum sanguine euomit animam. Iussit à cadauiere caput tolli & hastæ infigi D. Ioannes. Spectaculū sanè triste & horrendum Turcis, & Christianis lætum & gratum. Christiani Bassa Alo mortuo, & regio Sultani Selymi signo capto, lætum victorię pœna ingemināt, quo non solum aures, sed & oculi & animi Turcarum tanto terrore repleti, vt in fugā versi plurimi ferro cæderentur, plurimi in mare saltantes suffocarentur, tãta occisione & strage, vt ferè omnes milites & nauetę perirent, & ferè tota Ottomannica classis in Christianorum potestatē veniret Regia Portai triremis expugnata à Venero, vt quidam affirmant, alij verò à Paulo Iordano Vrsino, qui in prætoria Genuensi, Lomellina dicta, militabat. Portaus verò rē desperatam & periculū animaduertens, in lēbum descendit, & habitu mutato inter triremes elapsus in terrā appulit, & discrimē euasit. Triremis Ameti & Mahometi filiorū Ali à Cōmendatoris maioris prætoria post longū conflictū capta, & in ea duo dicti iuuenes & eorum ductor, & alij primæ nobilitatis Turcæ, Prætoria Pontificia, quæ præter

Anni 148

T H E A T R V M

XPI. Marcum Antonium Columnam Sedis Apostolicæ Imperatorem, vehebat Parmę & Urbini Principes, Pompeium Columnam, Ramagassum Gallum Equitem Melitensem Pontificis nepotem, & alios primæ notę nobiles, se opponebat multis hostiũ triremibus, quę eam corona cingentes expugnare conabantur, quod zelo Mahometanæ religionis inducti nihil melius se posse iudicabant, quam si eius triremem perderēt, qui ex diametro cū eorum lege pugnat. Vndè difficilè fuit initio iudicare, quem sibi capitaliorem hostẽ reputarent Turcę, an D. Ioannem qui referret supremũ confæderationis caput, an Pontificium Imperatorem, quod Põtifex supremus fidei Christianæ esset antistes, Mahometanæ perfidię ex opposito aduersarius, an Venetum, cuius res potissimũ hoc bello agebatur. Tres Imperatores, Venetus videlicet, Melitensis & Allobrox hac in nauali pugna vulnerati, & duo maximè attenti Prouisores Veneti Quirinus & Canalis, qui ex sinistro cornu euocati subsidio aciei venerant, triginta triremes Turcarum adoriuntur: qui visa suorum clade, fugam capessabant, vt se periculo eximerent, coacti tamen in terram triemes adigere, vbi omnes capti cum nauibus. Ex Turcis præter Alum maris Bassam, & Caracoza Valonę præfectũ cecidere Assanus Beius Rhodi gubernator, & Assanus Bassa Hariadeni Barbarossæ filius. Ex Christianis pugnando desiderati Ioannes Loredanus, Catarinus Malipierus, & Franciscus Ponus nobiles Veneti, triremiũ rectores, & Iacobus Trissinus Vicen-

Vicētinus, quod Senatus Venetus hoc bello Turcico, vt subditorum sibi beneuolentiam conciliaret, maxima imperia eis communicasset, quæ solùm Venetis nobilibus solēt concedi. Perierunt in hoc nauali conflictu Turcarum viginti quinque, vel (vt alij volunt) triginta Turcarum millia, & inter eos triginta nouem Raisij, qui in puppi lumen ferebant, & quinque millia in captiuitatem redacta. Captæ circiter ducentæ & decem triremes, quarum septuaginta partimmersæ, partim in mari exustæ, seruituti exempta quindecim Christianorum millia, qui ad remum positi. Non tamen incruenta Christianis fuit hæc victoria, nam circiter tria millia desiderata. Luzzalus cùm res perditas videret, & apud Christianos esse victoriam, cum quinquaginta tam triremibus, quam catafcopijs & liburnicis in altum euehitur, & licet Marcus Quirinus Prouisor eum multis tormentorum ictibus impeteret, numquam tamen eum assequi potuit. Barbaricus adhuc spirans, intellecta suorum victoria, & aduersariorum clade, quamuis ob acceptum in oculo vulnus, vix verbum efferre posset; tamen manibus & oculis in cœlum leuatis, externo signo internam animi voluptatem in transitu suo ex hac mortali ad meliorem & immortalem vitam indicabat, quod DEO & patriæ inserviens, & victoria (cuius pars non exigua ad eum pertinebat) potitus spiritum redderet.

Victoria obtenta ad spoliolum diuisionem inter Imperatores venit, & sexaginta, imo plures, triremes

Anni 150

T H E A T R V M

XPL. Regi Philippo cedunt, Venetis quinquaginta, & Pontifici viginti tres, quæ diuisio per proportionem expensarum hoc bello factarum æquata est. Postquam ad tormentorum bellicorum, quæ ad trecenta ascendebant, captiuorum & aliorum alicuius momenti bonorum diuisionem ventum est, inter eos conuenire non potuit, quod Hispani potiorem partem sibi vendicare vellent, & inter alia D. Ioannes duos Ali Bassæ filios, & Turcici Imperatoris nepotes, quod maximum ex eorum redemptione speraret lytrum, sibi retinere vellet. Ita vt maximæ hinc inde orirentur difficultates, quæ tamen post de communi consensu ad summum Pontificem delatæ, vt ille, quod de iure esset, iudicaret.

Deliberant post inter se victores, quid post tantam victoriam potius faciendum videretur, an Peloponnesum, an Dalmatiam, an Epyrum, an Dardanellos versùs sint vela vertenda. Et quamuis Imperator Venerus & Philippus Bragandinus sinus Prouisor rei nautalis peritissimi summis viribus & ardore vrgerent, victis nulla mora data, aliquid magni momenti tentarent, quod proculdubio victoriosæ classis celeritate & victorum consternatione ad bonum finem perducì posse videretur; tamen nunquam Hispanus assentiri voluit: sed quod iam hiems instaret, & in classe essent multi faucij & ægri, & annona arctior æquo; maximo Venetorum dolore D. Ioannes cum sua classe Messanam, & Marcus Antonius Columna

R E G I V M.

1571 *Anni*
XPI.

lumna cum Pontificijs & Florentinis triremibus Neapolim, & Sebastianus Venerus cum Venetis Corcyram nauigat, statuentes primo vere iterum conuenire & vires augere ad vtilem aliquam & honorificam tentandam expeditionem.

Et hic tam funestæ pugnæ naualis exitus fuit, quæ septimo Octobris, die S. Iustinæ virgini & martyri apud Christianos sacro anno 1571. contigit, memoranda semper Pontificio, Hispano, & Veneto nomini, quod ea omnium exitium in dubium vocaretur.

Sed ad Philippum reuertamur: cui his nondum fitis expleta est. Turcis enim inuicti animi Princeps semper infestus, Ioannem Austriacum fratrem cum valida classe in Africam mittit, ac Tuneto vrbe iterum occupata, & Bisarta per deditioem accepta firmoquæ præsidio munita, Mulcassem iuniorem legitimum heredem in regno confirmat: Amidam verò Regem Tyrannum cum vxore & liberis in Siciliam ablegat. Magnæ sanè potentæ signum, regna pro meritis his dare, alijs pro delictis adimere. Portugalliæ regnum, Sebastiano rege in Africa nulla relicta prole cum exercitu deleto, & Henrico Card. Rege terris adempto, ratione matris Isabellæ, quæ Ioannis tertij Regis Sebastiani Aui erat soror, Castellæ cæterisque Hispaniæ regnis adiunxit; atque ita tota Hispania à mari, vsque ad mare, & rursus à columnis Herculis ad montes Pyrenæos ei hereditario iure soli cessit. Magnas &

Anni 152
XPI

T H E A T R V M

inauditas victorias in Peruana, Mexicana & cæteris noui Orbis Prouincijs per Legatos obtinuit. Verùm vt erat Christianæ Religionis propagator auidissimus, non tantùm auxiliaribus militum copijs persepè missis, nouo Imperio inhiabat, quantum miserorum hominum veræ fidei cognitione priuatorum animas CHRISTO acquirere studebat, religiosorum hominum colonijs ex orbe nostro eo destinatis. Præterea aliud pietatis opus Diuino Numine afflatus (ne quid præclarissimis Christianarum virtutum splendoribus deesset) cæteris regiae suæ benignitatis, & gloriæ ornamentis addidit. Quotannis enim ingentibus diuitiarum thesauris in hoc absumptis per certos inuiolatæ fidei ministros in Africã missos, Christianos homines miserrima ibidem seruitute, omniq; crudelissimorum cruciatuum genere afflictos, à sæuissimis Barbarorum manibus liberauit. Quem morem tam Christiano Principe, & populo dignum, nunquam satis laudata, perque omnium mortalium ora cantata Hispania sine intermissione in-hodiernum vsque diem obseruat: id laudis sibi soli præ cæteris Christiani Orbis regionibus, & prouincijs iure vindicans. Cuius tam egregiæ pietatis præmio in hoc sæculo, aliud maius in futuro expectans, non caruit: DEVS enim religiosissimi Christianissimiq; Regis Philippi conatus, perpetuo victoriarum & trophæorum cursu mirè fortunauit. Quocirca meritò doctissimus quidam Poëta suo more cecinit:

Magne

*Magne Philippe suas de cælo Iupiter urnas
Misit, & humanas sortes tibi credidit vni.*

In hæreditarijs tamen Belgicis prouincijs (vt nihil in humanis est firmum) horrendos, cum diuinarum humanarumque rerum confusione tumultus expertus est, ita vt ad multos annos plusquam tragicam manus in se vertentis Belgij viderimus faciem: ad quos sedandos non opibus, non ducibus, vix sanguini suo pepercit; horum motuum bellorumque ciuiliū finem tantopere exoptatum Rex pijsissimus non vidit, fatis, vt ita dicam, tanti mali medelam alteri manui reseruantibus. Tandem omnium Rex Regum DEVS Regem Philippum eo ad vniuersi sui gubernationem quasi vicario satis vsus, senio confectum ad eternæ beatitudinis fruitionem, tot laborum pro Diuino, & incomprehensibili suo nomine susceptorum præmium, ex infima huius mundi miseriarum abyfso vocare decreuit. Igitur in augustissimo S. Laurentij Monasterio, nunc Escoriale appellant (quod viuens extruxerat, vetera orbis miracula non iam æmulans, at exsuperans) morbo correptus, Christianissimum Creatori suo Omnipotenti DEO spiritum reddidit, Dominica 13. Septembris, anni nonagesimi octauī, supra millesimū quingentesimum, Regnorum suorum quadragesimo secundo: ætatis item septuagesimo secundo. Verè Christianissimus Princeps fuit, & cui mundus annos
adhuc

Anni 154
XPI.

T H E A T R V M

adhuc longiores optaret, etenim iterum eæ mœstæ voces (quod & Ferdinando accidisse meminimus) exaudiebantur. O utinam talis Princeps, aut non nasceretur, aut non moreretur. Et item istæ:

*Philippo rebus adempto,
Nec color Imperij, nec frons erit vlla Senatus.*

Verum omnium Moderator DEVS Orbem terræ nondum internecioni destinans, alium Philippum magni huius ex Anna Austriaca filium Mundo Regem dedit, qui inuictissimorum Principum Aui & patris virtutum vnicum exemplar, dum viueret, extitit. Cuius filius Philippus, huius nominis quartus, eos populis de se fructus dat, quales plerumque homines summis votis à Superis solent exoptare. Cuius vitam & regnum, præclarissimamque prolem, Orbis spem, DEVS Optimus, DEVS Max. fortunet. Porro ex vxore Isabella Henrici secundi Gallorum Regis natu maiori, reliquit filias duas, præstantissimas huius sæculi Heroínas Isabellam, & Catharinam: hanc Serenissimo Carolo Emmanueli Sabaudia Ducis, illam potentissimo Archiduci Alberto, Maximiliani secundi filio, Ferdinandi primi Romanorum Imperatorum nepoti, duorum Cæsarum, fratri, nuptas. Huic Alberto, Principi, & Domino meo, eheu, quondam clementissimo, cui Isabella coniux altera lux nostra, Belgium in dotem attulit, ob singularem pietatem superi concessere

concessere primam finiendæ ciuiliū bellorum tra-
gediæ viam sternere. Ante cuius aduentum,

*Heu quantum inter se bellum stragemque ciebant,
Heu quantas acies!*

Verùm vt

*Venit in imperium magnum populumq; potentem,
In sua victrici conuersum viscera dextra,
Et regere aggressus, magno turbante tumultu
Res Belgæ sistit.*

Plaude igitur Belgium, nam

*Hic vir, hic est, tibi quem promitti sapius audis,
Austrus Albertus Diuum genus, aurea condet
Sacula qui rursus.*

Felix profecto Belgium, nam tot inuictos Principes
ex te natos (quos ad cunctas Christiani Orbis partes,
tamquam præclarissima Mundi lumina, à DEO ad
Imperia missos cognouimus) Belgæ tui venerantur:
per hos enim Barbaræ, & indomitæ Gentes signa tua
nouerunt: per eisdem

*Vndè venit Titan, Et nox ubi sidera condit,
Quaque dies medijs flagrantibus astuat horis,*

Imperium

Anni 156 **THEATRVM REGIVM.**

XPI Imperium profers. Te quoque tot inuictissimorum
Heroum terram altricem mundus prædicat. Nam
Cæsares, Reges, Principes, & Reginas, quos generi
humano dedisti, innumeros penè esse, quis est qui
neget? Vndè non immeritò dici potes

*Felix prole virum : qualis Bereynthia mater
Inuehitur curru Phrygias turrata per vrbes,
Lata Deum partu, centum complexa nepotes.*

Theatri Regi prima partis finis.

INDEX

I N D E X
R E R V M M E M O R A B I L I V M,
Q V Æ H O C L I B R O C O N T I N E N T V R.

- A.
- A** Adamo vsque ad diluuium quot anni. 3
- Abbates & alij in sumptum belli nummos conferunt. 113
- Abdala infirmitate percutitur. Toleti Rex. *ibid.*
Ducit Theresiam. *ibid.*
Remittit uxorem intactam. *ibid.*
- Abderamen Rex Cordubæ habet in aula copiam medicorum. 60
- Accipit in aula Castelle Regem. *ibid.*
- Aetius Subdulus. 23
Dux Romanus. *ibid.*
Occiditur à Valentiniano. 24
- Aquila Gothorum Rex. 28
Mouet bellum Cordubensibus. 29
Fugatur è regno. *ibid.*
Occiditur. *ibid.*
- Alaricus Gothorum Rex. 20
Ex nobili Baliborum familia. *ibid.*
Cum Radagasto tendit ad urbem. *ibid.*
- Cum Honorio pacem facit. *ib.*
Fugatur à Stilicone. *ibid.*
Superat Stiliconem. *ibid.*
Capit Romam. *ibid.*
Parcit ad sacra loca confugientibus. 21
Tendit in Campaniam. *ibid.*
Mare conscendit. *ibid.*
Naufragium patitur. *ibid.*
Consentia moritur. *ibid.*
Eius sepultura mirabilis. *ibid.*
- Alaricus Iunior Eurico succedit. 25
Gerit ne Clodoueo bellum. *ib.*
Prælio superatur. *ib.*
A Clodoueo superatur & occiditur. *ibid.*
- Albertus Austrius ducit Isabelam. 154
Habet Belgium in dotem. *ibi.*
Princeps benignus, amans pacis. *ibid.*
Procurat pacem in Belgio. 155
- Alchamas contra Pelagium tendit. 47
A Pelagio fugatur. *ibid.*
- Alfonsus Catholicus quisnam 48
Recuperat multa loca in Hispania. *ibid.*
- O
Extir-

I N D E X

<p><i>Extirpat Arrianam sectam.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Templa restaurat.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Patria restaurator.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Mors eius & proles.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Alfonsus secundus Rex Hispania.</i> 51
 <i>Castus.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Habet victoriam contra Arabes.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Superat Carolum Gallum.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Regno exiit.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Ad Regnum reuocatur.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Princeps pius.</i> 52
 <i>Eius mors & sepultura locus.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Alfonsus tertius Rex Hispania.</i>
 54
 <i>Magnus dictus.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Regno pellitur, restituitur.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Subiugat rebelles.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Liberat Legionem obsidione.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Init cum Gallis foedus.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Exornat templum D. Iacobi.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Ingratus Bernardo Carpio.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Infortunatus & quare.</i> 55
 <i>Cedit filio Regnum.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Zamorra moritur.</i> <i>ibid.</i></p> | <p><i>Alfonsus quartus Hispania Rex.</i>
 88
 <i>Cedit fratri Regnum.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Monasterium ingreditur.</i> <i>ib.</i>
 <i>Monasterium egreditur.</i> <i>ib.</i>
 <i>Repetit à fratre regnum.</i> <i>ib.</i>
 <i>Capitur & oculis priuatur.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Alfonsus quintus Hispania Rex.</i>
 63
 <i>Regi Mauro despondet sororem.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Restaurat Legionem urbem.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Refert Regum corpora Legionem.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Vulneratur, moritur.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Alfonsus sextus Hispania Rex.</i>
 67
 <i>Ab exilio reuocatur.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Expugnat Toletum.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Infelicitèr pugnat cum Mauris.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Periclitatur in pralio.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Aduertit causam calamitatis.</i>
 <i>ibid.</i>
 <i>Amouet balnea.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Annibale sapientior.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Scipioni similis.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Alfonsus septimus per uxorem obtinet Castellam.</i> 68
 <i>Vincit Mauros.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Restaurat Numantiam.</i> <i>ibid.</i>
 <i>Geris</i></p> |
|---|---|

RERVM MEMORABILIVM.

Gerit cum priuigno bellum.	ibid.	Dat Ordini insignia.	ibid.
ibid.		Bonus dictus.	ibid.
Cedit ei Regnum.	ibid.	Eius cum nobile quodam col-	
Eius mors.	ibid.	loquium.	ibid.
Alfonsus octauus Hispaniæ Rex.		Eius mors & proles.	71
69		Alfonsus decimus Hispaniæ Rex.	
Redit ab expeditione Hieroso-	ibid.	76	
lymitana.		Sapiens dictus.	ibid.
Princeps bonus.	ibid.	Eius liberalitas.	ibid.
Expugnat Calatrauam &		Imperatorem carcere liberat.	
Cordubam.	ibid.	ibid.	
Habet amplissimum Impe-	ibid.	Portugalliam à tributo facit	
rium.		immunem.	ibid.
Hispaniæ Imperator.	ibid.	Murciam expugnat.	ibid.
Animaduertit in militem.		Dat Murciæ sua insignia.	
ibid.		ibid.	
Recipit Regem Galliæ regno.		Celebrat filij nuptias.	77
ibid.		Eligitur Imperator.	ibid.
Separat Castellam à Legionē.		Tendit in Germaniam.	
ibid.		ibid.	
Sub arbore moritur.	70	Reuertitur in Hispaniam.	
Alfonsus nonus Hispaniæ Rex.		ibid.	
70		Moritur præ dolore.	78
A patruo bello petitur.		Alfonsi de Gusman mira constan-	
ibid.		tia.	79
Defenditur à Comitibus de		Alfonsus undecimus Hispaniæ	
Lara.	ibid.	Rex.	81
Princeps clarissimus.	71	Sequitur malum consilium.	
Superatur à Saracenis.		ibid.	
ibid.		Fit benignior.	ibid.
Deuincit Saracenos.	ibid.	Eius de militibus manda-	
Instituit Ordinem S. Iacobi.		tum.	

I N D E X

tum.	ibid.	ibid.	
Hortatur suos ad pugnam.		Arianus.	ibid.
82		Infert iniuriam uxori.	
Stupendam habet victoriam.		27	
ibid.		Parat fugam.	ibid.
Euadit periculum mortis.		Fugit ad templum.	ibid.
83		Telo occiditur.	ibid.
Eius in Maurum clementia.		Amidas Tyrannus.	151
ibid.		Legatur in Siciliam.	ibid.
Peste moritur.	ibid.	Andalusia unde dicta.	2
Deplorat filij mores.	84	Andreas Dandolus Nicosie	
Alhama expugnata.	92	præfectus.	113
Algerbium cedit Portugallie		Eius caput mittitur ad Bra-	
Regibus.	76	gadinum.	122
Almansor spoliat templum Com-		Andreas Furia Architalassus	
postellæ.	62	Philippi Regis.	115
Fulmine territus.	ibid.	Mandatur cum classe in Si-	
Infirmirate corripitur.	ibid.	ciliam.	ibid.
Ex dolore moritur.	ibid.	Item à Pontifice in Corcy-	
Aluarus de Luna Regi Castel-		ram.	ibid.
le gratus.	89	Ducit dextrum cornu in clas-	
Capite truncatur.	ibid.	se.	134
Alus Bassa.	136	Altius in mare nauigat.	
Christianam classem inuadit.		139	
144		Creditur a Turcis fugere.	
Eius triremis à Christianis		139	
capitur.	147	Vult Lusalam inuadere à la-	
Caput ei amputatur.	ibid.	tere.	142
Eius filij capti.	ibid.	Andræ Soriani pro Barbari-	
Amalaricus Alarici filius.		go cura.	140
26		Annibal parcit templo Dianæ.	
Accipit ab auo Regnum.		II	

Eius

I N D E X

<i>Paulum Gracum mittit cum</i>		<i>Ad Gallos se recipit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>copijs ad Hildebertum.</i>	36	<i>Gallus gratus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Ei ciuitates rebellant.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Infortunatus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Eius victoria de proditori-</i>		<i>Boabdelis Granatæ Rex.</i>	92
<i>bis & de Saracenis.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Mittit legatos ad Ferdinan-</i>	
<i>Curat Concilium Vocari.</i>		<i>dum.</i>	93
<i>ibid.</i>		<i>Dedit se.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Exornat Toletum.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Procedit obuiam Ferdinan-</i>	
<i>Vertitur in insaniam.</i>	<i>ibid.</i>	<i>do.</i>	94
<i>Vitam monasticam agit.</i>		<i>Titulis Regijs priuatur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>		<i>In honore habitus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Moritur.</i>	<i>ibid.</i>		
<i>Barbarorum crudelitas nimia.</i>		C.	
44		<i>Caba Iuliani Comitis filia.</i>	41
<i>Barbari Reges in Hispania.</i>	44	<i>A Roderico constupratur.</i>	<i>ibi.</i>
<i>Barbarossa fugatur.</i>	105	<i>E turri precipitatur.</i>	144
<i>Brygus patri succedit.</i>	4	<i>Cacus.</i>	10
<i>Primus Castella fundauit.</i>		<i>Quis.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>		<i>Atquo nomen habet.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Oppida extruit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Hispaniam occupat.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Eius temporibus colonia ex</i>		<i>Hispania Rex à quibusdam</i>	
<i>Hispaniæ deducta.</i>	<i>ibid.</i>	<i>dictus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Quot annis regnauit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Ex Hispania fugatur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Beatrix Brabantia Ducis filia</i>		<i>Cesaraugusta recuperatur.</i>	68
<i>Ferdinandi uxor.</i>	76	<i>Calamitatis Alfonsi quæ causa.</i>	
<i>Belli Lepantini origo.</i>	110		67
<i>Belgium dat generi humano Re-</i>		<i>Campus Arrianus unde dictus.</i>	
<i>ges & Reginas.</i>	155		25
<i>Berengaria quenam.</i>	73	<i>Captiuorum miseria & serui-</i>	
<i>Bernardus Carpius quisnam.</i>	51	<i>tus.</i>	94
<i>Petit patrem liberari è car-</i>		<i>Capucini & Sacerdotes Chri-</i>	
<i>cere.</i>	54	<i>stianos ad pugnam hortan-</i>	
<i>Bellator insignis.</i>	<i>ibid.</i>	<i>tur.</i>	138
<i>Deplorat mortem patris.</i>	55		<i>Carolus</i>

RERVM MEMORABILIVM.

Carolus Philippi filius Rex.	99	Germania.	ibid.
Eius dies natalis.	ibid.	In Belgium venit.	106
Princeps inuictus.	ibid.	Expectat filium Bruxellis.	ib.
Electus Imperator.	100	Regna transfert in filium.	ib.
Perfert rebellionem in Hispania.	ibid.	Imperium cedit fratri.	ib.
Gerit cum Gallo bellum.	ibid.	In Hispaniã proficiscitur.	ib.
Franciscum Regum bello capit.	101	Eius mors.	ibid.
Regem liberat.	ibid.	Ætas & laus.	407
Dat ei sororem in vxorẽ.	ibi.	Carolus Lanoius Belga.	101
Tendit in Italiam.	ibid.	Caracosa Valonæ Præfectus.	148
Agit cū Pontifice Bononiæ.	ib.	A Ioanne Benedicto obruncatur.	ibid.
Aureo diademate insignitur.	ibid.	Carcassona vrbs.	25
Restituit Francisco Sfortiæ Mediolanum.	ibid.	Cardinales ad fœdus faciendum Romæ electi.	115
Florentinus bellum infert.	ibi.	Carthagena quænam.	9
Fauet Mediceis.	ibid.	A quo condita.	ibid.
In Germaniam tendit.	103	Vndè nomen habet.	ibid.
Prælium offert Solymano.	ib.	Carthaginenses Hispaniæ imperant.	13
In Africam traicit.	104	Quinam.	ibid.
Expugnat arcẽ Goletanã.	ib.	De Imperio orbis spem concipiunt.	14
Tentat inuadere Tunetũ.	ib.	Bellum cū Romanis inchoant.	15
Sublimis in equo accendit suos ad prælium.	ibid.	Castellæ Comitatus in Regnum erigitur.	64
Potitur victoria.	105	Castellã cum Legione coniungitur.	65
Accipit Tunetum.	ibid.	Castella prouincia.	57
Restituit Regnũ Muleassi.	ibi.	Castellæ Comites occisi.	ibid.
Algeriam tentat.	ibid.	Castellani creant iudices.	57
Cum classe periclitatur.	ibid.	Catharina Philippi 2. filia nubis.	
Cæteris Europæ Principibus laudabilior.	ibid.	Duci Sabaudie.	154
Deuincit Protestantes in		O 2	Chil.

INDEX

- Childebertus Amalarico bellum* vigilantia. 125
infert. 27
Christiani Nicofia erupunt. 119
Christianarum feminarum ma-
gnus animus. 121
Christianorum tormentariorum
in iaculando dexteritas. 125
Eorum metus ob Famangu-
flam captam. 131
Eorum clafsis. 132
Eorum animus. 136
Deliberant quid post victo-
riam agendum. 150
Clericis non licet fungi officijs.
 34
Clotildis Amalarici uxor. 27
Amarito percutitur. *ibid.*
Cindafunthus Regiã occupat. 34
Eluit maculam Tyrannidis.
 35
Declarat filium Regni con-
sortem & quare. *ibid.*
Comites de Lara defendunt Al-
fonfum Regem. 70
Comes Hieronymus Martinen-
gus. 113
Comes de Rochas Cyprius. 113
Eius in confilio pertinacia.
 117. 118
Occiditur. 121
Comes Tripolis tormentorum
bellicorum prefectus. 113
Nicofia capta occiditur. 121
Comitis Neftoris Martinengi
- Coraperus pyrata capitur.* 140
Cornelia Scipionis fpernit nu-
ptias Regis Ptolomæi. 63
Cruces innumera in quodam Hi-
spania campo. 43
Crux in aere vifa. 71
Cubath Chiaufius Selymi Lega-
tus Venetias venit. 112
Mandata exponit. *ibid.*
 D.
Deabus Geryon occupat Hifpa-
niam. 5
Quifnam fit. *ibid.*
Vndè nomen habet. *ibid.*
Quot annos regnavit. *ibid.*
DEVS punit Hifpaniam fici-
tate. 12
Diane templum iuxta Sagun-
thum. 11
A quo conditum. *ibid.*
Quot annos fterit. *ibid.*
Didacus Lupus de Afturniga. 88
Difficultates in fpoliorum diui-
fone orta. 150
Donatus inducit vitam monafti-
cam in Hifpaniam. 30
 E.
Egica Rex. 3
Repudiat uxorem. *ibid.*
Cum Gallis pugnat. *ibid.*
Princeps bonus. *ibid.*
Declarat filium Regni con-
sortem. *ibid.*
 Emma.

RERVM MEMORABILIVM.

Emmanuel Philebertus Sabau-	Princeps optimus.	ibid.
diæ Dux. 108	Mauris infestus.	ibid.
Gerit pro Philippo bellum in	Conimbriam recuperat. 65	
Belgio. ibid.	Virseam expugnat. ibid.	
Epistonia expugnata. 90	Sagittarium occidit. ibid.	
Episcopi Limissensis ardor. 126	Toleti Regem reddit tributa-	
Eruigius Regnum occupat. 36	rium. ibid.	
Dat filia maritum. 37	Castellam cum Legionem coniun-	
Excludit Theodofredum. ibi.	git. ibid.	
Erythrus Rex quisnam. 10	Hispania Monarcha. ibid.	
Quot annos regnavit. ibid.	Magnus dictus. ibid.	
Ermelinda Pelagij filia. 47	Fit senex & infirmus. ibid.	
Enricus fratricida Rex est. 24	Moribundi oratio. ibid.	
Magnus Tyrannus. ibid.	Filijs regnum diuisit. ibid.	
Vastat Hispania vrbes. ibid.	Indutus cilicio moritur. ibid.	
Arelatum & Massiliam inua-	Ferdinandus secundus Castella	
dit. 25	Rex omnium Regum maxi-	
Exteræ nationes occupant His-	mus. 73	
paniam. 13	Castellâ cū Legionem sociavit. ib.	
F	Expugnat Hispalim. ibid.	
Fasila fuste occiditur. 38	Eius piū dictum. 75	
Fasila Pelagij filius patri suc-	Obtinet victorias. ibid.	
cedit. 47	Secundus Polyorchetes. ibid.	
Venator potius quā miles. ib.	Deum timens, deploratur	
Dilaniatus perijt. 48	mortuus. ibid.	
Fames ingens in Hispania. 57	Ferdinandi de la Cerda solem-	
Federis inter Christianos leges.	nes nuptia. 77	
121	Ferdinandus tertius Rex. 79	
Ferdinandus Gundissalvus pri-	Misericors. ibid.	
mus liber Castella Comes. 60	In credendo leuis. ibid. No-	
Moritur. ibid.	biles innocētes occidi iubet. 81	
Ferdinandus Veremundo succe-	Citatus ad tribunal DEI su-	
dit. 64	bita morte extinguitur. ibid.	
Secundus Rex Castella. ibid.	Ferdinandus 4. Castella Rex. 91	

INDEX

<i>Eius tituli & Regna.</i>	<i>ibid.</i>	<i>uij à Porcia fortitudo.</i>	140
<i>Granatam obsidet.</i>	92	<i>Froila secundus occupat Reg-</i>	
<i>Mittit suos ad Boabdelim.</i>	<i>ibid.</i>	<i>num.</i>	57
<i>Cum vxore Granatam ingredi-</i>		<i>Crudelis.</i>	<i>ibid.</i>
<i>tur.</i>	94	<i>Lepra percussus obit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Captiuos liberat.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Froila occupat regnum.</i>	54
<i>Laudatur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Tyrannus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Inuenit nouum Orbem.</i>	95	<i>A Senatoribus occisus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Habet Insulas fortunatas.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Froila Alfonso succedit.</i>	48
<i>Ad ciuilem statum se cōuertit.</i>	96	<i>Saracenos vincit.</i>	49
<i>Instituit nouum iustitiæ genus.</i>		<i>Fratrem occidit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>		<i>Ab alio fratre occiditur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Indices creat.</i>	<i>ibid.</i>	G.	
<i>Templa construit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Gades à quo conditæ.</i>	10
<i>Vltimus Gothici sanguinis Rex.</i>		<i>Gaditam extruunt Herculi se-</i>	
97		<i>pulchrum.</i>	7
<i>Ferdinādus Talabricus primus</i>		<i>Gaditani impetrant auxilia à</i>	
<i>Granatæ Archiepiscopus.</i>	94	<i>Carthaginensibus.</i>	14
<i>Florentinorum cum Carolo bel-</i>		<i>Græcorum Principes in Hispa-</i>	
<i>lum.</i>	101	<i>niam Venere.</i>	11
<i>Franciscus Rex Gallie cum Ca-</i>		<i>Galli Hispaniā ingrediuntur.</i>	27
<i>rolo bellum gerit.</i>	106	<i>Superantur ab Hispanis.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Bello capitur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Vitam auro redimunt.</i>	28
<i>In Hispaniam aduebitur.</i>	101	<i>Gandauum maxima Vrbs.</i>	100
<i>Captiuitate liberatur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Laudatur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Ducit Caroli sororem.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Garfias Castellæ Comes occidi-</i>	
<i>Franciscus Sfortia apud Casa-</i>		<i>tur.</i>	64
<i>rem impetrat Mediolanum.</i>		<i>Garfias Alfonso succedit.</i>	56
101		<i>Vincit Arabes.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Fredericus Saxonie Dux &</i>		<i>Garfias Toletanus mittitur in</i>	
<i>Lantgrauis Carolo bellum</i>		<i>Africam.</i>	103
<i>mouent.</i>	105	<i>Obtinet victorias.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Vincuntur, capiuntur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Gargoris patri succedit.</i>	11
<i>Frederici Nani & Comitis Sil-</i>		<i>Mellicola dictus.</i>	<i>ibid.</i>
		<i>Quot</i>	

RERVM MEMORABILIVM.

Quot annos regnavit.	ibid.	Gratianus Imperator creat	
Agnoscit nepotem.	ibid.	Theodosium consortem Impe-	
Quem regni heredem designat.		rij.	20
ibid.		Gudemirus Rex est.	22
Gebellinorum & Guelforum ini-		Vascones & Romanos detinuit.	
tia.	74		33
Geryones qui & quare trige-			H
mini.	6	Habidus Avo succedit.	11
Ab Hercule victi.	ibid.	Infans euadit pericula.	12
Gerunda Vrbs à quo dicta.	5	A cerua in antrum asportatur, à	
Gesselaricus Rex.	26	Venatoribus inuentus.	ibid.
Qualis.	ibid.	Instituit audientias in Hispania.	
Regno exutus.	ibid.	ibid.	
Eius mors.	ibid.	Vltimus veterum Hispaniæ Re-	
Gibraltar à quo condita.	10	gum.	ibid.
Gibraltar expugnata.	80	Henricus Lotharingus accipit à	
Girondiorum domus origo.	5	socero Lusitaniæ partem.	68
Gothorum origo.	19	Hericus Rex puer infortunio oc-	
Gothorum varia genera.	ibid.	ciditur.	73
Gothis Myfia data.	19	Henricus Ferdinandi filius Ro-	
Gothi rebelles Romanis: Mysiam		mæ Senator.	76
occupant.	ibid.	Henricus 2. fratri succedit.	85
Superant Valentem.	ibid.	Munificus.	ibid.
Gothi longa pace debiles.	42	Moritur stupendo mortis gene-	
Eorum Regum habitus in pugna.		re.	ibid.
ibid.		Henricus 3. Rex Castella.	87
Granata Rex tributarius Fer-		Princeps bonus.	ibid.
dinando.	73	Rumorum avidus.	ibid.
Tenetur mittere trecentos equi-		Mittit Legatos ad Indos.	ibid.
tes.	ibid.	Valetudinarius.	ibid.
Granata obsessa.	88	Henricus 4. Castella Rex.	90
Obsidione liberatur.	89	Granata Regnum inuadit.	ibid.
Iterum obsessa.	ibid.	Eius regium dictum.	ibid.
Deditur.	ibid.	Suis contentus.	91

INDEX

<i>Rêcusat Catalaunos subditos</i>		<i>Fluminibus non abundat.</i>	<i>ibid.</i>
<i>accipere.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Fontibus felix.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Hermandatus quid.</i>	96	<i>Hispania ad exterum deuenit</i>	
<i>Hercules mansit in Hispania.</i>	6	<i>Regem.</i>	<i>ibid.</i>
<i>In Italiam reuertitur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Hispani bellicosi.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Filium suum creat Regem in</i>		<i>Hiberni ab Ibero dicti.</i>	4
<i>Hispania.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Hispanus Hispania Rex.</i>	6
<i>Reuertitur in Hispaniam &</i>		<i>Princeps generosus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>quare.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Populo gratissimus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>In Hispania moritur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Iberiam Hispaniam nominat.</i>	
<i>Princeps bonus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Hercules Thebanus in Hispaniam</i>		<i>Quot annos regnavit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>venit.</i>	10	<i>Hispania deuenit in Græcorum</i>	
<i>Quando.</i>	<i>ibid.</i>	<i>dominium.</i>	11
<i>Hermenogildus patri rebellus.</i>	30	<i>Hispania paruit diuersis.</i>	12
<i>Hispani obsidentur à patre.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Eius magna siccitas.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Captus et vita priuatus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Hispania Reges à Gothis descen-</i>	
<i>Hesperus Rex.</i>	7	<i>dunt.</i>	21
<i>Quomodo.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Hispania in fide constans.</i>	32
<i>Quis sit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Hispania mos nobiles pueros in</i>	
<i>Ex Hispania fugatur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>aula nutriti.</i>	40
<i>Hesperia Insula à quo dicta.</i>	7	<i>Hispania respicit Pelagio Du-</i>	
<i>Quanam.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ce.</i>	45
<i>Hildebertus quidam Cæsar re</i>		<i>Hispani deplorant Ferdinan-</i>	
<i>ducit Iudeos in Hispaniam.</i>	36	<i>dum.</i>	75
<i>Hispania situs.</i>	1	<i>Hispaniarum plorantium di-</i>	
<i>Termini.</i>	<i>ibid.</i>	<i>eum.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Quomodo diuidatur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Hispania tota à Mauris libera-</i>	
<i>Olim Hiberia & Hesperia &</i>		<i>ta.</i>	94
<i>Celtiberia & quare unde</i>		<i>Hispania luctus ob Reges Ca-</i>	
<i>dicta.</i>	<i>ibid.</i>	<i>tholicos.</i>	97
<i>Vini ferax.</i>	2	<i>Hispalus Hispania Rex Hispan-</i>	
<i>Habet equos veloces.</i>	<i>ibid.</i>	<i>lim condit.</i>	6
<i>Montibus aspera.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Hispalus à Ferdinando expu-</i>	
		<i>gnata.</i>	

RERVM MEMORABILIVM.

gnata.	73	Ioannes secundus Castellæ Rex.	
Hospitales domus ab Ottomannis		87	
instituta.	111	Ducit uxorem.	89
Earundem conditio.	ibid.	Omnibus gratus.	ibid.
Numerus.	ibid.	Assumit filium in Regē.	ibid.
I.		Ioannes Rex.	85
D. Iacobus apparet Hispanis in		Portugalliam inuadit.	86
prelio.	53	Cum Anglis bellum gerit.	ibid.
D. Iacobus Hispanis belli tes-		Princeps Catholicus.	ibid.
sera.	ibid.	Sub equo depresso perijt.	87
Iaphet filiorum Noëmi minimus		Ioannis secundæ mater Olympia-	
in Europam venit.	3	di similis.	88
Filios septem procreauit.	ibid.	Ioannis de Cisman strenuitas.	
Iberus Tubali patri succedit in		90	
Hispania.	4	Ioannes Contarinus Siroccum	
Docet suos artē metallorum		capit.	
eruendorum.	ibid.	Ioannes ab Austria classem con-	
Hispaniam Iberiam appellat.		scendit.	127
ibid.		Signum pugna præponit.	139
Quot annos regnavit.	ibid.	Ioannes Austriacus pugnat cum	
Iberes Asia populi à quo dicti.	4	Turcis.	139
In Asiam ex Hispania profe-		Expugnat Tunetum.	151
cti.	ibid.	Accipit Bisertam.	ibid.
Iberus fluvius à quo dicitur.	4	Isabella Catholica mors.	96
Illiberia ciuitas à quo constru-		Isabella Philippi 2. filia nubit	
cta.	6	Alberto Austrio.	154
Vndè dicta.	ibid.	Accipit à patre Belgium in	
Imperij Romani termini.	16	dotem.	ibid.
Incendium montium Pyrenæo-		Iubalda Ibero succedit.	4
rum.	6	Quot annos regnavit.	ibid.
Quando.	ibid.	Iubalda mons ubi.	4
Et quomodo.	ibid.	Vndè dictus.	ibid.
Insula Melitensis acriter à Tur-		Iudæi reuocantur in Hispaniam.	
cis oppugnata.	109	38	

Iudæi

INDEX

<i>Iudæi non possunt obire munia publica, & quare.</i>	34	<i>ibid.</i>
<i>Julianus Comes in Africam.</i>	41	<i>ibid.</i>
<i>Ex ea reuertitur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Intelligit filia dedecus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Dissimulat dolorem.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Septam nauigat.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Accersit Musam ex Africa.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Inuadit partem Hispaniæ.</i>	<i>ib.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Scelerum dat penas.</i>	44	<i>ibid.</i>
<i>In vincula conijcitur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
L		
<i>Lamina ærea & eius inscriptio Bononiæ.</i>	102. 103	<i>ibid.</i>
<i>Legio Urbis à Saracenis occupatur.</i>	62	<i>ibid.</i>
<i>Legatorum ingens numerus Bononiæ.</i>	101	<i>ibid.</i>
<i>Leonardus Ronconus Legatus.</i>	113	<i>ibid.</i>
<i>Leouigildus solus imperat.</i>	29	<i>ibid.</i>
<i>Cordubam occupat.</i>	30	<i>ibid.</i>
<i>Creat filios Regni consortes.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Cantabros domat.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Delet Sueuorum Regnum.</i>	<i>ib.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Filium rebellem Hispali obsidet.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Arrianus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Catholicus.</i>	31	<i>ibid.</i>
<i>Præcipit filio, ut B. Leandrum colat.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Primus Regum purpura in-</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ductus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Locus & dies pugne Roderici Regis.</i>	43	<i>ibid.</i>
<i>Loci pugne naualis descriptio.</i>	110. 137	<i>ibid.</i>
<i>Loxa recuperata.</i>	92	<i>ibid.</i>
<i>Ludouicus, septimus Franciæ Rex in Hispania.</i>	69	<i>ibid.</i>
<i>Ludouicus Torres in Hispaniam missus.</i>	114	<i>ibid.</i>
<i>Luiba secundus Recaredo succedit, Princeps insignis.</i>	132	<i>ibid.</i>
<i>Occiditur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Luiba Hispaniæ Rex.</i>	29	<i>ibid.</i>
<i>Creat fratrem Regni consortem.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Lusitania undè dicta.</i>	2	<i>ibid.</i>
<i>Oceano terminatur ab Occidente.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Lusitani Ioannem nothum creant Regem.</i>	86	<i>ibid.</i>
<i>Lusus patri succedit.</i>	9	<i>ibid.</i>
<i>Luzzalus pyrata.</i>	142	<i>ibid.</i>
<i>Dux Veteranus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Eius fortitudo.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Fuga euadit.</i>	147	<i>ibid.</i>
M.		
<i>Mahometes nascitur.</i>	31	<i>ibid.</i>
<i>Mahometes Miramolinus quissam.</i>	35	<i>ibid.</i>
<i>Eius cum duobus aulicis sapientissimum colloquium ibi.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Mahometus Siroccus Alexandria Prefectus.</i>	136	<i>ibid.</i>
	A Con-	

INDEX

‡ Romanos.	15	Paulus Græcus perfidus.	136
Oligiris quænam.	33	Pelagius Urbe fugatur.	45
Ordinis S. Jacobi infigne quale.	71	Latet in Cantabria.	ibid.
Ordonius Ramiro succedit.	53	Post cladem venit ad Astu- rias.	46
Reddit Mauros tributarios.	ibid.	Hispania liberatæ.	ibid.
Recuperat Salamancam.	ibid.	Cogitat vindicare sororis de- decus.	46
Ordonius secundus Rex.	57	Excitatur Christianos ad ar- ma.	ibid.
Barbaros vincit.	ibid.	Dux eligitur.	ibid.
Vindictæ cupidus.	ibid.	Primus post cladem Rex His- paniæ.	ibid.
Occidit Castellæ Comites.	ibid.	Rex Legionis dicitur.	ibid.
Ordonius tertius Rex.	59	Mutat Hispaniæ insignia.	ibid.
Repudiat uxorem.	ibid.	In caueam se recipit.	47
Fratrem rebellem superat.	ibi.	Ex spelunca egreditur.	ibid.
Ordonius cognomento Malus quisnam.	59	Vincit Mauros.	ibid.
Fugit ad Comitem Castellæ.	ibid.	Recuperat magnam Hispaniæ partem.	ibid.
Occupat Regnum.	ibid.	Moritur.	ibid.
Ducit uxorem.	ibid.	Petrus Rex.	84
Castellæ excluditur.	60	Crudelis.	ibid.
Occiditur.	ibid.	Occidit Regem hospitem.	ibi.
Orelia equus Regis Roderici.	43	A fratre regno ‡ vita exu- tus.	ibid.
P.		Philippus Austriacus Castellæ Rex.	98
Palentia ciuitas.	10	Ex Flandria nauigat in His- paniam.	ibid.
A quo constructa.	ibid.	Hispanis gratus.	ibid.
Vndè dicta.	ibid.	Immaturè moritur.	ibid.
Studium generale Hispaniæ olim.	ibid.	Eius laus ‡ proles.	ibid.
Palatinus succedit patri.	10	Philippus	
Ex Hispania fugatus.	ibid.		
Parmæ ‡ Urbini Principes prælio Lepantino intersunt.			

RERVM MEMORABILIVM.

Philippus 2. Caroli quinti filius	ibid.	
Unicus Rex.	107	Liberat captiuos Christianos.
Dies eius natalis.	ibid.	452
Ad Remp. euehitur.	ibid.	Vritur perpetuus victorijs.
Ducit Regis Portugallie fili- liam.	108	ibid.
Ducit Angliæ Reginam.	ibid.	Perfert motus in Belgio. 153
Laude dignus.	ibid.	Conatur sedare motus, sed frustra. ibid.
Gerit cum Gallo bellum.	ibid.	Incidit in morbum & mori- tur. ibid.
Obsidet Sanctoquintinum.	ibid.	Laus eius & ætas. ibid.
Pugnat cum Gallis.	ibid.	Philippus 3. Hispaniarum Rex.
Refert ingentē victoriam.	ib.	154
Expugnat Sanctoquintinū.	ib.	Phrygij populi aliās Brigij, vnde dicti. 5
Amans pacis.	ibid.	Pialus Bassa Constantinopoli cum classe soluit. 115
Ducit Isabellam Galli filiā.	ib.	Pontifex summus duodecim tri- remes instruit. 13
Conuertit arma in Turcas.	ib.	Fædus cum Philippo 2. init. ibid.
Mittit classem in Africam.	ib.	Portaus Bassa. 136
Vritur victoria.	ibid.	Christianam classem inuadit. 144
Reddit tutam à piratis His- paniam.	ibid.	Fuga euadit. 144
Conseruat ab interitu insulam Melitensem.	100	Princeps Auriacus mittitur ad bellum Florētinis inferendum. 107
Mittit fratrem contra Tur- cas.	ibid.	Prodigium Toleti Iudæo obla- tum. 24
Init fœdus cum Pontifice & Venetis.	ibid.	Territus fit Christianus. ibi.
Mittit fratrem in Africam.	ibid.	Pyrrhus tendit in Siciliam. 14
ibid.		Parit sibi odium. ibid.
Legat Amidam Tyrannum in Siciliam.	151	Fugit ex Sicilia. ibid.
Fit Portugallie Rex.	ibid.	
Ingentes obtinet victorias in nouo orbe.	152	
Propagat fidem in nouo orbe.		

INDEX

<i>Eius dictum de Romanis & Carthaginensibus.</i>	15	<i>Reges Gothi regnant in Hispania.</i>	19
<i>Q.</i>		<i>Regis Francorum de aula Hispaniae dictum.</i>	60
<i>Quinque Reges intersunt praelio, & quinam.</i>	23	<i>Recaredus Rex Catholicus.</i>	31
<i>R.</i>		<i>Catholicis bona restituit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Ramirus Rex</i>	52	<i>Abiurat haeresim.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Superat Comitem rebellem.</i>		<i>Euadit insidias.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>		<i>Pater patriae.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Vnicè amat fratrem.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Toleti moritur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Vincit Normannos.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Recaredus secundus puer Rex est.</i>	33
<i>Negat dare barbaris tributum.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Infans moritur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Visione confirmatur.</i>	53	<i>Radagastus quisnam.</i>	20
<i>Barbaros praelio superat.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Rodericus Theofredi filius fugit ad Romanos.</i>	39
<i>Ramirus secundus Rex.</i>	58	<i>Romanis charus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Fratri monasterium edificat.</i>		<i>Milite auctus venit in Hispaniam.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>		<i>Vitissam superat.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Madritium capit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Oculis priuat.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Vincit Mauros.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Rex est.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Casaraugusta Regem capit uiuum.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Perdit Hispaniam.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Morientis oratio.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Stuprat nobilem puellam.</i>	41
<i>Ramirus tertius Rex.</i>	61	<i>Mittit consobrinum contra Musam.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Fit insolens.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Accingit se bello.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Spernit matris consilia.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Conscribit nobilitatem.</i>	42
<i>Offendit nobilitatem.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Pugnat sed dubio Marte.</i>	<i>ibi.</i>
<i>Ad Veremundum opprimendum proficiscitur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Summam belli experitur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Moritur post pugnam.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Coronatus in pugnam procedit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Réccésinthus Rex.</i>	35	<i>Strenuus miles.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Concilia procurat.</i>	<i>ibid.</i>		
<i>Primatam Hispaniae Toletum transfert.</i>	<i>ibid.</i>		

Occum-

RERVM MEMORABILIVM.

<i>Occumbit.</i>	42	<i>A pinguedine liberatur. ibid.</i>
<i>Non inuentus.</i>	43	<i>Castellam declarat liberã. ibi.</i>
<i>Eius tumulus & inscriptio. ibid.</i>		<i>Veneno necatur. 61</i>
<i>Aperuit palatium clausum. 45</i>		<i>Sanctius Maior Aragoniæ Rex</i>
<i>Inbiat thesauris palatij. ibid.</i>		<i>uxoris causa Castellam obtinet primus. 64</i>
<i>Deceptus. ibid.</i>		<i>Sanctius secundus Rex Castella.</i>
<i>Viso palatio territus. ibid.</i>		66
<i>Rodericus de Buar quisuam. 86</i>		<i>Infert fratribus bellum. ibid.</i>
<i>Mauris terribilis. ibid.</i>		<i>A quo tam trucidatur. ibid.</i>
<i>Genus trahit ex Com. tibus</i>		<i>Sanctius tertius Rex est. 70</i>
<i>Castella. ibid.</i>		<i>Desideratus dictus. ibid.</i>
<i>Mortuus equo imponitur. ibi.</i>		<i>Instituit ordinem de Calãtra-</i>
<i>Roma Orbis Domina. 16</i>		<i>ua ibid.</i>
<i>Romani Hispaniam occupant. 16</i>		<i>Pius in fratrem. ibid.</i>
<i>Romani Duces illustriores. 16</i>		<i>Immatura morte eripitur ib.</i>
<i>Roma Gothia dicta. 21</i>		<i>Sanctius quartus Rex. 78</i>
<i>Romani vastantur à Septentrionalibus. 20</i>		<i>Excludit fratris filios. ibid.</i>
<i>Romus succedit patri. 9</i>		<i>Virtutibus clarus. ibid.</i>
<i>Romani non mittunt Legatos ad Alexandrum. 102</i>		<i>Deuincit Regem Fesnanum. ib.</i>
S.		<i>Saracenorum satrape Veniunt</i>
<i>Sagittæ in Mauros conuertuntur. 47</i>		<i>ad curias Alfonsi octau. 69</i>
<i>Sagunthus olim Zacynthus. 11</i>		<i>Scipio abigit ab exercitu duos</i>
<i>A quo condita. ibid.</i>		<i>scortorum millia. 67</i>
<i>Salomonis supellex Carcassonæ seruata. 25</i>		<i>Selymi mens. 112</i>
<i>Sanctius Roderici consobrinus cadit palio. 42</i>		<i>Mittit Legatum Venetias. ib.</i>
<i>Sanctius Crassus Rex. 60</i>		<i>Quare. ibid.</i>
<i>Se confert ab Regem Cordubæ. ibid.</i>		<i>Senis Mauri oratio ad Ferdinandum. 80</i>
		<i>Septentrionales vastant Romanos. 18</i>
		<i>Serui rebellant dominis.</i>
		<i>Solymanus obsidet Viennã. 103</i>
		<i>Non acceptat prælium. ibid.</i>

INDEX

Ex Vngaria fugatur.	104	Quis.	ibid.
Timet Caroli potentiam. ibi.		Hispania Monarcha.	ibid.
A suis de fuga carpitur. ibid.		Ædificat Oligirim.	ibid.
Eius dictum de Carolo &		Declarat filium Regni con-	
Ferdinando.	ibid.	sortem.	ibid.
Soria quenam.	68	Moritur cum filio eadem ho-	
Sicanus succedit patri.	8	ra.	ibid.
Sicania unde dicta.	ibid.	Pauperum patronus.	ibid.
Eadem quæ Trinacria. ibid.		Suintilla secundus Rex.	34
Sicileus patri succedit.	8	Duo Concilia procurat.	ibid.
Strenuus miles.	ibid.	Bella non habuit et quare. ib.	
Eo regnante diluuium Tbes-		Ordinat Rempub.	ibid.
salia.	ibid.	Sycoris fluuius à quo dictus.	8
Siculi mittunt legatos ad Pyr-		Eius meminit Cæsar.	ibid.
rhum.	14	Sycorus Rex quot annos regna-	
Deficiunt à Pyrrho.	ibid.	uit.	ibid.
Sigericus Ataulpho succedit.	22	T.	
A suis occisus.	ibid.	Tagus succedit patri.	5
Sillo Rex quisnam.	49	Colonias deducit in Asiam. ib.	
Ignominiosam pacem cum		Quot annos regnavit.	ibid.
barbaris facit.	ibid.	Tagus fluuius unde dictus. ibi.	
Pœnitentia ducitur.	ibid.	Tariclo Rex Maurorum.	47
Domat Galleciam.	ibid.	Tarracona unde dicta.	2
Sisebutus Rex.	33	Tariffa expugnata.	78
Eius laus.	ibid.	Thendius Hispania Rex.	27
Iudeos persequitur.	ibid.	Quisnam.	ibid.
Concilium procurat.	ibid.	Cædes.	ibid.
Eius mors qualis.	ibid.	Morientis mandatum.	28
Sisenandus Rex.	34	Theodosius creatur à Gratiano	
Procurat concilium.	ibid.	consors Imperij.	20
Stilico cædit Alaricum.	20	Theodoredus Vallia succedit.	
Suæuorum Regnum deletum.	30		
Quot annos duravit.	ibid.	23	
Suintilla Rex.	33	Cum Romanis Attilam ag-	
		greditur.	ibid.
		Eius	

RERVM MEMORABILIVM.

Eius mors.	ibid.	Mari venit in Hispaniam. ib.
Theodoricus Rex insignis.	24	Appulit propè Nauarrā. ib.
Pugnat cum Rege Sueuorū. ib.		Duas Urbes condidit. ibid.
Eius cedes.	ibid.	Regnavit ad multos annos.
Theodorici Statua aurea.	26	ibid.
Theodisclus Hispaniæ Rex.	28	Tulcas Rex.
Quisnam.	ibid.	Juuenis prudens.
Libidinosus.	ibid.	Princeps insignis.
Occiditur.	ibid.	Moritur in flore ætatis. ibid.
Theodofredus quisnam.	36	Turcarum classis in Europa dis-
Theofredus exul Cordubæ.	39	spatur tota.
Eius uxor quæ.	ibid.	Turcarum copiæ ad bellum Cy-
Theresia Alfonso quinti soror.	63	prium.
Nubit Regi Mauro.	ibid.	In Cyprum appellunt.
Virgo castissima.	ibid.	Nicosiam capiunt, spoliât.
Abhorret infideles nuptias. ib.		Famâugustam obsident.
Ad fratrem reuertitur. ibid.		Verberant.
Ducit vitam cœlibem. ibid.		Turcarum classis clades.
Testa quisnam.	9	Turcarum cæsorū numerus.
Quomodo Rex est.	ibid.	149
Tunetum antiqua Carthago.	104	Turismundus Theodoro suc-
Deditur Carolo.	ibid.	cedit.
Toleti palatium clausum.	45	Ab Aetio decipitur.
Toletum recuperatum.	67	Fugat Attilam.
Tres Imperatores vulnerati.	148	Eius mors.
Trinacria eadem quæ Sicania.	8	V.
Troia quando eversa.	11	Valentia urbs.
Tubal filiorum Iaphet quintus		A quo condita.
primus Hispaniæ Rex.	4	Vndè dicta.
Omnium primus in Hispani-		Valentiniannus occiditur.
am venit.	ibid.	Velascorum domus.
Attalus quoque dictus.	ibid.	Venetorum ad Selymi postulata
Greges & armenta induxit.		responso.
ibid.		Legatos ad Principes Chri-
		stianos

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

<i>stianos mittunt.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Ducit multas vxores.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Præsidium in Cyprum mit-</i>		<i>Vrbes muris nudat.</i>	<i>ibid.</i>
<i>tunt.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Reuocat Iudeos.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Veremundus Rex.</i>	51	<i>Deturpat Gothorum gloriam.</i>	
<i>Princeps magnanimus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Vxorem demittit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Crudelis erga Theofredum.</i>	<i>ib.</i>
<i>Alfonsum constituit Regem.</i>		<i>Superatur à Roderico.</i>	39
<i>ibid.</i>		<i>Oculis priuatur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Veremundus Podagricus Rex.</i>	62	<i>Eius mors.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Cum Saracenis bellum gerit.</i>		<i>Caret sepulchro.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>		<i>Vlvs Hispaniam regit.</i>	9
<i>Victoria potitur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Quisnam.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Insolefcit.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Non Rex sed Princeps.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Moritur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Princeps bonus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Veremundus tertius Rex.</i>	64	<i>Quot annos regnauit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Gerit cum Ferdinando bel-</i>		<i>Vlyssipona à quo condita.</i>	11
<i>lum.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Vlyssipona recuperata.</i>	68
<i>Cadit in acie.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Vrraca Alfonsi 6. filia nubit</i>	
<i>Bella euitat.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Raymôdo Comiti Tolofati.</i>	68
<i>Victericus occidit Luibam.</i>	32	<i>VVallia Rex creatur.</i>	23
<i>Regnum occupat.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Non audet cum Romanis pa-</i>	
<i>Scelestus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>cem facere.</i>	<i>ibid.</i>
<i>A suis obtruncatur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Romanis bellum infert.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Vitiffa Rex.</i>	37	<i>Pacem facit cum Romanis.</i>	<i>ib.</i>
<i>In initio bonus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Placidiam remittit in Ita-</i>	
<i>Flagitiosus factus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>liam.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Fafilam occidit fuste.</i>	<i>ibid.</i>		
<i>Habet consuetudinem cum Fa-</i>			
<i>filæ vxore.</i>	<i>ibid.</i>		
<i>Pelagium vrbe fugat.</i>	38		

X.

Ximena Alfonsi 3. vxor qua-
nam. 54
Maritum non amat. 55

Finis Indicis.

INDEX

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint text at the bottom of the page, possibly a page number or a short note.

THEATRUM
REGVM

217

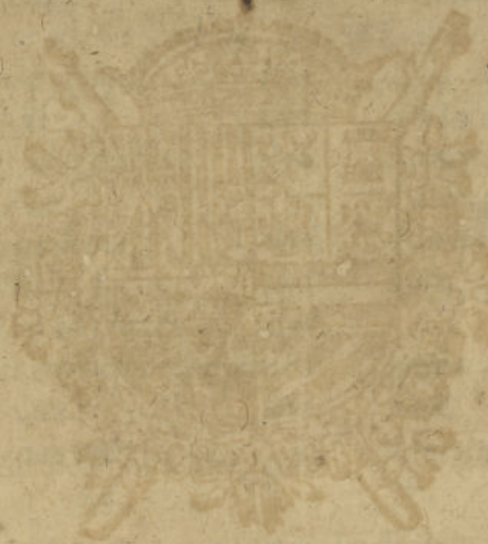
ARAGONIAE
BREVIS SERIES

ET

COMPENDIOSA NARRATIO

REIPUBLICAE ARAGONIAE

EX EODEM AVCTORE

BRUXELLÆ
Apud Ioannem Meiborun. M. DC. LXXII.

1772

